

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének
14. cikkére és
az Egyezmény Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvének
1. cikkére
vonatkozó útmutató

A hátrányos megkülönböztetés
tilalma

Frissítés dátuma: 2025. február 28.

A Bíróság hivatala készítette. A jelen Útmutató nem kötelező érvényű a Bíróságra nézve.

Azok a kiadók vagy szervezetek, amelyek a jelen Útmutató egészét vagy egy részét nyomtatott vagy elektronikus kiadvány formájában szeretnék lefordítani és/vagy reprodukálni, az engedélyezési eljárással kapcsolatos információért ki kell tölteniük [a fordítás reprodukálása vagy újbóli közzététele iránti kérelem](#) formanyomtatványt.

Ha szeretné megtudni, hogy az Ítélezési gyakorlatról szóló útmutatók mely fordításai vannak jelenleg folyamatban, kérjük, nézze meg a [folyamatban lévő fordítások](#) felsorolását.

A jelen Útmutató a Jurisconsult felügyelete alatt készült, és nem kötelező érvényű a Bíróságra nézve. A Jurisconsult a jelen Útmutató megírásához adott értékes hozzájárulásáért köszönetet mond Maéva Despaux-nak, a Research Institute in European, International and Comparative Law (IRDEIC) (Toulouse 1 Capitole Egyetem, Franciaország) munkatársának.

A jelen Útmutató eredetileg angol nyelven készült, és az rendszeresen frissül. Legutóbbi frissítés dátuma: 2025. február 28. A jelen Útmutatót a kiadó átdolgozhatja.

Az Ítélezési gyakorlatról szóló útmutatók a következő helyről tölthetők le: <https://ks.echr.coe.int>. A kiadvánnyal kapcsolatos frissítéseket a Bíróság X-oldalán követheti nyomon: https://x.com/ECHR_CEDH.

Jelen fordítás az Európa Tanáccsal és az Emberi Jogok Európai Bíróságával kötött megállapodás alapján került közzétételre, és azért kizárólag dr. Szabó Noémi Éva egyéni fordító felelős.

Tartalomjegyzék

Megjegyzés az olvasók számára	5
Bevezetés	6
I. Hatály	6
A. Az Egyezmény 14. cikkének jellege és hatálya.....	6
1. A 14. cikk járulékos jellege	6
2. A 14. cikk alkalmazása az anyagi jogi rendelkezés megsértésének <i>hiánya esetén</i>	7
3. A hátrányos megkülönböztetés 14. cikk szerinti tilalmának tárgyi hatálya.....	8
B. A Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke	11
II. A hátrányos megkülönböztetés formái.....	13
A. Közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetés.....	13
B. Járulékos hátrányos megkülönböztetés	15
C. Pozitív fellépés	15
D. A hátrányos megkülönböztetés egyéb formái.....	17
III. A hátrányos megkülönböztetés vizsgálata	18
A. Eltérő bánásmód.....	19
B. Objektív és észszerű indokolás hiánya	21
1. Legitim cél	21
2. Arányosság.....	23
IV. Bizonyítási teher	24
A. Az elv: <i>affirmanti incumbit probatio</i>	24
B. A kivétel: a bizonyítási teher megfordulása.....	24
V. Hátrányos megkülönböztetés indokok szerint.....	28
A. Nem.....	28
B. Faj és szín	32
C. Nyelv	35
D. Vallás.....	36
E. Politikai vagy egyéb vélemény	39
F. Nemzeti vagy társadalmi származás	39
G. (Nemzeti) kisebbséghez való tartozás	40
H. Vagyoni helyzet.....	42
I. Születés	42
J. „Egyéb helyzet”	43
1. Életkor	43
2. Nemi identitás.....	44
3. Szexuális irányultság	45
4. Egészség és fogyatékoság.....	49
5. Szülői helyzet és családi állapot	51

6. Bevándorlási jogállás.....	52
7. Foglalkoztatáshoz kapcsolódó jogállás	53
8. További példák az „egyéb helyzetre”.....	53
9. Példák az „egyéb helyzet” körébe nem tartozó helyzetekre	55
VI. Hátrányos megkülönböztetés témák szerint	55
A. Magán- és családi élet	55
B. Politikai jogok.....	57
C. Foglalkoztatás	59
D. Szociális jogok.....	60
E. Bevándorlás.....	62
F. Oktatáshoz való jog.....	63
G. Erőszakos hátrányos megkülönböztetés	64
1. Anyagi jogi szempont.....	65
2. Eljárási szempont	66
H. Igazságszolgáltatáshoz való jog	67
I. Az otthon tiszteletben tartásához való jog	68
J. Tulajdonjogi kérdések.....	69
K. Szabadságtól való megfosztás.....	70
Hivatkozott ügyek jegyzéke	72

Megjegyzés az olvasók számára

A jelen Útmutató az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: Bíróság, „Európai Bíróság vagy Strasbourgi Bíróság”) által közzétett, Ítélezési gyakorlatról szóló útmutatókból álló sorozat része, amelynek célja, hogy a jogi szakembereket a Strasbourgi Bíróság alapvető fontosságú ítéleteiről és határozatairól tájékoztassa. A jelen Útmutató az Emberi Jogok Európai Egyezményének (a továbbiakban: Egyezmény vagy Európai Egyezmény) 14. cikkére és Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikkére vonatkozó ítélezési gyakorlatot elemzi és foglalja össze. Az olvasó a jelen Útmutatóban megtalálja a szóban forgó területre vonatkozó legfontosabb alapelveket és a releváns precedenseket.

A jelen Útmutatóban idézett ítélezési gyakorlat a legfontosabb, legjelentősebb és/vagy legújabb ítéletek és határozatok közül került kiválasztásra.*

A Bíróság ítéletei és határozatai nem csak a Bíróság elé terjesztett ügyek elbírálására szolgálnak, hanem általánosabban véve az Egyezményben megállapított szabályok tisztázására, védelmére és továbbfejlesztésére is, így hozzájárulnak ahhoz, hogy az államok betartsák a Szerződő felekként tett kötelezettségvállalásaikat (*Írország kontra Egyesült Királyság*, 1978. január 18., 154. §, „A” sorozat 25. sz., valamint a közelmúltban: *Jerónovičs kontra Lettország* [NK], 2016. július 5., 44898/10. sz., 109. §).

Az Egyezmény által létrehozott rendszer küldetése tehát az, hogy az általános érdekek megfelelően meghatározza a közrenddel kapcsolatos kérdéseket, így fokozza az emberi jogok védelmének szintjét és az emberi jogokkal kapcsolatos joggyakorlatot kiterjessze az Egyezményt aláíró államok közösségére (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], EJE 2012, 30078/06. sz., 89. §). A Bíróság ugyanis hangsúlyozta az Egyezménynek az emberi jogok területén az „európai közrend alkotmányos eszközeként” betöltött szerepét *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi kontra Írország* [NK], EJE 2005-VI, 45036/98. sz., 156. §; legutóbb pedig: *N.D. és N.T. kontra Spanyolország* [NK], 2020. február 13., 8675/15. és 8697/15. sz., 110. §).

Az Egyezmény Tizenötödik Kiegészítő Jegyzőkönyve a szubszidiaritás elvét nemrégiben beillesztette az Egyezmény preambulumba. Ez az elv az emberi jogok védelmét illetően „a részes államok és a Bíróság közös felelősségét írja elő”, és a nemzeti hatóságoknak és bíróságoknak úgy kell értelmezniük és alkalmazniuk a nemzeti jogot, hogy az az Egyezményben és annak Kiegészítő Jegyzőkönyveiben meghatározott jogokat és szabadságokat teljeskörűen érvényesítse (*Grzęda kontra Lengyelország* [NK], 324. §).

A jelen Útmutató az Egyezmény és Kiegészítő Jegyzőkönyvei egyes cikkeihez tartozó kulcsszavakra vonatkozó hivatkozásokat tartalmaz. Az egyes ügyekben tárgyalt jogi kérdéseket a [Kulcsszavak listája](#) foglalja össze, e kulcsszavak forrását pedig (a legtöbb esetben) közvetlenül az Egyezmény és Kiegészítő Jegyzőkönyvei szövegéből vett kifejezések képezik.

A Bíróság ítélezési gyakorlatát tartalmazó [HUDOC adatbázis](#) lehetővé teszi a kulcsszavak szerinti keresést. Az ezekkel a kulcsszavakkal történő keresés lehetővé teszi a hasonló jogi tartalmú dokumentumok csoportjának megtalálását (a Bíróság érvelését és következtetéseit az egyes ügyekben a kulcsszavak foglalják össze). Az egyes ügyekhez tartozó kulcsszavak a HUDOC rendszerben a „Case Details” (Ügy részletei) címkére kattintva tekinthetők meg. A HUDOC adatbázisról és a kulcsszavakról további információkat a [HUDOC felhasználói kézikönyvben](#) talál.

* Az idézett ítélezési gyakorlat a Bíróság és az Emberi Jogok Európai Bizottsága egyik vagy akár mindkét hivatalos nyelvén (angol vagy francia) rendelkezésre állhat. Eltérő megjelölés hiányában minden hivatkozás a Bíróság valamely kamarájának érdemi ítéletére vonatkozik. A „(hat.)” rövidítés azt jelöli, hogy az idézet a Bíróság határozatára vonatkozik, az „[NK]” pedig azt, hogy az ügyet a Nagykamara tárgyalta. A jelen frissítés véglegesítésének időpontjában még nem jogerős kamarai ítéleteket csillag (*) jelöli.

Bevezetés

1. Az Egyezmény 14. cikke az Egyezményben meghatározott jogok élvezete céljából előírja a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelmet. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve „alapvető” jellegű, és a jogállamisággal, valamint a tolerancia és a társadalmi béke értékeivel együtt az Egyezmény alapját képezi (*S.A.S. kontra Franciaország* [NK], 2014, 149. §; *Străin és társai kontra Románia*, 2005, 59. §). Ezt a védelmet kiegészíti továbbá az Egyezmény Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikke, amely általánosabban tiltja a törvényben meghatározott bármely jog élvezete terén történő hátrányos megkülönböztetést.

I. Hatály

A. Az Egyezmény 14. cikkének jellege és hatálya

Az Egyezmény 14. cikke: Megkülönböztetés tilalma

„A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.”

HUDOC kulcskifejezések

Megkülönböztetés (14); Nem (14); Faj (14); Szín (14); Nyelv (14); Vallás (14); Politikai vagy egyéb vélemény (14); Nemzeti származás (14); Társadalmi származás (14); Nemzeti kisebbség (14); Vagyoni helyzet (14); Születés (14); Egyéb helyzet (14)

Összehasonlítható helyzet (14) – Objektív és észszerű indoklás (14)

1. A 14. cikk járulékos jellege

2. Az Egyezmény 14. cikke rögzíti, hogy „az Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét” hátrányos megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.

3. A Bíróság többször kiemelte, hogy a 14. cikk pusztán kiegészíti az Egyezmény és a Kiegészítő Jegyzőkönyvek egyéb anyagi jogi rendelkezéseit (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 123. §; *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 63. §; *E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 47. §; *Marckx kontra Belgium*, 1979, 32. §). Ez azt jelenti, hogy a 14. cikk nem a hátrányos megkülönböztetést, mint olyat, hanem csak az „Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok” élvezete terén történő hátrányos megkülönböztetést tiltja. Másképpen megfogalmazva, a 14. cikkben biztosított garancia nem létezik önállóan („*A belgiumi oktatásban használt nyelvekre vonatkozó jogszabályok egyes vonatkozásairól*” szóló *kontra Belgium ügy* (érdemi rész) (a továbbiakban: *Belga nyelvi ügy*), 1968, a „Jogi háttér” rész 9. §-a; *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 63. §; *E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 47. §), és e cikk szerves részét képezi minden olyan cikknek, amely jogokat és szabadságokat állapít meg (*Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 9. §-a; *Marckx kontra Belgium*, 1979, 32. §; *Inze kontra Ausztria*, 1987, 36. §). A Bíróság a 14. cikket a gyakorlatban mindig az Egyezmény egy másik anyagi jogi rendelkezésével együtt vizsgálja.

4. A 14. cikk járulékos jellege azonban semmiképpen sem jelenti azt, hogy a 14. cikk alkalmazhatósága az anyagi jogi rendelkezés megsértésének megvalósulásától függene (lásd az alábbi I.A.2. pontot). A 14. cikk tárgyi hatálya ezen kívül nem korlátozódik szigorúan az anyagi jogi rendelkezés tárgyi hatályára (lásd az alábbi I.A.3. pontot). A Bíróság következképpen megállapította, hogy a 14. cikk számos területre alkalmazandó, például

- a foglalkoztatásra (*Sidabras és Džiautas kontra Litvánia*, 2004; *Bigaeva kontra Görögország*, 2009);
- a szakszervezeti tagságra (*Danilenkov és társai kontra Oroszország*, 2009; *Zakharova és társai kontra Oroszország*, 2022; *Hoppen és az AB Amber Grid alkalmazottainak szakszervezete kontra Litvánia*, 2023);
- a társadalombiztosításra (*Andrejeva kontra Lettország* [NK], 2009; *Gaygusuz kontra Ausztria*, 1996; *Koua Poirrez kontra Franciaország*, 2003; *Stummer kontra Ausztria* [NK], 2011);
- az oktatásra (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007; *Oršuš és társai kontra Horvátország* [NK], 2010; *Ponomaryovi kontra Bulgária*, 2011, *Elmazova és társai kontra Észak-Macedónia*, 2022; *Salay kontra Szlovákia**, 2025);
- az otthon tiszteletben tartásához való jogra (*Buckley kontra Egyesült Királyság*, 1996; *Karner kontra Ausztria*, 2003);
- az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre (*Paraskeva Todorova kontra Bulgária*, 2010; *Moldovan és társai kontra Románia (2. sz.)*, 2005; *Anakomba Yula kontra Belgium*, 2009);
- az öröklési jogokra (*Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013);
- a gyermekekhez való hozzáférésre (*Sommerfeld kontra Németország* [NK], 2003);
- az apaságra (*Rasmussen kontra Dánia*, 1984);
- a véleménynyilvánítás, a gyülekezés és az egyesülés szabadságára (*Bączkowski és társai kontra Lengyelország*, 2007);
- a hatékony nyomozáshoz való jogra (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005; *Opuz kontra Törökország*, 2009; *B.S. kontra Spanyolország*, 2012);
- a feltételes szabadlábra helyezhetőségre (*Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK], 2017);
- az adókedvezményre való jogosultságra (*Guberina kontra Horvátország*, 2016).

2. A 14. cikk alkalmazása az anyagi jogi rendelkezés megsértésének hiánya esetén

5. A – valamely anyagi jogi rendelkezéssel összefüggésben értelmezett – 14. cikk nem szükségképpen feltételezi az Egyezmény által garantált valamely anyagi jog megsértését (*Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 63. §; *E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 47. §), és e tekintetben önálló (*Sidabras és Džiautas kontra Litvánia*, 2004, 38. §; *Beeler kontra Svájc* [NK], 2020, 48. §).

6. A Bíróság következképpen elismerte a 14. cikk alkalmazhatóságát olyan esetekben, amikor maga az anyagi jog megsértése nem valósult meg (*Sommerfeld kontra Németország* [NK], 2003; *Marckx kontra Belgium*, 1979; *Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 4. §-a).

7. A 14. cikknek az alkalmazhatósággal kapcsolatos viszonylagos önállósága bizonyos eljárási következményekkel járt. A Bíróság egyes esetekben először az anyagi jogi cikk állítólagos megsértésével, majd külön az anyagi jogi cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikknek az állítólagos megsértésével foglalkozott (*Marckx kontra Belgium*, 1979; *Bączkowski és társai kontra Lengyelország*, 2007; *Aziz kontra Ciprus*, 2004; *Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005). A Bíróság más esetekben a 14. cikkel összefüggésben értelmezett anyagi jogi cikk megsértését állapította meg, és nem tartotta szükségesnek az önmagában vett anyagi jogi cikk megsértésének vizsgálatát (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018; *Rangelov kontra Németország*, 2012; *Andrejeva kontra Lettország*

[NK], 2009; *Barrow kontra Egyesült Királyság*, 2006; *Sidabras és Džiautas kontra Litvánia*, 2004; *Rasmussen kontra Lengyelország*, 2009).

8. A Bíróság az *Emel Boyraz kontra Törökország* ügyben (2014) az előtte folyamatban lévő ügyek tényállásának jogi minősítését végző bírósággént – és az ügy körülményeit figyelembe véve – még tovább ment, és úgy ítélte meg, hogy a kérelmező panaszát az Egyezmény 8. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikke alapján kell megvizsgálni, bár a kérelmező nem hivatkozott kifejezetten a 8. cikkre (33. §).

9. A Bíróság viszont dönthet úgy, hogy nem vizsgálja meg az ügyet a 14. cikk alapján, ha külön már megállapította az Egyezmény anyagi jogi cikkének megsértését. A Bíróság például a *Dudgeon kontra Egyesült Királyság* ügyben (1981) megállapította, hogy általában nem szükséges, hogy a Bíróság a 14. cikk alapján is vizsgálja az ügyet, bár ez nem így van, ha a kérdéses jog élvezete terén alkalmazott, egyértelműen egyenlőtlen bánásmód alapvető szempontját képezi az ügynek (67§; lásd még: *Norris kontra Írország*, 1988; *Evans kontra Egyesült Királyság* [NK], 2007; *V.C. kontra Szlovákia*, 2011).

3. A hátrányos megkülönböztetés 14. cikk szerinti tilalmának tárgyi hatálya

10. A 14. cikk alkalmazhatóságához szükséges, de egyben elegendő is, hogy az ügy tényállása az Egyezmény egy vagy több cikkének tágabb hatálya alá tartozzon (*Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 63. §; *E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 47. §; *Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 124. §; *Sidabras és Džiautas kontra Litvánia*, 2004, 38. §; *Beeler kontra Svájc* [NK], 2020, 48. §). Így a – valamely anyagi jogi rendelkezéssel összefüggésben értelmezett – 14. cikk tárgyi hatálya nem szűkíthető le kizárólag az anyagi jogi rendelkezés tárgyi hatálya.

11. A Bíróság következképpen megállapította, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalma vonatkozik azokra a kiegészítő jogokra, amelyek az Egyezmény bármely cikkének általános hatálya alá tartoznak, és amelyek védelmét az állam önkéntesen biztosítani vállalta (*Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017, 112. §; *Biao kontra Dánia* [NK], 2016, 88. §; *İzzettin Doğan és társai kontra Törökország* [NK], 2016, 158. §; *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 63. §; *E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 48. §; *X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013, 135. §; *Genovese kontra Málta*, 2011, 32. §; *Beeckman és társai kontra Belgium* [hat.], 2018, 19. §).

12. A Bíróság maga is számos példát hozott fel a „kiegészítő jogok” e fogalmára, és kifejtette, hogy például az Egyezmény 6. cikke nem kötelezi az államokat fellebbviteli bíróságok rendszerének létrehozására. Az ilyen bíróságokat létrehozó államok így túllépik a 6. cikkben előírt kötelezettségeiket. A 14. cikkel összefüggésben értelmezett e cikket azonban sértené az, ha bizonyos személyeket jogszerű indok nélkül kizárnák ezekből a jogorvoslatokból, míg mások számára ugyanolyan típusú cselekmények tekintetében elérhetővé tennék azokat (*Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 9. §-a).

13. Ehhez az szükséges, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmának követelményével érintett jogi érdek az anyagi jogi cikk hatálya alá tartozzon (*Zarb Adami kontra Málta*, 2006, 49. §), az anyagi jogi cikk által garantált jog gyakorlásához kapcsolódjon (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 129. §), vagy ne essen teljesen az anyagi jogi cikk hatályán kívül (*Van der Mussele kontra Belgium*, 1983, 43. §).

14. A Bíróság tehát megállapította, hogy a – valamely anyagi joggal összefüggésben értelmezett – 14. cikk számos körülményre alkalmazható. Például elismerte, hogy az egyedülálló homoszexuális szülő gyermek örökbefogadásához való jogához (*E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 43. §) hasonló jogok, a szülői szabadság és a szülői támogatások (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 130. §) és az állampolgárság megtagadása (*Genovese kontra Málta*, 2011; *Zeggai kontra Franciaország*, 2022; *Abo kontra Észtország* [hat.], 2024) a 8. cikk és a 14. cikk hatálya alá tartoznak. A Bíróság ehhez hasonlóan azt is megállapította, hogy – az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk alkalmazandó számos szociális ellátásra (*Stummer kontra*

Ausztria [NK], 2011, 82. §; *Stec és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2006, 53. §; *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 64–65. §§; *Andrejeva kontra Lettország* [NK], 2009, 77. §; *Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017, 117. §; *P.C. kontra Írország*, 2022, 54. §; *a contrario* lásd még: *Dobrowolski és társai kontra Lengyelország* [hat.], 2018, amelyben a Bíróság megállapította, hogy valamely fogvatartottnak nem várhatta el jogosan, hogy a börtönben végzett munkáért a törvényes minimálbér felét meghaladó összeget kapjon).

15. A Bíróság tisztázta azokat a kritériumokat, amelyek alapján értékelhető, hogy egy állítólag fizikai vagy etnikai okokból végzett személyazonosság-ellenőrzés – „magánéleti” szempontból – a 8. cikk hatálya alá tartozik-e, így a 14. cikk alkalmazhatóságát vonja-e maga után, valamint tisztázta az ezzel összefüggő eljárási kötelezettségek terjedelmét. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy elfogadható igény különösen akkor állhat fenn, ha az érintett személy azt állította, hogy kizárólag őt (vagy vele azonos jellemzőkkel rendelkező személyeket) vetettek alá ellenőrzésnek, és ha az ellenőrzésnek nem volt más nyilvánvaló oka, vagy ha az ellenőrzést végző tisztviselők magyarázatukban konkrét fizikai vagy etnikai indítékokat fedtek fel. A Bíróság azt is megjegyezte, hogy az ellenőrzés nyilvános jellege hatással lehet valamely személy hírnevére (*Muhammad kontra Spanyolország*, 2022, 50. §; *Basu kontra Németország*, 2022, 25. §; *Wa Baile kontra Svájc*, 2024, 71. és 102. §§).

16. A Bíróság rámutatott a 14. cikk „horizontális hatályára”, ami azt jelenti, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve tisztán magánjellegű helyzetekben is alkalmazható. A Bíróság ugyanis megállapította, hogy nem maradhat passzív, ha jogi aktusnak – legyen az végrendeleti rendelkezés, magánjogi szerződés, közokirat, törvényi rendelkezés vagy közigazgatási gyakorlat – valamely nemzeti bíróság általi értelmezése észszerűtlennek, önkényesnek vagy a hátrányos megkülönböztetés 14. cikkben foglalt tilalmával, tágabb értelemben pedig az Egyezmény alapelveivel nyilvánvalóan összeegyeztethetetlennek tűnik. A nemzeti bíróság például a *Pla és Puncernau kontra Andorra* ügyben (2004) értelmezte egy személy végrendeletét, és úgy ítélte meg, hogy a végrendelező nem kívánta az örökösök körébe vonni az örökbe fogadott gyermekeket. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk nem pusztán arra kötelezi az államot, hogy tartózkodjon az egyén magán- és családi életébe való önkényes beavatkozástól. Ebben az összefüggésben megállapította, hogy e negatív kötelezettségvállaláson túlmenően a magán- és családi élet tényleges „tisztelőben tartásához” tartozó pozitív kötelezettségek is fennállhatnak (59. §).

17. A Bíróság más esetekben megállapította, hogy a Szerződő államok nem hozták meg a magánfelek közötti hátrányos megkülönböztetés megelőzése vagy szankcionálása érdekében szükséges intézkedéseket. Az állam például a *Danilenkov és társai kontra Oroszország* ügyben (2009) nem biztosított hatékony bírósági védelmet a szakszervezeti tagság alapján történő hátrányos megkülönböztetés ellen azoknak a sztrájkoló munkavállalóknak, akiket munkáltatójuk elbocsátott.

18. Az állami hatóságoknak az állam képviselői vagy magánszemélyek által elkövetett erőszakos hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben hatékony és megfelelő vizsgálatot kell lefolytatniuk annak megállapítására, hogy volt-e oka a hátrányos megkülönböztetésnek, és hogy az egyén személyes jellemzőin alapuló gyűlölet vagy előítélet szerepet játszott-e az eseményekben (*Abdu kontra Bulgária*, 2014, 44. §; *Milanović kontra Szerbia*, 2010, 90. §). A *Gldani Jehova Tanúi Gyülekezet tagjai és mások kontra Grúzia* ügy (2007) tárgyát egy ortodox egyházat támogató csoport által a Jehova Tanúi Gyülekezet ellen elkövetett erőszakos támadás és a hatékony nyomozás hiánya képezte. A Bíróság az *Identoba és társai kontra Grúzia* ügyben (2015) úgy ítélte meg, hogy az állam megsértette a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvéből fakadó kötelezettségeit, mivel nem védte meg a tüntetőket a homofób erőszaktól, és nem indított hatékony nyomozást.

19. Végezetül, a dolgozó anyákkal szembeni nemi alapú hátrányos megkülönböztetést elismerő ítélet végrehajtásának elmulasztása (*García Mateos kontra Spanyolország*, 2013), a szülői szabadsághoz való jogával kapcsolatos hátrányos megkülönböztetés miatt ellentételezésnek valamely katona részére történő megítélésének megtagadása (*Hulea kontra Románia*, 2012) és a Bíróság 14. cikk megsértését

Útmutató az Egyezmény 14. cikkéhez (megkülönböztetés tilalma) és
a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkéhez (a megkülönböztetés általános tilalma)

megállapító ítélete végrehajtásának elmulasztása (*Sidabras és társai kontra Litvánia*, 2004) szintén a
14. cikk megsértését eredményezte.

B. A Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke

A Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke: A megkülönböztetés általános tilalma

„1. A törvényben meghatározott jogok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez való tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.

2. Hatóság senki ellen nem alkalmazhat megkülönböztetést semmilyen, például az 1. bekezdésben említett alapon.”

HUDOC kulcskifejezések

Megkülönböztetés tilalma (P12-1)

20. A Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke a fentieknek megfelelően a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem hatályát kiterjeszti a „törvényben meghatározott bármely jogra”. Következésképpen a hátrányos megkülönböztetés általános tilalmát (*Savez crkava „Riječ života” és társai kontra Horvátország*, 2010, 103. §; *Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 53. §) és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának „önálló jogát” vezeti be.

21. A Bíróság megerősítette, hogy az Egyezmény 14. cikke és a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke által tiltott hátrányos megkülönböztetés fogalmát azonos módon kell értelmezni¹ (*Pilav kontra Bosznia-Hercegovina*, 2016, 40. §; *Zornić kontra Bosznia-Hercegovina*, 2014, 27. §; *Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 55–56. §§).

22. E rendelkezés Bíróság általi értelmezése szerint a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke a védelem hatályát nem csak „a törvényben meghatározott bármely jogra”, hanem még azon túl is kiterjeszti (*Savez crkava „Riječ života” és társai kontra Horvátország*, 2010, 104. §). Ez az említett rendelkezés 2. bekezdéséből következik, amely azt is előírja, hogy a hatóság senkivel szemben nem alkalmazhat hátrányos megkülönböztetést. A *Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv magyarázata* szerint e cikk által biztosított védelem hatálya az esetek négy kategóriájára terjed ki, konkrétan arra, „ha valamely személyt hátrányos megkülönböztetés éri

1. a nemzeti jog alapján az egyéneknek kifejezetten biztosított bármely jog élvezete terén;
2. olyan jog élvezete terén, amely a nemzeti jog alapján valamely hatóságot terhelő egyértelmű kötelezettségből következik, azaz, ha valamely hatóság a nemzeti jog alapján köteles adott módon viselkedni;
3. hatóság által a mérlegelési mozgástér gyakorlása révén (például bizonyos támogatások nyújtása);
4. valamely állam bármely más cselekménye vagy mulasztása révén (például a rendfenntartók viselkedése zavargások ellenőrzése során).” (a Magyarázat 22. §-a)

23. A Magyarázat azt is egyértelművé teszi, hogy „nem volt szükséges meghatározni, hogy e négy elem közül melyiket fedi le az 1. cikk 1. bekezdése, és melyiket annak a 2. bekezdése. A két bekezdés kiegészíti egymást, és együttes hatásuk az, hogy mind a négy elem az 1. cikk hatálya alá tartozik. Az is szem előtt tartandó, hogy az adott kategóriák közötti különbségek [...] nem egyértelműek, és hogy a nemzeti jogrendszerek eltérő megközelítést alkalmazhatnak arra vonatkozóan, hogy mely esetek melyik kategóriába tartoznak.” (23. §).

1. A megkülönböztetés tilalma fogalmának meghatározását lásd az alábbi, „A hátrányos megkülönböztetés formái” címet viselő részben.

24. Az Egyezmény Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyve 1. cikkének alkalmazhatóságához ezért a Bíróságnak meg kell állapítania, hogy a panaszok a Magyarázatban említett négy kategória egyikébe tartoznak-e (*Savez crkava „Riječ života” és társai kontra Horvátország*, 2010, 104–105. §§).

25. A Magyarázat szerint továbbá, habár a Kiegészítő Jegyzőkönyv az egyéneket elsősorban az állam általi hátrányos megkülönböztetéstől védi, „az 1. cikk arra kötelezi a Feleket, hogy a megkülönböztetés megelőzése érdekében még akkor is tegyenek intézkedéseket, ha a megkülönböztetés magánszemélyek viszonyában fordul elő (úgynevezett »közvetett horizontális hatások«)” (24. §). Ezek közé tartozhat például „a munkavégzéshez, éttermekhez vagy olyan szolgáltatásokhoz való hozzáférés önkényes megtagadása, amelyeket adott esetben magánszemélyek bocsátanak a nyilvánosság rendelkezésére, mint amilyen például az orvosi ellátás vagy a vízhez és villanyhoz hasonló közmű szolgáltatás” (28. §). A Bíróságnak azonban még nem volt alkalm arra, hogy a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkét ilyen összefüggésben alkalmazza.

26. A Bíróság a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvvel kapcsolatos első ügyében (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009) azt vizsgálta, hogy kizárható-e a magukat roma, illetve zsidó származásúnak valló kérelmezők képviselővé és államfővé történő választhatósága amiatt, hogy nem nyilatkoztak arról, hogy az alkotmány előírásának megfelelően valamelyik „államalkotó nép” (bosnyákok, horvátok és szerbek) tagjai. A Bíróság megállapította, hogy azok az alkotmányos rendelkezések, amelyek a kérelmezőket az államfői választásokon való indulásra alkalmatlanná tették, az Egyezmény Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikke értelmében megkülönböztető jellegűek voltak. A Bíróság ezt követően a *Kovačević kontra Bosznia és Hercegovina* ügyben* (2023) azt is megállapította, hogy az, hogy a kérelmező – területi és etnikai hovatartozással kapcsolatos követelmények kombinációja miatt – a parlamenti és államfői választásokon nem szavazhat az általa választott jelöltekre, a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkét sértő hátrányos megkülönböztetésnek minősül.

27. A Bíróság a *Napotnik kontra Románia* ügyben (2020) megállapította, hogy a várandós nő külföldi diplomáciai kiküldetésének korai megszüntetése a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv hatálya alá tartozik, amennyiben az valamely hatóság mérlegelési mozgásterének gyakorlásával kapcsolatos (57. §). A Bíróság a *Moraru és Marin kontra Románia* ügyben a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv szempontjából megvizsgálta, hogy a nők számára megállapított nyugdíjkorhatárt elérő női köztisztviselők miért nem folytathatják munkájukat a férfiak számára megállapított nyugdíjkorhatárig, mivel úgy ítélte meg, hogy ez a nemzeti jogban kifejezetten biztosított vagy valamely hatóság egyértelmű kötelezettségéből levezethető jogot érint (87. §).

28. A Bíróság az *Ádám és társai kontra Románia* ügyben (2020) a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv alapján megvizsgálta a magyar kisebbség tagjai által benyújtott, a középiskolai érettségi vizsgák letételével kapcsolatos hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó panaszokat. A ^{kérelmezők} azt kifogásolták, hogy ugyanannyi nap alatt több vizsgát kellett letenniük, mint az román etnikumú diákoknak (két magyar nyelvvizsga), és hogy – mivel a román nem anyanyelvük – a román nyelvű vizsgák nehéznek bizonyultak számukra. A Bíróság nem állapította meg, hogy az érettségi vizsgabeosztás összességében túlzott terhet rótt volna a kérelmezőkre, vagy hogy átlagosan lényegesen kevesebb pihenőidő állt volna rendelkezésükre, mint román társaiknak. A Bíróság az ügy konkrét körülményeit figyelembe véve nem volt meggyőződve arról, hogy a kérelmezőket ért kellemetlenségek annyira jelentősek lettek volna, hogy elérjék az Egyezmény Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikkében meghatározott küszöbértéket. Ezért arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó rendelkezés megsértése nem valósult meg.

29. A Bíróság a *Pinkas és társai kontra Bosznia-Hercegovina* ügyben megállapította, hogy a bírósági tisztviselők és a bírák közötti, a munkával kapcsolatos juttatások tekintetében fennálló eltérő bánásmód a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv hatálya alá tartozik, mivel az az állami hatóságok által alkalmazott megkülönböztetésnek tekinthető (52. §).

30. A Bíróság a [Paun Jovanović kontra Szerbia](#) ügyben megállapította, hogy a kérelmezőnek törvény által garantált joga volt arra, hogy a szerb nyelv ijekavski változatát használja a bírósági eljárásokban, így arra a következtetésre jutott, hogy a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv alkalmazandó a kérelmező hátrányos megkülönböztetésre vonatkozóan amiatt tett állításaira, hogy állítólagosan megtagadták tőle azt, hogy a szóban forgó nyelvet használhassa, amikor büntetőeljárás során ügyfele, a vádlott nevében jár el (61. §)².

31. A Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvet (amelyet 2000. november 4-én nyitottak meg aláírásra, és 2005. április 1-jén lépett hatályba) eddig az Európa Tanács 47 tagállamából 20 ratifikálta.³ A Bíróság tehát csak néhány ügyet vizsgált meg e rendelkezéssel kapcsolatban.

II. A hátrányos megkülönböztetés formái

A. Közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetés

32. A 14. cikk nem tartalmazza a közvetlen hátrányos megkülönböztetés fogalmának meghatározását. A „közvetlen hátrányos megkülönböztetés” kifejezés „hasonló vagy relevánsan hasonló helyzetben lévő személyek eltérő kezelését” és az Egyezmény 14. cikke által védett ([Varnas kontra Litvánia](#), 2013, 106. §; [Hoogendijk kontra Hollandia](#) [hat.], 2005) „azonosítható jellemző vagy »státusz« alapján” történő eltérő kezelésüket írja le ([Biao kontra Dánia](#) [NK], 2016, 89. §; [Carson és társai kontra Egyesült Királyság](#) [NK], 2010, 61. §; [D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság](#) [NK], 2007, 175. §; [Burden kontra Egyesült Királyság](#) [NK], 2008, 60. §). Ez a rendelkezés tehát előírja, hogy a hasonló helyzetben lévő személyeket egyenlő módon kell kezelni (uo.).

33. Például az [Alexandru Enache kontra Románia](#) ügyben (2017) a kisgyermekes elítélt női bűnözők a gyermek első születésnapjáig halasztást kaptak a börtönbüntetésük letöltésének megkezdésére. A kérelmező azt kifogásolta, hogy férfiként kizárták ebből a lehetőségből, így nemi alapon közvetlen hátrányos megkülönböztetést érte. A Bíróság az [Ēcis kontra Lettország](#) ügyben (2019) megállapította, hogy a börtönből való távozásnak a zárt börtönökben fogvatartott férfi foglyok számára történő teljes körű megtiltása nemi alapon sérti a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikket.

34. A zaklatás és a hátrányos megkülönböztetésre való utasítás a közvetlen hátrányos megkülönböztetés konkrét megnyilvánulásának tekinthető. A Bíróság például a békés célú gyülekezéshez való jogról szóló 11. cikkel összefüggésben ([Bączkowski és társai kontra Lengyelország](#), 2007) értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg a zaklatás és hátrányos megkülönböztetésre való utasítás eseteiben. Az említett ügyben Varsó polgármestere nyilvánosan homofób jellegű nyilatkozatokat tett, mivel kijelentette, hogy nem ad engedélyt a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetésre figyelmet felhívó felvonulás megtartására. Az illetékes közigazgatási szerv döntéshozatala során más indokok alapján, például a tüntetők közötti összecsapások megelőzése érdekében megtagadta az engedélyt. A Bíróság megállapította, hogy a polgármester nyilatkozatai befolyásolhatták az adott hatóság döntését, és hogy a döntés szexuális irányultságon alapult, így sérti az Egyezmény 11. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkét. Az [Oganezova kontra Örményország](#) ügy (2022) tárgyát egy agresszív homofób kampány és az örményországi LGBT-közösség ismert tagjának zaklatása képezte, amely az e személy társtulajdonában lévő bárban elkövetett gyújtogatásban csúcsozott ki. A következő hetekben öt és alkalmazottait a bár előtt összegyűlt emberek csoportjai megfélemlítették és zaklatták, az ingatlant pedig megrongálták. Parlamenti képviselők és magas rangú politikusok intoleranciát kifejező nyilatkozatokat tettek, amelyekben nyilvánosan támogatták a gyújtogatás elkövetőinek tetteit. A kérelmezőt halálos

2. Lásd még a „Nyelv” címet viselő részt. Lent.

3. Lásd a [177. sz. szerződés aláírásainak és ratifikációinak táblázatát](#).

fenyegetésekkel és bántalmazásokkal, többek között online gyűlöletbeszéddel is megfélemlítették, ami arra készítette, hogy véglegesen elhagyja Örményországot, és menedékjogot kérjen Svédországban. A Bíróság megállapította, hogy a hatóságok nem védték meg a kérelmezőt a zaklatástól, és az eseményekkel kapcsolatban nem folytattak hatékony vizsgálatot.

35. A közvetett hátrányos megkülönböztetés olyan általános politika vagy intézkedés aránytalanul hátrányos hatása formájában is megnyilvánulhat, amely bár semleges megfogalmazású, egy adott csoportra nézve különösen megkülönböztető hatással bír (*Biao kontra Dánia* [NK], 2016, 103. §; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 184. §; *Sampanis és társai kontra Görögország*, 2008, 67. §). Habár a szóban forgó politika vagy intézkedés nem konkrétan egy adott csoportra irányul, közvetett módon megkülönböztetheti a szóban forgó csoportot (*Hugh Jordan kontra Egyesült Királyság*, 2001, 154. §; *Hoogendijk kontra Hollandia* [hat.], 2005). A közvetett hátrányos megkülönböztetés nem feltétlenül igényel megkülönböztető szándékot (*Biao kontra Dánia* [NK], 2016, 103. §; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 184. §). Ezen kívül a közvetett hátrányos megkülönböztetés származhat semleges szabályból (*Hoogendijk kontra Hollandia* [hat.], 2005), „*de facto*” helyzetből (*Zarb Adami kontra Málta*, 2006, 76. §) vagy politikából (*Tapayeva és társai kontra Oroszország*, 2021, 112. §) is.

36. A *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK] ügy (2007) tárgyát az a kérdés képezte, hogy a jogszabályok gyakorlati alkalmazása aránytalanul sok roma gyermeket juttatott-e indokolatlanul speciális iskolákba, és hogy ezáltal ezek a gyermekek jelentős hátrányba kerültek-e. A Bíróság által megkülönböztető jellegűnek ítélt „általános politika vagy intézkedés” olyan teszteket takart, amelyeket a gyermekek intellektuális képességeinek felmérésére használtak annak eldöntése érdekében, hogy rendes vagy tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek számára létrehozott „speciális” iskolába helyezték-e őket. A teszt kidolgozásakor a cseh többségi lakosságot vették figyelembe, és az eredményeket nem a tesztet kitöltő roma gyermekek sajátosságainak és különleges jellemzőinek figyelembevételével elemezték. Ez a roma gyermekek közvetett hátrányos megkülönböztetéséhez vezetett, mivel ők nagyobb valószínűséggel teljesítettek gyengébben, ennek következtében pedig a cseh etnikai származású gyermekekhez képest aránytalanul magas számban kerültek „speciális iskolákba” (200–201. §§).

37. A *Biao kontra Dánia* [NK] ügyben (2016) a kérelmezők, egy Dániában élő, togói származású, dán állampolgárságot szerzett férfi és ghánai felesége azt kifogásolták, hogy családegyesítési kérelmüket Dániában a törvényi követelményeknek való meg nem felelés miatt elutasították. A dán jog szerint az engedélyt akkor kapnák meg, ha bizonyítani tudnák, hogy a bármely más országhoz fűződő kapcsolatukhoz képest összességében erősebb a Dániához fűződő kapcsolatuk, vagy ha legalább huszonnyolc éve rendelkeznének dán állampolgársággal. A Bíróság megállapította, hogy a vonatkozó szabály a dán származású és a nem dán származású dán állampolgárok közötti eltérő bánásmódot eredményez. A Bíróság az *állampolgárságról szóló európai egyezményre* és egy bizonyos európai szabvány felé mutató tendenciára hivatkozással megjegyezte, hogy nincs más olyan ország, amely a családegyesítés feltételeinek meghatározása során különbséget tenne a születés alapján állampolgársággal rendelkező személyek és más állampolgárok, többek között a honosított személyek között. Az ilyen szabály tehát aránytalanul hátrányosan érintette azokat a személyeket, akik az életük későbbi szakaszában szerezték meg a dán állampolgárságot, és akik nem dán etnikai származásúak voltak.

38. A közvetett hátrányos megkülönböztetés másik példája a *Zarb Adami kontra Málta* ügy (2006). Az adott időpontban hatályos máltai jog nem tett különbséget a nemek között, mind a férfiak, mind pedig a nők egyformán jogosultak voltak esküdtszéki tagként szolgálni. A szóban forgó hátrányos megkülönböztetés egy jól bevált gyakorlaton alapult, amelyet számos tényező jellemzett, például az esküdtszéki tagok listája összeállításának módja és az esküdtszéki tagság alól való felmentés kritériumai. Ennek eredményeként csak elhanyagolható százalékban hívtak be nőket esküdtnek (75. §).

39. A nők elleni erőszakkal kapcsolatos *Opuz kontra Törökország* ügyben (2009) a tényállás idején hatályos török jog nem tett kifejezett különbséget a férfiak és nők között a jogok és szabadságok élvezete vagy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés tekintetében. A szóban forgó ügyben tehát a hátrányos megkülönböztetés nem a jogszabályokon alapult, hanem inkább a helyi hatóságok általános hozzáállásából fakadt, például abból, ahogyan a rendőrségen bántak a nőkkel, amikor azok családon belüli erőszakos cselekményt jelentettek be, valamint abból, hogy az igazságszolgáltatás passzív maradt az áldozatok hatékony védelmének biztosítása terén (192. §).

40. A Bíróság a *S.A.S. kontra Franciaország* [NK] ügyben (2014) elismerte, hogy a francia jog – azáltal, hogy mindenki számára megtiltotta az arcot eltakaró ruházat viselését a nyilvános helyeken – negatív hatással volt azoknak a muszlim nőknek a helyzetére, akik vallási okokból teljes arcot eltakaró fátylat kívántak viselni a nyilvánosság előtt (161. §).

B. Járulékos hátrányos megkülönböztetés

41. A Bíróság megerősítette, hogy a 14. cikk a járulékos hátrányos megkülönböztetésre, azaz olyan helyzetekre is kiterjed, amelyekben a szóban forgó védett ok valamilyen módon a kérelmezőhöz kapcsolódó másik személyre vonatkozik (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018; *Guberina kontra Horvátország*, 2016, 78. §; *Škorjanec kontra Horvátország*, 2017, 55. §; *Weller kontra Magyarország*, 2009, 37. §).

42. A *Guberina kontra Horvátország* ügyben (2016) a nemzeti hatóságok nem vették figyelembe a fogyatékkal élő gyermek szükségleteit, amikor az apa adókedvezményre való jogosultságát egy megfelelően átalakított ingatlan vásárlása kapcsán meghatározták. A Bíróság megállapította, hogy az apával szemben a gyermeke fogyatékosága miatt alkalmazott megkülönböztető jellegű bánásmód a fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetés egyik formája. A *Škorjanec kontra Horvátország* ügyben (2017) a kérelmező és roma származású élettársa két személytől romaellenes sértéseket magában foglaló támadást szenvedett el. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a hatóságoknak a rasszista magatartás és egy adott erőszakos cselekmény közötti lehetséges kapcsolat megvizsgálására vonatkozó kötelezettsége – amely a 14. cikkel összefüggésben értelmezett 3. cikk alapján az államokra háruló felelősség része – azokra az erőszakos cselekményekre is vonatkozik, amelyek a sértett tényleges vagy feltételezett kapcsolata vagy hovatartozása alapján történtek a ténylegesen vagy feltételezhetően egy bizonyos státusszal vagy védett tulajdonsággal rendelkező másik személlyel.

43. A Bíróság a *Molla Sali kontra Görögország* [NK] ügyben (2018) – amelyben a Nagykamara először alkalmazta a járulékos hátrányos megkülönböztetés elvét – megerősítette, hogy az Egyezmény 14. cikke azokra az esetekre is kiterjed, amelyekben valamely egyént egy másik személy státusza vagy védett tulajdonságai alapján kedvezőtlenebb bánásmódban részesítenek (134. §). A Bíróság – ebben az ügyben, amelyben a végrendelkező akaratával ellentétben a saría törvényt alkalmazták egy öröklési jogvitában – a végrendelkező muszlim vallására, és nem a kérelmezőre – aki az örökhagyó felesége volt – vonatkozó eltérő bánásmódra összpontosított.

C. Pozitív fellépés

44. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a 14. cikk nem tiltja meg a tagállamnak, hogy a közöttük fennálló „tényleges egyenlőtlenségek” orvosolása céljából eltérő módon kezelje a csoportokat; sőt, bizonyos körülmények között az ilyen egyenlőtlenségek eltérő bánásmóddal történő orvoslásának elmulasztása önmagában is a 14. cikk megsértését eredményezheti (*Taddeucci és McCall kontra Olaszország*, 2016, 81. §; *Kurić és társai kontra Szlovénia* [NK], 2012, 388. §; *Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 44. §; *Muñoz Díaz kontra Spanyolország*, 2009, 48. §; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 175. §; *Stec és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2006, 51. §; *Thlimmenos kontra Görögország* [NK], 2000, 44. §; *Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 10. §-a).

45. Az Egyezmény szerinti szervek például megállapították, hogy a férfiak és nők közötti eltérő bánásmódhoz vezető intézkedések – a nők meglévő egyenlőtlenségeinek kompenzálása érdekében – indokoltak voltak. A kérelmező az *Andrle kontra Cseh Köztársaság* ügyben (2011) azt kifogásolta, hogy a nőkkel ellentétben a gyermekeket nevelő férfiak esetében nem csökkentették a nyugdíjkorhatárt. A Bíróság megállapította, hogy ez az intézkedés objektíve és észszerűen indokolt volt, mivel kompenzálta a nők számára az egyenlőtlenségeket (például az általában alacsonyabb fizetéseket és nyugdíjakat) és azokat a nehézségeket, amelyek abból adódtak, hogy elvárták tőlük, hogy teljes munkaidőben dolgozzanak, és a gyermekekről és a háztartásról is gondoskodjanak. Azt is megállapította, hogy a kérdéses egyenlőtlenség orvoslására hozott intézkedések időzítése és mértéke nem volt nyilvánvalóan észszerűtlen, és hogy ebből következően nem valósult meg az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének megsértése. A Bizottság a *Lindsay kontra Egyesült Királyság* ügyben hozott határozatában (1986) úgy ítélte meg, hogy azok az adóügyi rendelkezések, amelyek extra adóelőnyöket eredményeznek, ha a feleség a család kenyérkeresője, a nemzeti hatóságoknak biztosított mérlegelési mozgástérbe tartoznak, mivel az eltérő bánásmódnak objektív és észszerű indoka van, ami jelesül a dolgozó házasság nők pozitív hátrányos megkülönböztetésének biztosítása.

46. A 14. cikk akkor alkalmazható, ha az államok objektív és észszerű indok nélkül nem kezelnek eltérően olyan személyeket, akiknek helyzete jelentősen eltér egymástól (*Abdu kontra Bulgária*, 2014; *Eweida és társai kontra Egyesült Királyság*, 2013, 87. §; *Pretty kontra Egyesült Királyság*, 2002, 88. §; *Thlimmenos kontra Görögország* [NK], 2000, 44. §). A Bíróság így azt is megállapította, hogy a 14. cikk a hátrányos megkülönböztetés megelőzése, megszüntetése vagy büntetése tekintetében – a tagállamokra háruló, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó negatív kötelezettség mellett – bizonyos körülmények között „pozitív kötelezettségekkel” is járhat az államok számára (*Pla és Puncernau kontra Andorra*, 2004, 62. §). A tagállamokra háruló ilyen pozitív kötelezettségek úgynevezett „pozitív intézkedéseket” (*Horváth és Kiss kontra Magyarország*, 2013, 104. §), vagy „fordított hátrányos megkülönböztetést”, „pozitív cselekvést” vagy „pozitív hátrányos megkülönböztetést” foglalhatnak magukban, amelyet az állam alkalmazhat vagy köteles alkalmazni a „tényleges egyenlőtlenségek” orvoslására.

47. A *Thlimmenos kontra Görögország* [NK] ügyben (2000) például a nemzeti jog tiltotta a büntetőbíróság által elítélt személyek számára a könyvvizsgáló szakma gyakorlását. A kérelmezőtől tehát megtagadták a könyvvizsgálóként történő kinevezést, mert vallási meggyőződése miatt elutasította a katonai egyenruha viselését a katonai szolgálat alatt, amiért büntetőjogi felelősségre vonták. A Bíróság megállapította, hogy az állam megsértette a kérelmezőnek a 9. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkben foglalt jogát, mivel különbséget kellett volna tennie azok között, akiket kizárólag vallási meggyőződésük miatt elkövetett bűncselekményekért ítélték el, és azok között, akiket más bűncselekményekért ítélték el. A Bíróság az *Abdu kontra Bulgária* ügyben (2014) megismételte, hogy a rasszista magatartás gyanúja által kiváltott erőszakos cselekmények kivizsgálása során a faji indíttatású erőszaknak és brutalitásnak a rasszista felhangoktól mentes esetekkel egyenrangú kezelése olyan lenne, mintha szemet hunynának az alapvető emberi jogokat rendkívül súlyosan sértő cselekmények sajátos jellege felett. A lényegüket illetően eltérő helyzetek kezelésének módjában történő különbségtétel hiánya az Egyezmény 14. cikkével összeegyeztethetetlen indokolatlan bánásmódnak minősülhet (44. §). A Bíróság a *Horváth és Kiss kontra Magyarország* ügyben – amely a roma gyermekek speciális iskolákba való rendszerszintű elhelyezésével kapcsolatos – arra a következtetésre jutott, hogy a múltban az oktatás terén folytatólagos hatással hátrányos megkülönböztetést szenvedett csoportok tagjai oktatáshoz való jogának összefüggésében a strukturális hiányosságok pozitív intézkedések végrehajtását teszik szükségessé, többek között annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak a kérelmezőknek az iskolai tananyag elsajátításával kapcsolatos valamely nehézség leküzdésében. Ezeknek a problémáknak a megoldásához ezért további lépésekre, például az érintett szociális szolgálatok aktív és strukturált bevonására volt szükség (104. §). A Bíróság az *Elmazova és társai kontra Észak-Macedónia* ügyben (2022) még az állam részéről fennálló megkülönböztető szándék hiányában sem fogadta el a roma tanulók iskolai szegregációjának

indokaként azt, hogy a hatóságok által a probléma megoldására tervezett intézkedések a nem roma gyermekek szülei által tanúsított ellenállás miatt nem valósultak meg (77–78. §§). A *Çam kontra Törökország* ügyben (2016) egy zeneakadémia látáskárosodása miatt megtagadta egy hallgató felvételét. A Bíróság megállapította az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését, és megjegyezte, hogy a fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetés az észszerű alkalmazkodás megtagadására is kiterjed (például a tanítási módszerek olyan módosítására, hogy azok vak hallgatók számára is hozzáférhetővé váljanak). A nemzeti hatóságok a *Selygenenko és társai kontra Ukrajna* ügyben (2021) nem tettek kellő intézkedést annak biztosítására, hogy a Krím-félszigetről és Donyeckből származó belső menekültek gyakorolhassák szavazati jogukat a helyi választásokon, ami hátrányos megkülönböztetést eredményezett.

D. A hátrányos megkülönböztetés egyéb formái

48. A Bíróság azokat a hátrányos megkülönböztetési helyzeteket is megvizsgálta, amelyek több, egymástól függetlenül vagy egymással kölcsönhatásban álló ok alapján következtek be.

49. Az Egyezmény 14. cikke és a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke számos alapon tiltja a hátrányos megkülönböztetést, így elméletileg több alapon nyújtható be igény. A hátrányos megkülönböztetési okok 14. cikkben szereplő, nem kimerítő jellegű felsorolása ezen kívül lehetővé teszi a Bíróság számára, hogy kiterjessze e felsorolást, és kifejezetten nem említett okokat is belefoglaljon abba.

50. A kérelmező például a *N.B. kontra Szlovákia* ügyben – amely egy roma nő állami kórházban történő kényszersterilizálásával volt kapcsolatos – kifejezetten azt kifogásolta, hogy több okból is (faji/etnikai hovatartozás és nem) hátrányos megkülönböztetés érte. A Bíróság megállapította, hogy a nők előzetes tájékoztatáson alapuló hozzájárulása nélküli sterilizálásának gyakorlata különböző etnikai csoportokhoz tartozó kiszolgáltatott személyeket érintett (96. §). A Bíróság megállapította az Egyezmény 3. és 8. cikkének megsértését, de nem tartotta szükségesnek a 14. cikk szerinti panasz külön vizsgálatát.

51. A *B.S. kontra Spanyolország* ügyben (2012) egy nigériai származású, Spanyolországban jogszerűen tartózkodó női szexmunkás azt állította, hogy a spanyol rendőrség faji, nemi hovatartozása és foglalkozása miatt fizikailag és verbálisan is bántalmazta. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróságok határozataiban nem vették figyelembe a kérelmezőnek afrikai nőként és prostituáltként betöltött helyzetéből fakadó rendkívüli veszélyeztetettségét (62. §), és a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

52. Egy másik példa az *S.A.S. kontra Franciaország* [NK] ügy (2014), amely az arc nyilvános helyeken történő teljes eltakarásának tilalmáról szól. A Bíróság elismerte, hogy a tilalom konkrétan negatív hatással volt azoknak a muszlim nőknek a helyzetére, akik vallási okokból teljes arcot eltakaró fátylat kívántak viselni a nyilvánosság előtt, de úgy ítélte meg, hogy ez az intézkedés objektíve és észszerűen indokolt (161. §). Ennek következtében nem állapította meg a 9. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését. A Bíróság a *Yocheva és Ganeva kontra Bulgária* ügyben (2021) megállapította, hogy a kérelmezőt (egyedülálló anya) neme és családi állapota alapján is hátrányos megkülönböztetés érte, amikor a hatóságok megtagadták tőle a családi támogatást (amelyet általában az apa halála esetén ítélnék meg), mivel gyermekeit az apa nem ismerte el.

53. A *Carvalho Pinto de Sousa Morais kontra Portugália* ügy (2017) tárgyát egy orvosi műhiba áldozatául esett nőnek eredetileg megítélt nem vagyoni kártérítés összegének csökkentéséről szóló döntés képezte, amely orvosi műhiba következtében a nő nem tudott szexuális kapcsolatot létesíteni. A legfelsőbb közigazgatási bíróság e mérséklés igazolása céljából arra hivatkozott, hogy a kérelmező a műtét idején már kétgyermekes és 50 éves volt. Úgy ítélte meg, hogy ebben a korban a szexualitás nem olyan fontos, mint fiatalabb korban, és hogy jelentősége az életkor előrehaladtával csökken. Azt is megállapította, hogy a kérelmezőnek – tekintettel gyermekei életkorára – valószínűleg csak a

férjéről kellett gondoskodnia. Ezen kívül a Strasbourgi Bíróság relevánsnak tartotta, hogy két korábbi, két férfi beteg (55 és 59 évesek) által indított orvosműhiba-perben a nemzeti bíróság úgy ítélte meg, hogy az, hogy a férfiak már nem tudtak normális szexuális kapcsolatot létesíteni, hatással volt önbecsülésükre, és „hatalmas sokkot” és „erős lelki sokkot” okozott, a kérelmezők életkorát pedig nem tekintette relevánsnak. Ahogyan azt a Bíróság megjegyezte, a kérdéses ügyben nem az életkor vagy a nem, mint olyan figyelembevétel volt a kérdés, hanem az a feltételezés, hogy az ötvenéves, kétgyermekes anya számára a szexualitás nem olyan fontos, mint egy fiatalabb nő számára. Ez a feltételezés a női szexualitás hagyományos felfogását tükrözte, miszerint az alapvetően a gyermekvállaláshoz kapcsolódik, így figyelmen kívül hagyta annak a nők, mint emberek önmegvalósításában betöltött fizikai és pszichológiai jelentőségét. Amellett, hogy bizonyos értelemben ítélkező volt, a kérelmező konkrét ügyében nem vette figyelembe a nő szexualitásának más dimenzióit. Másképpen megfogalmazva, a legfelsőbb közigazgatási bíróság általános feltételezést tett, anélkül, hogy megvizsgálta volna annak a kérelmező konkrét ügyében vett érvényességét (52. §). A Bíróság a 8. cikkkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését megállapítva arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező életkora és neme döntő tényezőnek tűnik a végső döntésben, ami e tényezők alapján eltérő bánásmódot eredményezett.

54. A kérelmező, egy értelmi fogyatékkal élő nő az *I.C. kontra Moldovai Köztársaság** ügyben (2025) emberkereskedelem és szexuális visszaélés áldozata lett annál a családnál, amelyhez állami menedékhelyről való kikerülése után került. A Bíróság megállapította, hogy a nemzeti hatóságok nem értékelték és nem vették figyelembe a kérelmező nemi hovatartozása, értelmi fogyatékosága és egész életén át tartó intézményi elhelyezése miatt fennálló veszélyeztetettségét (217. §). A nemzeti bíróságok olyan véleményeket fogalmaztak meg, amelyek olyan sztereotípiákat, előítéleteket és mítoszokat tükröztek, amelyek a fogyatékkal élő személyek cselekvőképességének hiányával, a nő, mint a férfi és a család szükségleteit kielégítő háziasszony szerepével, valamint a nők által végzett háztartási munka gazdasági értékének hiányával kapcsolatosak (221. §). A Bíróság megállapította, hogy Moldovában általános intézményi passzivitás és/vagy a tudatosság hiánya tapasztalható a fogyatékkal élő nők elleni erőszak jelenségével kapcsolatban. Ezenkívül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a nemzeti hatóságok nem biztosítottak olyan észszerű alkalmazkodást, amely lehetővé tette volna a kérelmező számára, hogy érvényt szerezzen az igazságnak (222. §). A Bíróság a 3., 4. és 8. cikkkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg (223. §).

III. A hátrányos megkülönböztetés vizsgálata

55. Nem minden eltérő bánásmód – vagy az eltérő bánásmód eltérő helyzetben lévő személyekkel szembeni alkalmazásának nem minden elmulasztása – minősül hátrányos megkülönböztetésnek, hanem csak azok, amelyek „objektív és észszerű indok nélkül” történnek (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 135. §; *Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013, 56. §; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 175. §; *Hoogendijk kontra Hollandia* [hat.], 2005).

56. A hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyek elbírálásakor a Bíróság a következő tesztet alkalmazza:

1. volt-e különbség a hasonló vagy relevánsan hasonló helyzetben lévő személyek kezelésében, vagy elmulasztották-e a relevánsan eltérő helyzetben lévő személyek eltérő kezelését?
2. ha igen, akkor ez az eltérés – vagy az eltérés hiánya – objektíven indokolt-e? Konkrétan
 - a. legitim célt szolgál-e?
 - b. Az alkalmazott eszközök észszerűen arányosak-e a kitűzött céllal?

A. Eltérő bánásmód

57. Először is, a kérelmezőnek a 14. cikk alapján benyújtott panasz esetén igazolnia kell, hogy őt másként kezelték, mint egy hasonló helyzetben lévő másik személyt vagy személyek csoportját, vagy ugyanúgy kezelték, mint valamely eltérő helyzetben lévő személyek csoportját. Az „összehasonlítási alap” az a személy vagy személyek csoportja, akivel/akikkel a kérelmezőt összehasonlítják.

58. A *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK] ügyben (2010) a megkülönböztetés abból állt, hogy az állami nyugdíjak indexálásához való jogot szabályozó brit jog értelmében a nyugdíjak csak akkor voltak indexálva, ha a kedvezményezett szokásos tartózkodási helye az Egyesült Királyságban vagy az Egyesült Királysággal a nyugdíjak emeléséről kölcsönös megállapodást kötő országban volt. A máshol lakó nyugdíjasok továbbra is az állami alapnyugdíjat kapták, amely azonban az Egyesült Királyságból való távozásuk napján érvényes összegben került befagyasztásra. A *Varnas kontra Litvánia* ügyben (2013) egy előzetes letartóztatásban lévő fogvatartottól megtagadták a felesége általi házastársi látogatást, míg az elítélt fogvatartottak számára engedélyeztek az ilyen látogatásokat. A *Cusan és Fazzo kontra Olaszország* ügyben (2014) a megkülönböztetés abban állt, hogy az olasz jog szerint a házaspárok törvényes gyermeküknek csak a férj vezetéknevét adhatták, a feleségét nem. A *Fabris kontra Franciaország* [NK] ügyben (2013) a házasságon kívül született gyermekek az elhunyt szülő vagyonából öröklés céljából csak a törvényes gyermekek részesedésének felére tarthattak igényt.

59. Az ügyben részes felek néhány esetben nem értenek egyet abban, hogy történt-e eltérő bánásmód. Például az *E.B. kontra Franciaország* [NK] ügyben (2008) a kormány azzal érvelt, hogy az örökbefogadás homoszexuális nőtől való megtagadásának okát nem a szexuális irányultsága képezte, hanem az, hogy gyermekének nem lenne apamintája. A Bíróság azonban megállapította, hogy a nemzeti jog a gyermekek örökbefogadását főszabály szerint lehetővé teszi az egyedülálló nők számára, és hogy a nemzeti hatóságok elutasításukat a kérelmező „életmódjára” alapozták (88. §). A kérelmező a *Karlheinz Schmidt kontra Németország* ügyben (1994) azt kifogásolta, hogy a régióban, ahol élt, a férfiakat és a nőket eltérően kezelték, mivel csak a férfiaknak kellett tűzoltóként szolgálniuk a tűzoltóságnál, és ha ezt megtagadták, akkor adót kellett fizetniük. A Bíróság azonban megállapította, a szóban forgó ügyben döntő jelentőségű volt, hogy az ilyen szolgálat teljesítésének kötelezettsége csak elméleti volt, mivel a gyakorlatban senki sem volt köteles tűzoltóságon szolgálatot teljesíteni. Így tehát a tényleges eltérő bánásmódot a férfiakra rótt pénzügyi terhek jelentették, és nem a tűzoltói szolgálat kötelezettsége (28. §). A Bíróság a *Hoffmann kontra Ausztria* ügyben (1993) elfogadta, hogy az osztrák bíróságok döntése, amely szerint a gyermek felügyeleti jogát a férjnek ítélték oda, nagyrészt a kérelmező vallási meggyőződése alapján született.

60. Ahhoz, hogy a 14. cikk alapján kérdés merüljön fel, „hasonló vagy relevánsan hasonló helyzetben lévő személyek” kezelésében kell eltérésnek mutatkoznia (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 133. §; *Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017, 113. §; *Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK], 2017, 64. §; *X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013, 98. §; *Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 125. §; *Marckx kontra Belgium*, 1979, 32. §; *Burden kontra Egyesült Királyság* [NK], 2008, 60. §; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 175. §; *Zarb Adami kontra Málta*, 2006, 71. §; *Kafkaris kontra Ciprus* [NK], 2008, 160. §). Másképpen megfogalmazva, az analóg helyzet bizonyításának követelménye nem jelenti azt, hogy az összehasonlítási alapot képező csoportoknak azonosaknak kell lenniük. A kérelmezőnek bizonyítania kell, hogy panasza sajátos jellegét figyelembe véve, más, eltérő bánásmódban részesülő személyekhez hasonló helyzetben volt (*Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017, 113. §; *Clift kontra Egyesült Királyság*, 2010, 66. §; *Demokrat Parti kontra Törökország* [hat.], 2021).

61. A Bíróság mostanra tisztázta, hogy az eltérő helyzeteket jellemző és azok összehasonlíthatóságát meghatározó elemeket a vitatott rendelkezés tárgya, célja és az állítólagos hátrányos megkülönböztetés kontextusa alapján kell értékelni (*Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017, 121. §; *A földtulajdonosoknak „a jóváhagyott önkormányzati vadászegyesület létrehozásának időpontjában*

elismerten létező” társulásai és az azt követően létrehozott társulások közötti eltérő bánásmódra vonatkozó tanácsadói vélemény, 2022). Annak értékelése, hogy két személy vagy csoport a megkülönböztetés és a hátrányos megkülönböztetés elemzése szempontjából összehasonlítható helyzetben van-e, egyedi és kontextusfüggő; csak objektív és ellenőrizhető elemeken alapulhat, és az összehasonlítható helyzeteket egészükben kell figyelembe venni, elkerülve az elszigetelt vagy marginális szempontokat, amelyek az egész elemzést mesterségessé tennék (*Fábián kontra Magyarország*).

62. A Bíróság például megállapította, hogy a vizsgálati fogságban lévő fogvatartottak a házastársi látogatások (*Varnas kontra Litvánia*, 2013) és a hosszú távú látogatások (*Chaldayev kontra Oroszország*, 2019; *Vool és Toomik kontra Észtország*, 2022) vonatkozásában igen, de a társadalombiztosítási ellátások folytatását illetően nincsenek összehasonlítható helyzetben (*P.C. kontra Írország*, 2022). Azt is megállapította, hogy a férfiak és a nők a szülői szabadságot (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012), a börtönbüntetések kiszabásának politikáját (*Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK], 2017) és a börtönbüntetések elhalasztását (*Alexandru Enache kontra Románia*, 2017) illetően összehasonlítható helyzetben voltak.

63. A Bíróság a *Yocheva és Ganeva kontra Bulgária* ügyben (2021) megállapította, hogy a kérelmező – akitől megtagadták a csak egy élő szülővel rendelkező gyermekek családjainak nyújtott havi támogatást, mert gyermekeiket apjuk nem ismerte el – relevánsan összehasonlítható helyzetben volt az anyjukat elvesztett gyermekek apjaival, az olyan özvegyekkel, akiknek gyermekei házasságban születtek, és az olyan egyedülálló anyákkal, akiknek gyermekeit az apjuk a halála előtt ismerte el. A kérelmezők ügyében a bánásmódbeli eltérés, amely magából az alkalmazandó jogból fakadt, egy nagyon hagyományos, elavult és sztereotip családképen alapult, miszerint egy családnak szükségszerűen két törvényes szülővel kell rendelkeznie.

64. A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy

- az országban élő nyugdíjasok a nyugdíjak indexálása tekintetében nem voltak összehasonlítható helyzetben a külföldön élőkkel (*Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010);
- az együtt élő lánytestvérek öröklési adó tekintetében nem voltak a házastársakkal vagy bejegyzett élettársakkal összehasonlítható helyzetben (*Burden kontra Egyesült Királyság* [NK], 2008);
- a közszolgáltatásban foglalkoztatott nyugdíjasok nyugdíjjogosultságuk tekintetében nem voltak összehasonlítható helyzetben a magánszektorban foglalkoztatottakkal (*Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017) vagy a közszolgáltatásban más nyugdíjaskategóriákba tartozókkal (*Gellérthegeyi és társai kontra Magyarország* [hat.], 2018);
- azok az adófizetők, akik nem kifogásolták a társadalombiztosítási járulékot, mielőtt azt alkotmányellenesnek nyilvánították, nem voltak összehasonlítható helyzetben azokkal, akik ezt a merész kezdeményezést megtették az említett társadalombiztosítási járulék visszamenőleges visszatérítésével kapcsolatban (*Frantzeskakis és társai kontra Görögország* [hat.], 2019);
- az állami és magánkézben lévő óvodák a támogatások kifizetése tekintetében nem voltak összehasonlítható helyzetben (*Špoljar és Dječji vrtić Pšelice kontra Horvátország* [hat.], 2020, 40–44. §§);
- a rokkantsági nyugdíjban részesülő nyugdíjasok a nyugdíjuk újraszámításának lehetőségét illetően nem voltak összehasonlítható helyzetben az öregségi nyugdíjasokkal (*Milivojević kontra Szerbia* [hat.], 2022);
- az a személy, aki megütött egy rendőrt, mert megpróbálta őt letartóztatni, nem volt olyan helyzetben, amely összehasonlítható lenne az olyan másik személy helyzetével, aki civilt ütött meg (*P.W. kontra Ausztria*, 2022);

- a muszlim hívők nincsenek az állatok levágás előtti kábításának kötelezettségét illetően összehasonlítható helyzetben a halászokkal és vadászokkal (*Executief van de Moslims van België és társai kontra Belgium*, 2024, 146. §);
- a belföldi menekültek helyzete nem volt hasonló vagy relevánsan hasonló a más szociális ellátásokban részesülők helyzetéhez (*Shylina kontra Ukrajna*, 2024, 59. §);

65. Az eltérő bánásmód – vagy az eltérő bánásmód alkalmazásának elmulasztása – a fent bemutatott bármely hátrányos megkülönböztetési formát, például közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést, illetve járulékos hátrányos megkülönböztetést eredményezhet. Megjegyzendő, hogy járulékos hátrányos megkülönböztetés esetén az összehasonlítási alapot a kérelmezőtől eltérő személyhez hasonlítják (*Guberina kontra Horvátország*, 2016, 78. §; *Škorjanec kontra Horvátország*, 2017, 55. §; *Weller kontra Magyarország*, 2009, 37. §).

66. A Bíróság például a *Molla Sali kontra Görögország* [NK] ügyben (2018) egy házaspár muszlim nő helyzetét vizsgálta, aki muszlim férje végrendeletének kedvezményezettje volt. A Bíróság azonban nem hasonlította össze a kérelmező helyzetét a nem muszlim férj végrendeletének kedvezményezettjé, házaspár nem muszlim nő helyzetével. Ehelyett azt vizsgálta, hogy a kérelmező – aki a polgári törvénykönyvnek megfelelően egy muszlim vallású örökhagyó által készített végrendelet kedvezményezettje – milyen eltérő bánásmódban részesült a nem muszlim örökhagyó által a polgári törvénykönyvnek megfelelően készített végrendelet kedvezményezettjeként (134. §).

67. Az eltérő bánásmód oka végül a nemzeti jogrendszer (*Ēcis kontra Lettország*, 2019), valamint a nemzeti bíróság által a döntés indoklásában alkalmazott szóhasználat (*Carvalho Pinto de Sousa Morais kontra Portugália*, 2017) vagy akár egy tisztán magánjogi eljárás is lehet (*Identoba és társai kontra Grúzia*, 2015).

B. Objektív és észszerű indokolás hiánya

68. Az illetékes nemzeti hatóságok gyakran szembesülnek különböző helyzetekkel, amelyek ezért különböző jogi megoldásokat igényelnek. Ezenkívül bizonyos jogi egyenlőtlenségek kizárólag a tényleges egyenlőtlenségek orvoslására irányulnak (*Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 10. §-a).

69. A 14. cikk tehát nem tiltja az olyan eltérő bánásmódot, amely lényegében eltérő ténybeli körülmények objektív értékelésén alapul, és amely a közérdekre támaszkodva méltányos egyensúlyt teremt a közösség érdekeinek védelme és az Egyezmény által biztosított jogok és szabadságok tiszteletben tartása között (*G.M.B. és K.M. kontra Svájc* [hat.], 2001; *Zarb Adami kontra Málta*, 2006, 73. §).

70. A Bíróság által használt megfogalmazás szerint az eltérő bánásmód akkor minősül megkülönböztető jellegűnek, ha „nincs objektív és észszerű indoka”, azaz ha nem szolgál „legitim célt”, vagy ha nem áll fenn észszerű arányosság a felhasznált eszközök és a megvalósítani kívánt cél között (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 135. §; *Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017, 113. §; *Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság*, 1985, 72. §; *Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 10. §-a). A Bíróság ezért két lépésben végzi el az úgynevezett „arányossági vizsgálatot”. Először is megvizsgálja a legitim cél fennállását (az alábbi 1. pont), másodsorban pedig ellenőrzi az eltérő bánásmód szigorú értelemben vett arányosságát (az alábbi 2. pont).

1. Legitim cél

71. Az államoknak az eltérő bánásmód igazolása érdekében elsősorban „legitim célra” kell alapozniuk a kérdéses intézkedést (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 135. §; *Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013, 56. §). Ezen kívül be kell bizonyítaniuk, hogy „kapcsolat” áll fenn a követett legitim cél és a kérelmező által állított megkülönböztetés között. A Bíróság például megállapította, hogy nincs

összefüggés a családi egység megőrzésének célja és a férj nevén alapuló közös családi név viselése között, ami azt eredményezi, hogy nincs indoka a házasság nők számára előírt kötelezettségnek, miszerint kötelesek a férjük vezetéknévét viselni (*Ünal Tekeli kontra Törökország*, 2004, 66. §).

72. A Bíróság számos olyan célt azonosított, amely a 14. cikk alkalmazása szempontjából elfogadhatónak tekinthető; ilyen például

- a nyelvi egységet fejlesztő politika hatékony végrehajtásának elérése (*Belga nyelvi ügy*, 1968);
- a létrehozott öröklési megállapodások jogbiztonsága (*Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013);
- a béke helyreállítása (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 45. §);
- a nemzetbiztonság védelme (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 137. §);
- az esélyegyenlőség előmozdítása iránt teljes mértékben elkötelezett, olyan közszolgálat biztosítása, amely minden alkalmazottjától megköveteli, hogy másokat meg nem különböztető módon járjon el (*Eweida és társai kontra Egyesült Királyság*, 2013, 105. §);
- a gazdasági stabilitás fenntartása és az adósság átstrukturálása súlyos politikai, gazdasági és társadalmi válság közepette (*Mamas és társai kontra Görögország*, 2016, 103. §);
- fiatalok bünelkövetők rehabilitációjának elősegítése (*Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK], 2017, 80. §);
- a nők védelme a börtönkörnyezetben elkövetett nemi alapú erőszakkal, bántalmazással és szexuális zaklatással szemben (*Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK], 2017, 82. §); vagy
- a környezet védelme (*A földtulajdonosoknak „a jóváhagyott önkormányzati vadászegyesület létrehozásának időpontjában elismerten létező” társulásai és az azt követően létrehozott társulások közötti eltérő bánásmódra vonatkozó tanácsadói vélemény*, 2022).

73. A Bíróság szerint a kormányok által hivatkozott egyes célok nem minősülnek legitimnek. Például nem állapított meg legitim célt az olyan intézkedést illetően, amely az egyházi adó alól való mentesség jogát kizárólag az alperes államban hivatalosan bejelentett lakosoknak tartotta fenn amiatt, hogy az adómérséklés érdekében nem lehetett ugyanolyan erővel érvelni a nem lakosok esetében, mint a lakosok esetében, és hogy az eljárás bonyolultabbá válna, ha az adómérséklés a nem lakosokra is vonatkozna (*Darby kontra Svédország*, 1990, 33. §). Ehhez hasonlóan az egyes országokban fennálló hagyományokra, általános feltételezésekre vagy uralkodó társadalmi attitűdökre való utalások nem indokolták kellően a nemi alapon történő eltérő bánásmódot (*Ünal Tekeli kontra Törökország*, 2004, 63. §; *Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 127. §).

74. Különleges helyzet áll elő a hagyományos család támogatásának és ösztönzésének célját illetően. Habár a Bíróság korábbi ítélezési gyakorlatában ezt a célt önmagában jogszerűnek, sőt dicséretesnek (*Marckx kontra Belgium*, 1979, 40. §), főszabály szerint pedig olyan meggyőző és jogszerű indoknak tekintette, amely indokolhatja az eltérő bánásmódot (*Karner kontra Ausztria*, 2003, 40. §), ez a megközelítés némileg megváltozott a közelmúltbeli ügyekben, amelyekben a Bíróság az Egyezményt a jelenlegi körülményeknek megfelelően értelmezte. A Bíróság ennek eredményeként a család hagyományos értelemben vett védelmének célját „meglehetősen elvontnak” (*X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013, 139. §), és csak bizonyos körülmények között ítélte jogszerűnek (*Taddeucci és McCall kontra Olaszország*, 2016, 93. §). A Bíróság például a *Bayev és társai kontra Oroszország* ügyben (2017) úgy ítélte meg, nincs ok arra, hogy a családi értékeknek a társadalom alapjaként való fenntartását a homoszexualitás társadalmi elfogadásának elismerésével összeegyeztethetetlennek tekintés, különös tekintettel arra az egyre növekvő általános tendenciára, miszerint az azonos nemű párok kapcsolatát is a „családi élet” fogalmába sorolják (67. §).

75. Végezetül, a kormányok által a megkülönböztetés igazolására megjelölt célok csak akkor tekinthetők jogszerűeknek, ha bizonyos biztosítékok vannak érvényben, és a Bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az intézkedések végrehajtásának minden szakaszában fennállnak-e ilyen biztosítékok, és azok hatékonyak-e. Például az, hogy a gyermekeket ideiglenesen külön osztályba helyezik amiatt, hogy nem rendelkeznek megfelelő nyelvtudással az iskolában, önmagában nem ellentétes az Egyezmény 14. cikkével. Az ilyen elhelyezés bizonyos körülmények között valóban azt a legitim célt szolgálhatja, hogy az oktatási rendszert a gyermekek speciális igényeihez igazítsák. Ha azonban az ilyen intézkedés aránytalanul vagy akár kizárólag egy meghatározott etnikai csoport tagjait érinti, megfelelő biztosítékokat kell bevezetni (*Oršuš és társai kontra Horvátország* [NK], 2010, 157. §).

2. Arányosság

76. A Bíróság a legitim cél meghatározását követően megköveteli, hogy az eltérő bánásmód tisztességes egyensúlyt teremtsen a közösség érdekeinek védelme és az egyén jogainak és szabadságainak tiszteletben tartása között (*Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 10. §-a). A Bíróság tehát megköveteli, hogy a felhasznált eszközök és a megvalósítani kívánt cél között észszerű arányosság legyen (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 135. §; *Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013, 56. §; *Mazurek kontra Franciaország*, 2000, 46. és 48. §§; *Larkos kontra Ciprus* [NK], 1999, 29. §).

77. Mivel a Bíróságnak nem feladata, hogy az illetékes nemzeti hatóságok helyett értékelje, hogy az egyébként hasonló helyzetekben fennálló különbségek indokoltak-e és milyen mértékben indokoltak a megkülönböztetést, az államok bizonyos mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek. E mozgástér mértéke az események körülményeitől, tárgyától és háttérétől függően változik (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 136. §; *Stummer kontra Ausztria* [NK], 2011, 88. §; *Burden kontra Egyesült Királyság* [NK], 2008, 60. §; *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 61. §).

78. Egyrészt a Bíróság megjelölt néhány területet, ahol az állam mérlegelési mozgástere meglehetősen tág marad. A Bíróság például megállapította, hogy a nemzeti hatóságok társadalmi és gazdasági szempontból elvileg jobban meg tudják ítélni, mi szolgálja a közérdeket, mivel közvetlen ismeretekkel rendelkeznek társadalmukról és azok szükségleteiről, és a Bíróság általában tiszteletben tartja a törvényhozó politikai döntéseit, kivéve, ha azok nyilvánvalóan észszerű alapot nélkülözők (*Belli és Arquier-Martinez kontra Svájc*, 2018, 94. §; *Mamatas és társai kontra Görögország*, 2016, 88–89. §§; *Stummer kontra Ausztria* [NK], 2011, 89. §; *Andrejeva kontra Lettország* [NK], 2009, 83. §; *Burden kontra Egyesült Királyság* [NK], 2008, 60. §; *Stec és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2006, 52. §; *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 61. §). Ugyanez vonatkozik a társadalmi stratégia általános intézkedéseivel (*Belga nyelvi ügy*, 1968, a „Jogi háttér” rész 10. §-a) és a vagyoni helyzettel kapcsolatos kérdésekre (*Chabauty kontra Franciaország* [NK], 2012, 50. §).

79. Másrészt a Bíróság bizonyos hátrányos megkülönböztetési okokat is meghatározott, amelyek esetén ez a tűréshatár szűkül. A Bíróság ugyanis többször is megállapította, hogy a pluralizmus és a különböző kultúrák tiszteletben tartásának elvein alapuló modern demokratikus társadalomban objektíve nem indokolható olyan eltérő bánásmód, amely kizárólag vagy döntő mértékben valamely személy etnikai származásán alapul (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 176. §; *Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 43–44. §§). A nemi vagy szexuális irányultságon alapuló eltérő bánásmód ehhez hasonlóan csak igen meggyőző okokkal indokolható (*Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság*, 1985, 78. §; *Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 127. §; *Beeler kontra Svájc* [NK], 2020, 96. §; *Schalk és Kopf kontra Ausztria*, 2010, 97. §).

80. Az Egyezmény többi rendelkezéséhez hasonlóan a Bíróság által az államot a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben megillető mérlegelési mozgástér meghatározásához alkalmazott kritériumok egyike a Szerződő államok közötti konszenzus fennállása és mértéke a szóban forgó ügyben. Mivel az Egyezmény először is és elsősorban az emberi jogok védelmét szolgáló rendszer, a Bíróságnak figyelembe kell vennie a Szerződő államokban bekövetkező változásokat, és

reagálnia kell a megvalósítandó mértékkel kapcsolatban kialakuló konszenzusra (*Weller kontra Magyarország*, 2009, 28. §; *Stec és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2006, 63–64. §§; *Ünal Tekeli kontra Törökország*, 2004, 54. §; *Stafford kontra Egyesült Királyság* [NK], 2002, 68. §; *Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 126. §).

IV. Bizonyítási teher

A. Az elv: *affirmanti incumbit probatio*

81. A bíróság az előtte lévő ügyeket bizonyítás szempontjából vizsgálva rendszerint az *affirmanti incumbit probatio* elvet alkalmazza, vagyis, hogy a kérelmezőnek kell bizonyítania állítását.

82. A Bíróság az Egyezményben meghatározott valamennyi jog tekintetében az „észszerű kétséget kizáró bizonyosság” bizonyítási mércéjét alkalmazza. A Bíróság előtti eljárásban nincsenek eljárási akadályok a bizonyítékok elfogadhatóságát illetően, és nincsenek előre meghatározott képletek azok értékelésére. A Bíróság elfogadja azokat a következtetéseket, amelyek álláspontja szerint az összes bizonyíték, többek között a tényállásból és a felek beadványaiból levonható következtetések szabad értékelésén alapulnak. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a bizonyíték kellően erős, egyértelmű és egymással összhangban lévő következtetések vagy a tényállásra vonatkozó hasonló, cáfolhatatlan feltételezések együttes fennállásából is származhat. Ezen kívül az egy adott következtetés eléréséhez szükséges meggyőző erő mértéke, és ezzel összefüggésben a bizonyítási teher megoszlása szorosan összefügg a tényállás sajátosságával, a tett állítás jellegével és az Egyezményben biztosított érintett joggal. A Bíróság figyelmet fordít arra is, hogy milyen súlyos következményekkel jár az a döntés, miszerint valamely Szerződő állam alapvető jogokat sértett (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005, 147. §; *Timishev kontra Oroszország*, 2005, 39. §; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 178. §; *Muhammad kontra Spanyolország*, 2022, 94. §).

83. A Bíróság a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben megállapította, hogy miután a kérelmező bizonyította az eltérő bánásmódot, a kormánynak kell bizonyítania, hogy az indokolt volt (*Timishev kontra Oroszország*, 2005, 57. §).

84. A kérelmező például a *Timishev kontra Oroszország* ügyben (2005) azt állította, hogy csecsen származása miatt megakadályozták, hogy valamely ellenőrzőpontra átlépjen egy bizonyos régióba. A Bíróság megállapította, hogy ezt alátámasztják azok a hivatalos dokumentumok, amelyek a csecsen etnikumú személyek mozgásának korlátozására irányuló politika létezését rögzítik. Az állam által adott magyarázat nem volt meggyőző, mivel ellentmondás volt abban az állításában, hogy az áldozat önként távozott, miután megtagadták tőle az elsőbbséget. Ennek megfelelően a Bíróság elfogadta, hogy a kérelmezőt etnikai hovatartozása alapján megkülönböztették.

B. A kivétel: a bizonyítási teher megfordulása

85. A Bíróság azt is elismerte, hogy az Egyezmény szerinti eljárások nem minden esetben alkalmasak az *affirmanti incumbit probatio* elv szigorú alkalmazására. Például, ha a kérdéses eseményekről teljes egészében vagy nagyrészt kizárólag a hatóságok tudnak, a bizonyítási teher a hatóságokra hárulhat azzal kapcsolatban, hogy kellő és meggyőző magyarázatot nyújtsanak (*Salman kontra Törökország* [NK], 2000, 100. §; *Anguelova kontra Bulgária*, 2002, 111. §; *Makuchyan és Minasyan kontra Azerbajdzsán és Magyarország*, 2020). A Bíróság más ügyekben is megfordította a bizonyítási terhet, amennyiben a kérelmezőnek a gyakorlatban rendkívül nehéz lett volna bizonyítani a hátrányos megkülönböztetést (*Cința kontra Románia*, 2020).

86. A Bíróság a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben nem zárta ki, hogy bizonyos helyzetekben az alperes kormányának meg kell cáfolnia a hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó vitatható állítást, és – ha ezt nem teszi – a Bíróság ennek alapján az Egyezmény 14. cikkének megsértését állapíthatja meg.

87. A hátrányos megkülönböztetés vélelmének cáfolatához az államnak bizonyítania kell, hogy a kérelmező valójában nincs hasonló vagy összehasonlítható helyzetben az „összehasonlítási alapul szolgáló személyével”, hogy a megkülönböztetés nem a védett alapon, hanem más objektív eltéréseken alapul, vagy hogy az eltérő bánásmód indokolt volt (*Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK], 2017, 65. §; *Chassagnou és társai kontra Franciaország* [NK], 1999, 91–92. §; *Timishev kontra Oroszország*, 2005, 57. §; *Biao kontra Dánia* [NK], 2016, 114. §; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 177. §).

88. Az ilyen megközelítés főként az állítólagos közvetett hátrányos megkülönböztetés eseteiben alkalmazandó, amikor a kérelmezőknek nehézséget okozhat a megkülönböztető jellegű bánásmód bizonyítása. Ilyen esetekben a statisztikai adatok fontos szerepet játszhatnak abban, hogy a kérelmező megalapozza a hátrányos megkülönböztetés vélelmét. Ha a kérelmező nem vitatott hivatalos statisztikák alapján bizonyítani tudja, hogy első látásra úgy tűnik, egy adott – bár semleges módon fogalmazott – szabály valójában egy csoportot egy másik csoporthoz képest egyértelműen nagyobb arányban érint, akkor az alperes kormányának kell bizonyítania, hogy ez olyan objektív tényezők eredménye, amelyeknek semmiféle hátrányos megkülönböztetéshez nincs köze (*Hoogendijk kontra Hollandia* (hat.), 2005; *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság*, 2007, 180. §; *Di Trizio kontra Svájc*, 2016, 86. §).

89. A kritikus vizsgálat alapján megbízhatónak és jelentősnek bizonyuló statisztikák elegendőek ahhoz, hogy a kérelmező által benyújtandó *prima facie* bizonyítékot képezzenek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy közvetett hátrányos megkülönböztetés statisztikai bizonyítékok nélkül nem bizonyítható (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 188. §). Erre a célra megbízható nemzeti vagy nemzetközi jelentések is felhasználhatók (*Memedova és társai kontra Észak-Macedónia*, 2023, 91–94. §§).

90. A családon belüli erőszak eseteiben meghatározott körülményeket kell bizonyítani, és a kérelmezőnek igazolnia kell, hogy az ilyen erőszak elsősorban a nőket érinti, és hogy a hatóságok intézkedései nem egyszerűen a családon belüli erőszak kezelésének elmulasztását vagy késedelmét, hanem az ilyen erőszak ismételt eltűrését eredményezték, és a kérelmezővel mint nővel szembeni megkülönböztető jellegű magatartást tükrözték (*Eremia kontra Moldovai Köztársaság*, 2013, 89. §). A Bíróság például a *Talpis kontra Olaszország* ügyben (2017) úgy ítélte meg, hogy a kérelmező a különmegbízott nők elleni erőszakra, annak okaira és következményeiről vonatkozó következtetései és a Nemzeti Statisztikai Intézet következtetései révén bizonyította a *prima facie* hátrányos megkülönböztetés fennállását. A Bíróságnak az *Opuz kontra Törökország* ügyben (2009) nem mutattak be olyan statisztikákat, amelyekből kitűnt volna, hogy a családon belüli erőszak áldozatai túlnyomórészt nők voltak, sőt, az Amnesty International szerint erre vonatkozóan nem állnak rendelkezésre megbízható adatok. A Bíróság inkább készen állt elfogadni az Amnesty International, egy neves nemzetközi nem kormányzati szervezet, valamint a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolásával foglalkozó ENSZ-bizottság azon értékelését, miszerint a nőkkel szemben alkalmazott erőszak jelentős probléma Törökországban. A Bíróság másrészt az *Y és társai kontra Bulgária* ügyben (2022) megállapította, hogy nem mutattak be konkrét bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a nemzeti hatóságok a családon belüli erőszak eseteiben általában közömbösek maradtak volna. Megállapítást nyert, hogy a bolgár hatóságok nem gyűjtöttek és nem vezettek átfogó statisztikákat arról, hogy a bűnüldöző szervek hogyan kezelik a családon belüli erőszak eseteit, ami súlyos mulasztásnak minősül, és amelyet már számos nemzetközi szereplő bírálattá tárgyává tett. Átfogó statisztikák hiányában azonban a kérelmezőknek lehetőségük volt arra, hogy állításukat másfajta *prima facie* bizonyítékokkal, például szakértői jelentésekkel támasszák alá. A benyújtott három nemzetközi jelentésben ugyanakkor sürgették a bolgár hatóságokat, hogy

küzdjenek a nőkkel szembeni mindennemű hátrányos megkülönböztetés ellen, de nem állították kifejezetten, hogy a rendőrség vagy más hatóságok következetesen bagatellizálják vagy nem hajlandók foglalkozni a családon belüli erőszak eseteivel, és nem idéztek konkrét helyszíni adatokat ezzel kapcsolatban. Mivel pedig nem szolgáltatott semmilyen bizonyítékot az áldozat ügyével kifejezetten foglalkozó állami tisztviselők részéről megnyilvánuló, nőkkel szembeni előítéletességre vonatkozóan, illetve a nők családon belüli erőszak elleni védelmére vonatkozó bolgári jogi keret problémáira vonatkozóan, a Bíróság nem állapította meg a 14. cikk megsértését az ügyben. A Bíróság viszont az [A.E. kontra Bulgária](#) ügyben (2023) meggyőződött arról, hogy a kérelmező által benyújtott bizonyítékok, nevezetesen a bolgár nők elleni erőszakra vonatkozó statisztikák – amelyeket nemzeti nem kormányzati szervezetek jelentettek, és amelyek szerepelnek a nemek közötti egyenlőség mérésére szolgáló 2017-es uniós eszközben –, valamint a belügyminisztérium által a 2019-es és 2020-as évekre vonatkozóan benyújtott, a családon belüli erőszakot bejelentő nők számát tartalmazó adatok elegendőek ahhoz, hogy *prima facie* bizonyítsák a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetést, figyelembe véve azt is, hogy ez volt a Bulgáriával szemben indított harmadik olyan ügy, amelyben a Bíróság megállapította az Egyezmény megsértését a hatóságok nők elleni családon belüli erőszakra adott válasza miatt (118–119. §§). A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hatóságok által vezetett hivatalos átfogó statisztikák hiánya már nem magyarázható pusztán a hatóságok mulasztásával, tekintettel a Bulgáriában fennálló probléma súlyosságára és a hatóságokat ezzel kapcsolatban terhelő kötelezettségre, miszerint különös figyelmet kell fordítaniuk a családon belüli erőszak nőkkel szembeni hatásaira, és ennek megfelelően kell eljárniuk (120. §). A Bíróság a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg, és megjegyezte, hogy a családon belüli erőszak elleni védelmet biztosító jogszabályok megfogalmazása és az adott hatóságok általi értelmezése a családon belüli erőszak számos áldozatát szükségszerűen megfosztotta a hivatalos büntetőeljárástól, így a hatékony védelemtől (120. §).

91. A Bíróság az erőszakos cselekményekkel kapcsolatos állítólagos hátrányos megkülönböztetés esetében egyértelművé tette, hogy az állítólagos megkülönböztető jellegű indítékok hatékony kivizsgálásának elmulasztása önmagában nem eredményezi azt, hogy a bizonyítási teher az Egyezmény 2. vagy 3. cikk lényegi vonatkozásával összefüggésben értelmezett 14. cikkének állítólagos megsértése tekintetében a kormányra hárulna ([A. E. kontra Bulgária](#), 2023). Ennek az ellenkezője azt jelentené, hogy az alperes kormánynak bizonyítania kellene egy bizonyos szubjektív hozzáállás érintett személy részéről való fennállásának hiányát ([Nachova és társai kontra Bulgária](#) [NK], 2005, 157. §; [Bekos és Koutropoulos kontra Görögország](#), 2005, 65. §). A [Nachova és társai kontra Bulgária](#) [NK] ügy (2005) tárgyát két roma szökevény letartóztatásának kísérlete során a katonai rendőrség által történő lövöldözés képezte. A Bíróság végül arra a következtetésre jutott, hogy nem nyert megállapítást, hogy a szökevények halálában rasszista attitűdök játszottak volna szerepet (lásd még: [Adam kontra Szlovákia](#), 2016). A Bíróság ugyanakkor a 2. cikk eljárási vonatkozásával összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértése tekintetében arra a következtetésre jutott, hogy a hatóságok elmulasztottak minden lehetséges lépést megtenni annak kivizsgálására, hogy a hátrányos megkülönböztetés szerepet játszott-e az eseményekben.

92. A [Makuchyan és Minasyan kontra Azerbajdzsán és Magyarország](#) ügyben (2020), tekintettel az ügy sajátos jellemzőire tekintettel – egy örmény katona meggyilkolásáért elítélt személy előléptetése, jogalap nélkül többféle juttatás megadása számára, számos magas rangú azerbajdzsáni tisztviselő által hősként való dicsőítése, valamint egy különleges oldal létrehozása az elnök honlapján –, a Bíróság álláspontja szerint a kérelmezők kellően erős, egyértelmű és összhangban lévő következtetéseket terjesztettek elő ahhoz, hogy *prima facie* meggyőzően érveljenek azzal, miszerint a megtámadott intézkedéseket az áldozatok etnikai származása motiválta. Mivel a kérelmezőknek nehézséget okozott az ilyen elfogultság kétséget kizáró bizonyítása, a Bíróság az ügy sajátos körülményei miatt megfordította a bizonyítási terhet, így Azerbajdzsánra hárult a feladat, hogy cáfolja a vitatható hátrányos megkülönböztetési vádat, amit azonban nem tett meg.

93. A Bíróság a *Basu kontra Németország* ügyben (2022) úgy ítélte meg, hogy ha elfogadható az az állítás, miszerint valamely személyt faji jellemzői miatt vette célba a rendőrség a személyazonosság-ellenőrzése során, és az ilyen cselekmények a 8. cikk hatálya alá tartoznak, a hatóságok kötelesek kivizsgálni a rasszista magatartás és az állami tisztviselő cselekménye közötti lehetséges kapcsolatot, ami a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkben foglalt kötelezettségeikből implicit módon következik (*Muhammad kontra Spanyolország*, 2022, 68. §; *Basu kontra Németország*, 2022, 35. §). A Bíróság a *Wa Baile kontra Svájc* ügyben (2024) – amelynek tárgyát szintén egy vasútállomáson végzett személyazonosság-ellenőrzés során elkövetett faji profilalkotással kapcsolatos állítások képezték – megállapította, hogy a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkben foglalt eljárási kötelezettségek sérültek, mivel a nemzeti (büntető- és közigazgatási) bíróságok nem állapították meg, hogy a személyazonosság-ellenőrzés mögött megkülönböztető jellegű indítékok álltak-e (93–103. §§). Azt is megismételte, hogy a megfelelő jogi és közigazgatási biztosítékok hiánya megkülönböztető jellegű ellenőrzések kockázatával jár (130. §), és az ügy körülményei alapján arra a következtetésre jutott, hogy a kormány nem tudta cáfolni a kérdéses személyazonosság-ellenőrzés során alkalmazott megkülönböztető bánásmód vélelmét (131–135. §§), így a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alkalmazása alapján is jogsértést állapított meg. A *Memedova és társai kontra Észak-Macedónia* ügy (2023) tárgyát az képezte, hogy a határőrök etnikai alapon megkülönböztették a romákat, megtagadva tőlük az ország elhagyásának jogát a belügyminisztérium által kiadott azon utasításnak megfelelően, miszerint meg kell erősíteni a határellenőrzést az országot elhagyó, potenciális menedékkérőkből álló szervezett csoportok esetében. A Bíróság a kérdéssel kapcsolatos számos nemzeti és nemzetközi jelentésre támaszkodva arra a következtetésre jutott, hogy bár a nemzeti utasításokban nem szerepelnek megkülönböztető jellegű megfogalmazások, azoknak a határőrök által a gyakorlatban történő alkalmazása aránytalanul sok roma személy esetében akadályozta meg a külföldre utazást. Megállapította, hogy az ebből eredő eltérő bánásmód minden objektív és észszerű indokolást nélkülöz, így az Egyezmény Negyedik Kiegészítő Jegyzőkönyvének 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkébe (szabad mozgás) ütközőnek minősítette.

94. A Bíróság az állítólagos szakszervezeti hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben is ezt a szabályt alkalmazta, megállapítva, hogy miután a kérelmezők *prima facie* bizonyították a hátrányos megkülönböztetést, a bizonyítási teher az alperesre hárult, és a munkáltatónak – aki általában rendelkezik a releváns bizonyítékokkal – kellett bizonyítania a kérelmezők elbocsátásának jogszerűségét (*Hoppen és az AB Amber Grid alkalmazottainak szakszervezete kontra Litvánia*, 2023, 230. §). A Bíróság ehhez hasonlóan – olyan ügyben, amelyben egy volt bíró elegendő *prima facie* bizonyítékot szolgáltatott arra vonatkozóan, hogy megkülönböztették őt azzal a döntéssel, hogy nem nevezték ki újra tisztségébe egy nem kormányzati szervezetben betöltött szerepe és a bírói testület helyzetével kapcsolatos kritikus véleménye miatt – megállapította az Egyezmény 10. és 11. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének megsértését, mivel a nemzeti bíróságok nem hárították át a bizonyítási terhet a Legfelsőbb Bírói Tanácsra, hogy az eloszlassa az elfogultság gyanúját, és bizonyítsa, hogy az eltérő bánásmód objektív okokkal indokolt volt (*Bakradze kontra Grúzia*, 2024, 71–85. §§).

95. Más hátrányos megkülönböztetési ügyekben az azonos védett kategóriába tartozó más személyek gyakorlata vagy meggyőződése kellő bizonyítéknak minősülhet. A Bíróság az *Oršuš és társai kontra Horvátország* [NK] ügyben (2010) – amelyben roma gyermekeket roma osztályokba helyeztek el állítólagos gyenge horvát nyelvtudásuk miatt – megállapította, hogy a *D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK] ügygel (2007) ellentétben a statisztikák önmagukban nem alapozták meg a hátrányos megkülönböztetés vélelmét. Az azonban, hogy a gyermekeket nyelvtudásuk hiányossága alapján külön osztályokba sorolták, és ez az intézkedés csak a roma tanulókra vonatkozott, felvetette a megkülönböztetés gyanúját.

V. Hátrányos megkülönböztetés indokok szerint

96. A 14. cikk nem tilt minden eltérő bánásmódot, hanem kizárólag azokat, amelyek olyan azonosítható, objektív vagy személyes jellemzőn, illetve „helyzetén” alapulnak, amely alapján személyek vagy személyek csoportjai megkülönböztethetők egymástól (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018, 134. §; *Fábián kontra Magyarország* [NK], 2017, 113. §; *Kiyutin kontra Oroszország*, 2011, 56. §).

97. Az Egyezmény 14. cikke nem kimerítő jellegű listát tartalmaz a hátrányos megkülönböztetéssel szemben védett okokról, amint azt a „minden megkülönböztetés, például” (franciául „notamment”) kifejezés és a „egyéb helyzet” (franciául „toute autre situation”) kifejezés felsorolásban történő szereplése is mutatja (*Clift kontra Egyesült Királyság*, 2010, 55. §; *Engel és társai kontra Hollandia*, 1976, 72. §; *Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 70. §). A Bíróság ezen túlmenően bősséges ítélkezési gyakorlatot alakított ki, amelyben kiterjesztette a védett okok számát azáltal, hogy az „egyéb helyzet” kifejezést kiterjesztő módon és a mai viszonyok figyelembevételével értelmezte.

98. A Bíróság e tekintetben hangsúlyozta, hogy a hátrányos megkülönböztetés 14. cikkben foglalt tilalma csak akkor értelmezhető, ha a kérelmező személyes helyzetét minden egyes esetben a rendelkezésben felsorolt kritériumokhoz viszonyítva pontosan úgy veszik figyelembe, ahogyan az adott esetben fennáll. A 14. cikk másképpen történő eljárás és a sértett kérelmének azzal az indokkal történő elutasítása esetén, hogy elkerülhetette volna a hátrányos megkülönböztetést, ha megváltoztatja az egyik kérdéses tényezőt – például megszerez egy bizonyos állampolgárságot – a tartalmát illetően kiüresedne (*Andrejeva kontra Lettország* [NK], 2009, 91. §).

A. Nem

99. A Bíróság a nemi alapú hátrányos megkülönböztetés tekintetében több alkalommal kijelentette, hogy a nemek közötti egyenlőség előmozdítása ma az egyik legfontosabb cél az Európa Tanács tagállamaiban (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 127. §), és hogy elvileg „rendkívül meggyőző indokokat” kell felhozni ahhoz, hogy az ilyen eltérő bánásmód az Egyezménnyel összeegyeztethetőnek minősüljön (*Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság*, 1985, 78. §; *Burghartz kontra Svájc*, 1994, 27. §; *Schuler-Zraggen kontra Svájc*, 1993, 67. §; *Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 127. §; *J.D. és A. kontra Egyesült Királyság*, 2019, 89. §; *Beeler kontra Svájc* [NK], 2022, 95. §).

100. A Bíróság megállapította, hogy az egyes országokban fennálló hagyományokra, általános feltételezésekre vagy uralkodó társadalmi attitűdökre való hivatkozás nem kellő indok a nemi alapon történő eltérő bánásmódra (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 127. §). Az államok például nem alkalmazhattak olyan hagyományokat, amelyek a családban a férfi elsődleges és a nő másodlagos szerepéből fakadnak (*Ünal Tekeli kontra Törökország*, 2004, 63. §; *Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 127. §; *Beeler kontra Svájc* [NK], 2022, 110. §). A hagyományos társadalmi nemi szereposztásra való hivatkozás nem indokolhatja például a férfiak kizárását a szülői szabadságra való jogosultságból. A nemi sztereotípiák, mint például az a felfogás, hogy a nők elsősorban gyermekgondozók, a férfiak pedig elsősorban kenyérkeresők – ugyanúgy, mint a faji, etnikai származáson, bőrszínen vagy szexuális irányultságon alapuló hasonló sztereotípiák –, önmagukban nem tekinthetők kellő indoknak az eltérő bánásmódra (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012, 143. §). A Bíróság a *Beeler kontra Svájc* [NK] ügyben (2022, 113. §) úgy ítélte meg, hogy a túlélő hozzátartozói nyugdíjhoz való jog tekintetében a nők és a férfiak között különbséget tevő nemzeti jogszabályok megerősítik a nők társadalmi szerepével és természetével kapcsolatos előítéleteket és sztereotípiákat, és mind a nők karrierjét, mind a férfiak családi életét hátrányosan érintik.

101. A Bíróság megállapította, hogy a nem alapján történő megkülönböztetés több területen, például az alábbi területeken is megsértette a 14. cikket:

- a házasságban való egyenlőség (*Ünal Tekeli kontra Törökország*, 2004; *Burghartz kontra Svájc*, 1994; *Nurcan Bayraktar kontra Törökország**, 2023);
- foglalkoztatáshoz való hozzáférés (*Emel Boyraz kontra Törökország*, 2014);
- nyugdíjkorhatár (*Moraru és Marin kontra Románia*, 2022; *Paják és társai kontra Lengyelország*, 2023);
- szülői szabadság és juttatások (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012; *Gruba és társai kontra Oroszország*, 2021);
- túlélő hozzátartozói nyugdíjak (*Willis kontra Egyesült Királyság*, 2002; *Beeler kontra Svájc* [NK], 2022);
- polgári kötelezettségek (*Zarb Adami kontra Málta*, 2006; *Karlheinz Schmidt kontra Németország*, 1994);
- családegyesítés (*Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság*, 1985);
- gyermekek vezetékevei (*Cusan és Fazzo kontra Olaszország*, 2014; *León Madrid kontra Spanyolország*, 2021); vagy
- családon belüli erőszak (*Opuz kontra Törökország*, 2009; *Volodina kontra Oroszország*, 2019; *Tkheldze kontra Grúzia*, 2021; *A.E. kontra Bulgária*, 2023; *Vieru kontra Moldova Köztársaság*, 2024);
- emberkereskedelem és szolgaság (*F.M. és társai kontra Oroszország*, 2024).

102. A Bíróság a *Carvalho Pinto de Sousa Morais kontra Portugália* ügyben (2017) megállapította, hogy a nemzeti bíróságok az orvosiműhiba-perben azt feltételezték, hogy az ötvenéves, kétgyermekes anyára a szexualitás nem olyan fontos, mint egy fiatalabb személy számára. Ez a feltételezés a női szexualitás hagyományos felfogását tükrözte, miszerint az alapvetően a gyermekvállaláshoz kapcsolódik, így figyelmen kívül hagyta annak a nők önmegvalósításában betöltött fizikai és pszichológiai jelentőségét.

103. Általánosságban elmondható, hogy a Bíróság az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk kontextusában a „nyilvánvaló észszerű alap nélkülözésének” mércéjét kizárólag olyan körülményekre alkalmazta, amelyek között az állítólagos eltérő bánásmód történelmi egyenlőtlenséget orvosolni hivatott átmeneti intézkedésből eredt (*Stec és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2006, 61–66. §§; *Runkee és White kontra Egyesült Királyság*, 2007, 40–41. §§; *British Gurkha Welfare Society és társai kontra Egyesült Királyság*, 2016, 81. §). A Bíróság például elismerte, hogy a férfiak és nők közötti eltérő bánásmód az állami nyugdíjrendszerben elfogadható, mivel ez a két nem közötti tényleges egyenlőtlenségek kiküszöbölésére irányuló pozitív intézkedés egyik formája (*Stec és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2006, 61. §; *Andrle kontra Cseh Köztársaság*, 2011, 60. §). A Bíróság ehhez hasonlóan a *Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK] ügyben (2017) – amely a női elkövetők életfogytiglani szabadságvesztés alóli mentesítésével volt kapcsolatos – tudomásul vette a nők börtönkörnyezetben történő, nemi alapú erőszak, bántalmazás és szexuális zaklatással szembeni védelmét, valamint a terhesség és az anyaság védelmének szükségességét (82. §). A Bíróság az *Alexandru Enache kontra Románia* ügyben (2017) szintén megállapította, hogy a szabadságvesztés-büntetés elhalasztását a kisgyermekes anyák esetében igen, de az apák esetében lehetővé nem tevő nemzeti jogszabály indokolt volt, mivel figyelembe vette az anya és gyermeke között a gyermek első életévében fennálló különleges köteléket (76. §).

104. Az átmeneti intézkedésekkel kapcsolatos vagyoni helyzet kontextusán kívül, és amennyiben az állítólagos hátrányos megkülönböztetés nemi alapon történt, „igen meggyőző indokok” szükségesek a megtámadott intézkedés kérelmezőkkel szembeni igazolásához. A Bíróság – a *J.D. és A. kontra Egyesült Királyság* ügyben (2019), amelyben a kérelmezőt egy súlyos családon belüli erőszak áldozatainak védelmét célzó „menedékprogram” keretében szállásolták el – megállapította, hogy a

lakhatási támogatás csökkentése ellentétes volt a program céljával (hogy a kérelmező saját biztonsága érdekében otthonában maradjon), és hogy nem volt olyan meggyőző indok, amelyek indokolta volna az egyik legitim cél másikkal szembeni előnyben részesítését.

105. A Bíróság a *Jurčić kontra Horvátország* ügyben (2021) először állapította meg, hogy egy nő terhessége miatt megkülönböztettek. A kérelmező, akinek munkaviszonya tíz nappal az *in vitro* megtermékenyítés (IVF) után kezdődött, később terhességgel kapcsolatos komplikációk miatt betegszabadságra ment. Biztosítási kérelmét újravizsgálták és elutasították, mivel az illetékes hatóságok arra a következtetésre jutottak, hogy foglalkoztatása fiktív volt. Mivel a terhesség miatt kizárólag nőkkel szemben lehetett eltérő bánásmódot alkalmazni, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az ilyen eltérő bánásmód közvetlen nemi alapú hátrányos megkülönböztetésnek minősül, ha az nem indokolt. A Bíróság továbbá megállapította, hogy a nemzeti gyakorlatban a terhes nőket gyakran ellenőrizték azzal kapcsolatban, hogy terhességük alatt való munkavállalásuk valódi-e, annak ellenére, hogy a nemzeti jog szerint a munkáltató nem utasíthatja el a terhes nőket állapotuk miatt. A nemzeti hatóságok a kérelmező ügyének elbírálása során arra a következtetésre jutottak, hogy a mesterséges megtermékenyítés révén a kérelmező egészségügyi állapota miatt nem volt alkalmas munkavégzésre, ami azt jelentette, hogy a terhességének megerősítéséig tartózkodnia kellett volna a munkavégzéstől. Ez közvetlenül ellentétes volt mind a nemzeti, mind a nemzetközi joggal, és olyannak minősült, mintha a kérelmezőt lebeszélték volna a munkakeresésről a lehetséges terhessége miatt. A Bíróság végül aggodalmát fejezte ki a nemzeti hatóságok következtetésének hangvétele miatt is, amely azt sugallta, hogy a nők nem végezhetnek és nem kereshetnek munkát terhességük alatt vagy annak pusztán lehetősége esetén, ami nemi sztereotípiáknak minősül. A Bíróság ezzel szemben a *Napotnik kontra Románia* ügyben (2020) megállapította, hogy a kérelmező külföldi diplomáciai megbízatásának terhessége miatti korai megszüntetése a diplomáciai képviselő működőképességének biztosítása és fenntartása, végső soron pedig mások jogainak védelme érdekében volt szükséges. A nemzeti hatóságok releváns és kellő indokokat szolgáltatottak az eltérő bánásmód igazolására, így a kérelmező nem szenvedett el hátrányos megkülönböztetést.

106. A Bíróság a *Nurcan Bayraktar kontra Törökország** ügyben (2023) megállapította, hogy az, hogy valamely nőt anélkül, hogy orvosi vizsgálatnak vetették volna alá annak igazolására, hogy nem terhes, nem mentesítettek a válófélben lévő nők újraraházasodására vonatkozó 300 napos várakozási idő alól, nemi alapú hátrányos megkülönböztetést valósít meg, amely megsérti a 12. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikket. Még annak feltételezése esetén is, hogy a rokoni kapcsolat megállapítása legitim cél volt, amelynek elérése érdekében a kérdéses várakozási időt szabták ki az elvált nők számára, a Bíróság ezt értelmetlennek és hatástalannak találta, miközben rámutatott a nemzeti bíróság által hivatkozott szexista sztereotípiákra, jelesül arra, hogy a nőket társadalmi kötelesség terheli anyai szerepük és szülési képességük miatt.

107. A Bíróság a *Moraru és Marin kontra Románia* ügyben (2022) – amely az olyan női köztisztviselők helyzetére vonatkozott, akiknek nyugdíjazási feltételei eltértek a férfiakétól – megállapította, hogy az, hogy a nőknek nem biztosítottak lehetőséget arra, hogy nyugdíjkorhatárukat követően (és a férfiak nyugdíjkorhatáráig) tovább dolgozzanak, nemi alapú hátrányos megkülönböztetésnek minősült, amely nem volt objektíven indokolt vagy szükséges a körülmények között (123. §).

108. A Bíróság a *Pajqk és társai kontra Lengyelország* ügyben (2023) megállapította, hogy a férfiak és nők között a bírói tisztség korai megszűnése tekintetében újonnan bevezetett életkori különbség nemi alapú hátrányos megkülönböztetésnek minősül (260–63. §§).

109. A Bíróság számos, a 14. cikkel összefüggésben értelmezett 2. és/vagy 3. cikk alapján benyújtott, családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyet is tárgyalt. A Bíróság kifejezetten úgy ítélte meg, hogy a családon belüli erőszak a nemi alapú erőszak egyik formája, amely viszont a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés egyik formája (*Opuz kontra Törökország*, 2009, 184–191. §§; *Halime Kılıç kontra Törökország*, 2016, 113. §; *M.G. kontra Törökország*, 2016, 115. §; *Tkheldidze kontra Grúzia*, 2021). E tekintetben a nők családon belüli erőszakkal szembeni védelmének az állam általi

elmulasztása sértheti a nők törvény előtti egyenlő védelemhez való jogát, és ez a elmulasztás nem feltétlenül szándékos (*Talpis kontra Olaszország*, 2017, 141. §; *Opuz kontra Törökország*, 2009, 191. §; *Eremia kontra Moldovai Köztársaság*, 2013, 85. §; *T.M. és C.M. kontra Moldovai Köztársaság*, 2014, 57. §; *Vieru kontra Moldovai Köztársaság*, 2024).

110. Ilyen típusú ügyekben elegendő, ha a kérelmező a Bíróságnak megfelelő és kellő bizonyítékot nyújt be a hátrányos megkülönböztetés *prima facie* vélelmének megalapozásához, aminek következtében a bizonyítási teher ezután az alperes államra hárul annak bemutatásával kapcsolatban, hogy milyen korrekciós intézkedéseket hozott a nemhez kapcsolódó hátrányok orvoslására. Megfelelő bizonyítékot nyújthatnak a hatóságok vagy tudományos intézmények statisztikai adatai, illetve nem kormányzati szervezetek vagy nemzetközi megfigyelők jelentései. A kérelmezőnek be kell mutatnia, hogy: (i) a családon belüli erőszak elsősorban a nőket érinti; és (ii) a hatóságok általános hozzáállása kedvező légkört teremtett az ilyen erőszak kialakulásához.

111. A Bíróság az *Eremia kontra Moldovai Köztársaság* ügyben (2013) – amelyben a nemzeti hatóságok nem tettek megfelelő intézkedéseket a kérelmező és lányai családon belüli erőszakkal szembeni védelmére – megállapította, hogy a hatóságok (tétlensége) nem egyszerű mulasztás vagy késedelem volt az első kérelmező férje által elkövetett erőszak kezelésében, hanem az ilyen erőszak ismételt eltűrését jelentette, és az elsőrendű kérelmező mint nő iránti megkülönböztető magatartást tükrözött (89. §; lásd még: *Mudric kontra Moldovai Köztársaság*, 2013, 63. §).

112. A Bíróság a *Volodina kontra Oroszország* ügyben (2019) megállapította, hogy az orosz jogi keret – amely a családon belüli erőszak fogalmát sem különálló bűncselekményként, sem más bűncselekmények súlyosbító elemként nem határozta meg, és nem állapított meg a büntetőeljárás megindításához szükséges minimális sérelmi küszöböt – nem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyek az állam arra vonatkozó pozitív kötelezettségéhez kapcsolódnak, hogy hatékonyan létrehozson és alkalmazzon egy olyan rendszert, amely minden formájú családon belüli erőszakot büntet, és megfelelő védelmet biztosít a sértettek számára. A családon belüli erőszakot meghatározó és azt rendszerszinten kezelő jogszabályok hiánya azt jelezte, hogy a hatóságok nem voltak hajlandók elismerni a családon belüli erőszak problémájának súlyosságát és mértékét Oroszországban, valamint annak a nőkre gyakorolt megkülönböztető hatását. Az orosz hatóságok azzal, hogy évekig túrték a családon belüli erőszakot elősegítő légkört, elmulasztották megteremteni a nemek közötti valódi egyenlőség feltételeit, amelyek lehetővé tennék a nők számára, hogy félelem nélkül éljenek, ne kelljen attól tartaniuk, hogy bántalmazás vagy testi épségük elleni támadás éri őket, és hogy a törvény egyenlő védelmét élvezhessék. A Bíróság a *Tunikova és társai kontra Oroszország* ügyben (2021) megismételte ezeket a megállapításokat, és jelezte, hogy az alperes kormánynak részletes általános intézkedéseket kell hoznia annak érdekében, hogy gyorsan teljesítse az Egyezmény szerinti kötelezettségeit.

113. A Bíróság a *Talpis kontra Olaszország* ügyben (2017) – amelyben a kérelmezőt több családon belüli erőszakos cselekmény érte, amelyek csúcspontjaként férje meggyilkolta fiukat – úgy ítélte meg, hogy a kérelmező több szerv következtetései alapján bizonyította a *prima facie* bizonyítékok fennállását, amelyek elsősorban azt mutatták, hogy a családon belüli erőszak elsősorban a nőket érinti, és hogy nagyszámú nőt gyilkolnak meg partnereik vagy volt partnereik, másodsor pedig, hogy Olaszországban továbbra is fennáll a családon belüli erőszak társadalmi-kulturális toleranciája. Arra is rámutatott, hogy az ő konkrét esetében a hatóságok hosszú ideig nem tettek semmit. A Bíróság a közelmúltban, a *Landi kontra Olaszország* ügyben (2022) megjegyezte, hogy a Talpis ítélet 2017-es elfogadását követően az olasz állam számos intézkedést hozott az Isztambuli Egyezmény végrehajtása érdekében, ezzel is bizonyítva a nők elleni erőszak megelőzésére és leküzdésére irányuló valódi politikai akaratát. Ilyen módosított jogi környezetben a kérelmezőnek nem sikerült olyan *prima facie* bizonyítékot gyűjtenie, amely alátámasztotta volna, hogy a jogrendszerben továbbra is széles körű tehetetlenség uralkodik, ami akadályozza a családon belüli erőszak női áldozatainak hatékony védelmét, vagy hogy az ő ügyében alkalmazott intézkedések vagy gyakorlatok megkülönböztető jellegűek lennének.

114. A *Tkheldidze kontra Grúzia* ügyben (2021) a kérelmező lányát bántalmazta és végül megölte élettársa. A Bíróság – a rendszerbeli hiányosságok és a nemi alapú hátrányos megkülönböztetés, valamint azon releváns statisztikai adatok alapján, amelyek szerint a családon belüli erőszak elsősorban a nőket érintette (akik a sértettek mintegy 87%-át tették ki), több tekintélyes nemzetközi ellenőrző szerv, valamint a grúz köztudó iroda jelentései szerint a nők elleni erőszak okai a megkülönböztető jellegű nemi sztereotípiákhoz és a patriarchális attitűdökhöz kapcsolódnak – megállapította, hogy a nemzeti hatóságok nem tettek megelőző intézkedéseket a védelem érdekében, és nem vizsgálták ki a rendőrség ügyben tanúsított tétlenségét (lásd még: *A és B kontra Grúzia*, 2022).

115. Az *A.E. kontra Bulgária* ügyben (2023) a kérelmező, aki akkor még kiskorú volt, partnere általi családon belüli erőszak áldozata lett. A kérelmező által benyújtott statisztikai adatok alapján, amelyek a Bulgária ellen korábban indított, családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyekkel együtt azt mutatták, hogy a családon belüli erőszak Bulgáriában elsősorban a nőket érintette (118–19. §§), a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hatóságok nem mutatták be, milyen konkrét politikákat folytattak a családon belüli erőszak áldozatainak védelme és az elkövetők megbüntetése érdekében, és hogy azok milyen hatást értek el (120. §), valamint nem cáfolták a kérelmező *prima facie* érvelését, miszerint Bulgáriában általános intézményi passzivitás tapasztalható a családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyekben (122. §).

116. Az *F.M. és társai kontra Oroszország* ügyben (2024) a kérelmezők illegális bevándorlói státusszal rendelkező külföldi migráns nők voltak, akiket emberkereskedelem áldozataiként Oroszországba csempészték és szolgásgába kényszerítettek. A Bíróság az ügyet a 4. cikkkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján vizsgálta, és ugyanazokat az elveket alkalmazta, mint a 2. és 3. cikk alapján a nemzeti hatóságok nemi alapú családon belüli erőszakkal kapcsolatos passzív reakciója tekintetében benyújtott hátrányos megkülönböztetési panaszok esetében (341. §). A Bíróság a rendelkezésre álló kutatási és statisztikai adatokra támaszkodva megállapította, hogy aránytalanul sok nő és lány vált emberkereskedelem áldozatává, és az erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával történő kizsákmányolás tekintetében általában véve sebezhetőbbek voltak a férfiaknál (342. §). Megjegyezte, hogy az alperes állam elégtelen emberkereskedelem elleni erőfeszítései, amelyek az általános helyzetet tükrözték, elkerülhetetlenül leginkább azokat érintették, akiket az emberkereskedelem, a munkaerő-kizsákmányolás és az ahhoz kapcsolódó erőszak aránytalanul érintett, nevezetesen a szabálytalan helyzetben lévő külföldi női migráns munkavállalókat érintették (344. §). A Bíróság a 4. cikkkel összefüggésben vett 14. cikk megsértését állapította meg, megjegyezve, hogy az alperes állam mulasztása a 4. cikk szerinti pozitív kötelezettségeinek teljesítése terén az emberkereskedelem, a munkaerő-kizsákmányolás és az ahhoz kapcsolódó nemi alapú erőszak ismételt eltűrését jelentette, és a kérelmezőkkel szembeni megkülönböztető jellegű magatartást tükrözte. Az alperes állam hatóságainak általános és megkülönböztető jellegű passzivitása olyan légkört teremtett, amely elősegítette az emberkereskedelmet és a kizsákmányolást (346–347. §§).

B. Faj és szín

117. Az etnikai hovatartozás és a faj összefüggő és egymást átfedő fogalmak (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 43. §; *Timishev kontra Oroszország*, 2005, 56. §). Míg a faj fogalma az emberek morfológiai jellemzői, például bőrszínük vagy arcvonásaik alapján történő biológiai osztályozásán alapul, az etnikai hovatartozás fogalma olyan társadalmi csoportok fogalmán alapul, amelyeket elsősorban közös állampolgárság, törzsi hovatartozás, vallás, közös nyelv, illetve kulturális és hagyományos eredet és háttér jellemez (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 43. §; *Timishev kontra Oroszország*, 2005, 55. §).

118. A személy tényleges vagy vélt etnikai származása alapján történő hátrányos megkülönböztetés a faji hátrányos megkülönböztetés egyik formája (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 43. §; *Timishev kontra Oroszország*, 2005, 55. §). A faji hátrányos megkülönböztetés – mint faji erőszak – különösen súlyos bűncselekmény, és veszélyes következményei miatt különös éberséget és

határozott fellépést igényel a hatóságok részéről. A hatóságoknak éppen ezért minden rendelkezésre álló eszközt fel kell használniuk a rasszizmus elleni küzdelemre, megerősítve ezzel a demokrácia azon elképzelését, miszerint a társadalomban a sokszínűséget nem fenyegetésként, hanem gazdagító tényezőként kell értelmezni (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 43. §; *Nachova és társai* [NK], 2005, 145. §; *Timishev kontra Oroszország*, 2005, 56. §; *Soare és társai kontra Románia*, 2011, 201. §; *Stoica kontra Románia*, 2008, 117. §).

119. Ebben az összefüggésben, amennyiben az eltérő bánásmód faji vagy etnikai hovatartozáson alapul, az objektív és észszerű indokolás fogalmát a lehető legszigorúbban kell értelmezni (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 196. §; *Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 44. §). A pluralizmus és a különböző kultúrák tiszteletben tartásának elvein alapuló modern demokratikus társadalomban objektíve nem indokolható olyan eltérő bánásmód, amely kizárólag vagy döntő mértékben valamely személy etnikai származásán alapul (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 176. §; *Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009, 44. §; *Timishev kontra Oroszország*, 2005, 58. §).

120. A Bíróság számos, a rendőrség (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005; *B.S. kontra Spanyolország*, 2012; *Stoica kontra Románia*, 2008; *Bekos és Koutropoulos kontra Görögország*, 2005; *Turan Cakir kontra Belgium*, 2009; *Adzhigitova és társai kontra Oroszország*, 2021) vagy magánszemélyek által elkövetett rasszista erőszakos cselekményt tárgyalt (*Abdu kontra Bulgária*, 2014; *Moldovan és társai kontra Románia (2. sz.)*, 2005; *Šečić kontra Horvátország*, 2007; *Makhashevy kontra Oroszország*, 2012; *Fedorchenko és Lozenko kontra Ukrajna*, 2012).⁴

121. Az Egyezmény szervei e tekintetben azt is elfogadták, hogy a faji alapú hátrányos megkülönböztetés bizonyos körülmények között önmagában is a 3. cikk értelmében vett „megalázó bánásmódnak” minősülhet (*Kelet-afrikai ázsiaiak kontra Egyesült Királyság*, 1973, a Bizottság jelentése; *Abdu kontra Bulgária*, 2014, 23. §).

122. Annak gyanúja esetén, hogy faji előítéletek vezettek erőszakos cselekményhez, különösen fontos, hogy a hivatalos nyomozás szigorúan és pártatlanul folyjon. A gyanított rasszista magatartás által kiváltott erőszakos cselekmények vizsgálása során az állami hatóságoknak ezen kívül minden észszerű intézkedést meg kell tenniük annak megállapítására, hogy voltak-e rasszista indítékok, és hogy az eseményekben szerepet játszott-e etnikai származáson alapuló gyűlölet vagy előítélet. Ennek során figyelembe kell venni annak szükségességét, hogy folyamatosan meg kell erősíteni a rasszizmus és az etnikai gyűlölet társadalom általi elítélését, valamint fenn kell tartani a kisebbségek abba vetett bizalmát, hogy a hatóságok képesek megvédeni őket a rasszista erőszak fenyegetésétől (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005, 160. §; *Abdu kontra Bulgária*, 2014, 29. §). A hatóságok arra vonatkozó kötelezettsége, hogy megvizsgálják a rasszista magatartás és egy adott erőszakos cselekmény közötti lehetséges kapcsolatot, így nem pusztán az Egyezmény 2. és 3. cikkéből fakadó eljárási kötelezettségek egyik aspektusát, hanem az Egyezmény 2. és 3. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikke alapján az államokra háruló felelősség részét is képezi (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005, 160. §; *Abdu kontra Bulgária*, 2014, 31. §; *Menson és társai kontra Egyesült Királyság* [hat.], 2003).

123. A Bíróság tovább pontosította a faji indíttatású erőszakos cselekmények kivizsgálásának köteleességét a *Škorjanec kontra Horvátország* ügyben (2017), amelyben a kérelmezőt partnere roma származása miatt támadták meg. A 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk tehát nem csak a sértett tényleges vagy vélt személyes helyzetén vagy jellemzőin alapuló erőszakos cselekményekre, hanem azokra az erőszakos cselekményekre is vonatkozik, amelyek a sértett tényleges vagy feltételezett kapcsolata vagy hovatartozása alapján történtek a ténylegesen vagy feltételezhetően adott státusszal vagy védett tulajdonsággal rendelkező másik személlyel.

4. Lásd az alábbi „Erőszakos hátrányos megkülönböztetés” címet viselő részt.

124. A Bíróság a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg a *Burlyya és társai kontra Ukrajna* ügyben (2018), amelyben a rendőrség nem védte meg a roma lakosokat egy romaellenes csoport által előre megtervezett, otthonaik ellen irányuló támadástól. Habár néhány kérelmező az események idején nem tartózkodott a faluban, és fizikai erőszak nem történt, a Bíróság figyelembe vette, hogy soha nem folyt nyomozás, és senkit sem vontak felelősségre a támadásért.

125. A Bíróság a *Paketova és társai kontra Bulgária* ügyben (2022) a 8. cikkel együttesen értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg amiatt, hogy a kérelmezők kénytelenek voltak elhagyni otthonaikat a falujukban ismétlődő romaellenes tüntetések miatt, amelyektől jogosan tartottak, még akkor is, ha nem bizonyosodott be, hogy a tüntetők ténylegesen közel kerültek a kérelmezőkhöz, és mert a hatóságok többször nyilvánosan kijelentették, hogy ellenzik a romák hazatérését, ami valódi akadályt jelentett a kérelmezők békés hazatérését illetően.

126. A Bíróság számos, a roma diákok oktatáshoz való jogával kapcsolatos ügyben is megállapította az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007; *Horváth és Kiss kontra Magyarország*, 2013; *Oršuš és társai kontra Horvátország* [NK], 2010; *Lavida és társai kontra Görögország*, 2013; *Sampanis és társai kontra Görögország*, 2008; *Elmazova és társai kontra Észak-Macedónia*, 2022; *Szolcsan kontra Magyarország*, 2023; *Salay kontra Szlovákia**, 2025).⁵

127. Ezen kívül a Bíróság – különös tekintettel a romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetésre – többször hangsúlyozta, hogy a romák viharos történelmük és állandó kitelepítésük következtében egy sajátos típusú, hátrányos helyzetű és veszélyeztetett kisebbséggé váltak (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007, 182. §). Következésképpen mind a releváns szabályozási keretben, mind az egyes esetekben hozott döntésekben különös figyelmet kell fordítani igényeikre és eltérő életmódjukra (uo., 181. §).

128. A *Terna kontra Olaszország* ügyben (2021) a kérelmező unokáját állami gondozásba vették, mert bűnözői környezetben élt, és a kérelmező nem tudott gondoskodni róla. Bár a gyermek gyámja azt kérte a bíróságtól, hogy függessze fel teljesen a kérelmező unokájával való kapcsolattartását, mert fennállt a veszélye, hogy a gyermeket a roma közösség tagjai elrabolják, a bíróság ezt a javaslatot elutasította. A Bíróság a 8. cikk megsértését állapította meg, mivel az Olaszországban fennálló rendszerbeli probléma miatt a kérelmező és unokája között soha nem került sor látogatásra. Ugyanakkor a nemzeti bíróságok a szóban forgó ügyben – annak ellenére, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján Olaszországban nagyszámú roma gyermeket vettek gondozásba – nem hivatkoztak a gyermek etnikai származására, hanem döntésüket a gyermek mindenek felett álló érdekére alapozták. Ezen kívül, bár a gyám megfontolásai előítéleteket tükröztek, és nem lehetett őket szerencsétlen megjegyzéseknek tekinteni, önmagukban nem voltak elegendőek ahhoz a következtetéshez, hogy a nemzeti bírósági döntéseket a gyermek etnikai származása motiválta.

129. A Bíróság az Egyezmény faji/etnikai alapú hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó rendelkezéseinek megsértését más területeken, jelesen azokban az esetekben is megállapította, amelyekben a bosznia-hercegovinai legmagasabb politikai tisztségekre való jelöltség feltétele volt, hogy az illető személy valamelyik három „államalkotó néphez” tartozzon (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK], 2009), a csecsen nép Oroszországban való szabad mozgáshoz való jogát kizárólag a kérelmező etnikai származása alapján korlátozták (*Timishev kontra Oroszország*, 2005), valamint a családegyesítési szabályok aránytalanul hátrányosan érintették a különböző etnikai származású személyeket (*Biao kontra Dánia* [NK], 2016).

130. A Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők szavazati jogát sértették a nemzeti kisebbségi szavazási rendszer hiányosságai, amelyek befolyásolták a szavazás titkosságát, a választók szabad

5. Lásd az alábbi „Oktatáshoz való jog” címet viselő részt.

politikai választását, és lehetetlenné tették, hogy egy nemzeti kisebbségi jelölt parlamenti mandátumot szerezzen (*Bakirdzi és E.C. kontra Magyarország*, 2022)⁶.

131. A *Budinova és Chaprazov kontra Bulgária* és a *Behar és Gutman kontra Bulgária* ügyekben az állam nem teljesítette az arra vonatkozó pozitív kötelezettségét, hogy megvédje az egyéneket a politikusok gyűlöletkeltő beszédeitől, amelyek az előbbi ügyben a romák, az utóbbi ügyben pedig a zsidók ellen irányultak. A Bíróság tisztázta, hogy mikor tartoznak az ilyen kifejezések a „magánélet” körébe, és bírálta a bolgár hatóságokat azért, hogy nem értékelték megfelelő módon a politikus kijelentéseinek hangvételét. A nemzeti bíróságok – azáltal, hogy a megtámadott kijelentésekkel kapcsolatban jelentős súlyt tulajdonítottak a politikus véleménynyilvánítása szabadságának, és alábecsülték azoknak a Bulgáriában élő zsidó és roma etnikumú kérelmezők magánélethez való jogára gyakorolt hatását – elmulasztották a Bíróság ítélezési gyakorlatának megfelelően elvégezni a szükséges mérlegelést, így nem teljesítették az arra vonatkozó pozitív kötelezettségüket, hogy megfelelően reagáljanak a kérelmezők etnikai származásán alapuló hátrányos megkülönböztetésre, és biztosítsák „magánéletük” tiszteletben tartását.

132. A *Muhammad kontra Spanyolország* ügyben (2022) a kérelmezőt és barátját – akik mindketten pakisztáni állampolgárok és azonos etnikai hovatartozásúak – állítólag kizárólag faji hovatartozásuk alapján szólították fel arra, hogy közúton azonosítsák magukat. A *Basu kontra Németország* ügyben (2022) a rendőrség a kérelmező, egy indiai származású német állampolgár és lánya személyazonosságellenőrzését egy vonaton állítólag sötét bőrszíne miatt végezte el. A *Wa Baile kontra Svájc* ügyben (2024) a kérelmezőt állítólag kizárólag sötét bőrszíne miatt állították meg és kutatták át egy vasútállomáson.

133. A Bíróság azonban dönthet úgy, hogy nem vizsgálja meg az ügyet a 14. cikk alapján, ha az Egyezmény anyagi jogi cikkének külön megsértését már megállapította. A Bíróság például a *V.C. kontra Szlovákia* ügyben (2011) – amelynek tárgyát egy roma nő kellő tájékoztatáson alapuló hozzájárulása nélküli sterilizálása képezte – megállapította a 3. cikk (kínzás tilalma) és a 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) megsértését, és a kérelmező 14. cikk alapján benyújtott panaszának külön vizsgálatát nem tartotta szükségesnek.

C. Nyelv

134. A nyelv alapján történő hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatban a Bíróság által tárgyalt legfontosabb ügy a *Belga nyelvi ügy* (1968) volt, amelynek tárgyát a belga oktatási rendszerben történő nyelvoktatás képezte. Az állam megtagadta, hogy a holland nyelvű régióban olyan általános iskolai oktatást hozzon létre vagy támogasson, amelyben a francia nyelvet használják oktatási nyelvként. A Bíróság szerint az eltérő bánásmód indokolt volt, mivel a két régió túlnyomórészt egynyelvű, ezért nem lett volna megvalósítható, hogy mindkét nyelven biztosítsák az oktatást. Ezen kívül a családokat nem akadályozták meg abban, hogy a holland nyelvű régiókban francia nyelvű magánoktatást vegyenek igénybe.

135. A Bíróság azt is tisztázta, hogy az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikkében rögzített, az oktatáshoz való jogot garantáló jog nem foglalja magában a meghatározott nyelven való oktatáshoz való jogot: az egyik nemzeti nyelven, azaz az érintett ország hivatalos nyelvén való oktatáshoz való jogot garantálja (*Valiullina és társai kontra Lettország*, 2023, 135. §). A Bíróság a *Valiullina és társai kontra Lettország* ügyben (2023) megállapította, hogy az állami iskolákban a lett nyelven tanított tantárgyak arányát növelő és az oktatásban az orosz nyelv használatának csökkentését eredményező jogszabályi reform nem ellentétes az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkével (a magániskolákra vonatkozó hasonló megközelítésről lásd: *Džibuti és társai kontra Lettország*, 2023).

6. Lásd még az alábbi „Politikai jogok” címet viselő részt.

136. Az Egyezmény szervei az oktatáson kívüli kontextusban megerősítették, hogy az Egyezmény nem garantálja a nyelvi szabadságot mint olyat, és különösen azt a jogot, hogy az egyén az állami intézményekkel való kapcsolataiban a választott nyelvet használja, és ezen a nyelven kapjon választ (*Igors Dmitrijevs kontra Lettország*, 2006, 85. §; *Pahor kontra Olaszország*, 1994, bizottsági határozat; *„Andecha Astur” egyesület kontra Spanyolország*, 1997, bizottsági határozat; *Fryske Nasjonale Partij és társai kontra Hollandia*, 1985, bizottsági határozat; *Isop kontra Ausztria*, 1962, bizottsági határozat).

137. A *Macalin Moxamed Sed Dahir kontra Svájc* (hat.) ügy (2015) egy Svájcban élő és házasságban élő szomáliai állampolgárra vonatkozott, akinek névváltoztatási kérelmét elutasították. A kérelmező kérelme abból fakadt, hogy a leánykori neve a „nyugati” kiejtési szabályok szerint kiejtve szomáliai nyelven megalázó jelentéssel bírt. A kérelmező azt állította, hogy nyelvi alapon történő hátrányos megkülönböztetés áldozata lett, ami a 8. cikkkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését eredményezi. A Bíróság a panaszt nyilvánvalóan megalapozatlannak ítélte, mivel a sértő kifejezés szomáliai nyelven hangzott el, a kérelmező helyzete ezért nem volt összehasonlítható azokkal, akiknek a neve a széles körben beszélt nemzeti nyelveken bír megalázó jelentéssel.

138. A *Paun Jovanović kontra Szerbia* ügyben (2023) a kérelmezőtől megtagadták azt a jogot, hogy ügyfele nevében a bírósági eljárás során az ijekavski nyelvet használja, amely a szerb nyelv két, a belföldi hivatalos használatban egyenrangú változatának egyike. A Bíróság megjegyezte, hogy a kérelmezőt eltérően kezelték, mint bármely más ügyvédet, aki az ijekavski nyelvjárást, a szerb nyelv másik hivatalos változatát használta, és akitől a bíróság – a kérelmező esetével ellentétben – nem kérték, hogy „az eljárásban a hivatalos nyelvet” használja (83. §). A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy ilyen bánásmódra nem lehetett objektív és észszerű indok (91. §)⁷.

D. Vallás

139. Az Egyezmény az alábbi időpontban a 14. cikkben biztosított, valláson alapuló hátrányos megkülönböztetés elleni védelem mellett tartalmaz egy olyan anyagi jogi rendelkezést, amely kifejezetten biztosítja az Egyezmény 9. cikkében rögzített, gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsághoz való jogot.⁸ Ezek a fogalmak védik az „ateistákat, agnosztikusokat, szkeptikusokat és a közömbösöket”, így védik mindazokat, akik úgy döntenek, hogy vallási meggyőződéssel rendelkeznek vagy nem rendelkeznek, és egy adott vallást gyakorolnak vagy nem gyakorolnak (*S.A.S. kontra Franciaország* [NK], 2014, 124. §; *İzzettin Doğan és társai kontra Törökország* [NK], 2016, 103. §). A vallás és a meggyőződés alapvetően személyes és szubjektív dolog, és nem feltétlenül kapcsolódik intézményrendszer köré szerveződő hithez (*A Megváltás Hadserege moszkvai szervezete kontra Oroszország*, 2006, 57–58. §§; *Besszarábia Metropolita Egyháza és mások kontra Moldova*, 2001, 114. §; *Hasan és Chaush kontra Bulgária* [NK], 2000, 62. és 78. §§). Az újabb vallások, mint például a szcientológia, valamint a nem hagyományos vallási egyesületek szintén védelemre jogosultaknak minősülnek (*Moszkvai Szcientológia Egyház kontra Oroszország*, 2007; *Romuva ősi balti vallási egyesület kontra Litvánia*, 2021).

140. A Bíróság több alkalommal megállapította, hogy az államnak e területen és a különböző vallásokkal, felekezetekkel és meggyőződésekkel való kapcsolataiban gyakorolt szabályozási jogkörében kötelessége semlegesnek és pártatlannak maradni (*A Gldani Jehova Tanúi Gyülekezet tagjai és mások kontra Grúzia*, 2007, 131. §; *Manoussakis és társai kontra Görögország*, 1996, 47. §; *Besszarábia Metropolita Egyháza és társai kontra Moldova*, 2001, 123. §). Ez a kötelezettség összeegyeztethetetlen volt az állam arra vonatkozó jogkörével, hogy megítélje a vallási meggyőződések jogszerűségét vagy azok kifejezésének módját (*İzzettin Doğan és társai kontra*

7. Lásd még a fenti „A Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke” címet viselő részt.

8. Ezzel összefüggésben lásd még *Az Egyezmény 9. cikkére vonatkozó útmutatót* (gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság).

Törökország [NK], 2016, 68. §; *S.A.S. kontra Franciaország* [NK], 2014, 55. §; *Eweida és társai kontra Egyesült Királyság*, 2013, 81. §).

141. A vallási közösségek önállóak voltak abban az értelemben, hogy az államoknak nem kellett külön jogi keretet létrehozniuk ahhoz, hogy meghatározott kiváltságokkal járó különleges jogállást biztosítsanak számukra, de az ilyen jogállást létrehozó államnak biztosítania kellett, hogy a vallási csoportok megfelelő lehetőséget kapjanak e jogállás iránti kérelem benyújtására, és hogy a megállapított kritériumokat hátrányos megkülönböztetésmentesen alkalmazzák (*İzzettin Doğan és társai kontra Törökország* [NK], 2016, 164. §). A Bíróság a valláson alapuló hátrányos megkülönböztetés tekintetében megállapította, hogy a kizárólag a valláson alapuló megkülönböztetés nem elfogadható (*Hoffmann kontra Ausztria*, 1993, 36. §).

142. A Bíróság megállapította, hogy a vallás alapján történő eltérő bánásmód nem volt kellően indokolt, ami a 14. cikk megsértését eredményezte például az alábbi ügyekben:

- az áldozatok vallása alapján elkövetett erőszak (*A Gldani Jehova Tanúi Gyülekezet tagjai és mások kontra Grúzia*, 2007; *Milanović kontra Szerbia*, 2010);
- egyes egyházak arra való képtelensége, hogy az iskolákban vallási oktatást nyújtsanak és hivatalosan elismert egyházi házasságkötéseket végezzenek (*Savez crkava „Riječ života” és társai kontra Horvátország*, 2010);
- a szülői jogok megtagadása a szülő vallási meggyőződése miatt (*Hoffmann kontra Ausztria*, 1993; *Vojnity kontra Magyarország*, 2013);
- a magánvállalatok alkalmazottai számára annak megtiltása, hogy vallási szimbólumokat viseljenek, bár azok nem okoztak egészségügyi vagy biztonsági problémákat (*Eweida és társai kontra Egyesült Királyság*, 2013; ezzel szemben lásd: *Ebrahimian kontra Franciaország*, 2015, amelyben a vizsgálat csak a 9. cikk szempontjából történt);
- az Anglikán Egyházon kívüli házasságot kötni kívánó bevándorlók számára előírt jóváhagyási igazolás megszerzésének követelménye (*O'Donoghue és társai kontra Egyesült Királyság*, 2010);
- a vallási társaságként való nyilvántartásba vételre való jogosultságra vonatkozó várakozási idő következtelen alkalmazása (*Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas és társai kontra Ausztria*, 2008);
- a vallási oktatás alól felmentett diákok számára nem biztosított etikaórák és az azokhoz kapcsolódó osztályzatok (*Grzelak kontra Lengyelország*, 2010);
- az, hogy az alevita vallással kapcsolatos szolgáltatásokat nem ismerik el állami vallási szolgáltatásként (*İzzettin Doğan és társai kontra Törökország* [NK], 2016)
- az állam semlegességi és pártatlansági kötelezettségeivel összeegyeztethetetlen okokból megtagadta az állami elismerést egy olyan pogány vallási társulástól, amely megfelelt a jogosultsági kritériumoknak (*Romuva ősi balti vallási társulás kontra Litvánia*, 2021);
- nem elismert vallás nyilvános gyakorlására használt épületek adómentességének megtagadása (*Anderlecht Jehova Tanúinak Keresztény Gyülekezete és mások kontra Belgium*, 2022);
- a magánszemélyek ellenállása miatt nem lehetett megnyitni egy muszlim bentlakásos iskolát (*Grúz muszlimok és mások kontra Grúzia*, 2023).

143. A Bíróság vallási alapon történő járulékos hátrányos megkülönböztetést állapított meg a *Molla Sali kontra Görögország* [NK] ügyben (2018), amelyben a kérelmező a polgári törvénykönyvnek megfelelően muszlim vallású örökhagyó által készített végrendelet kedvezményezettjeként a nem muszlim örökhagyó által készített végrendelet kedvezményezettjéhez képest eltérő bánásmódban részesült. A Bíróság továbbá megállapította, hogy az államokat pozitív kötelezettség terheli arra

vonatkozóan, hogy eltérő módon kezeljék azokat a személyeket, akiket vallási meggyőződésük miatt elkövetett bűncselekmények miatt ítélték el (*Thlimmenos kontra Görögország* [NK], 2000).

144. A Bíróság álláspontja szerint egyes ügyekben más versengő jogok vagy szabadságok elsőbbséget élveztek a vallásszabadsággal szemben, ami arra a következtetésre vezetett, hogy a vallás alapján történő eltérő bánásmód indokolt volt. A Bíróság a *S.A.S. kontra Franciaország* [NK] ügyben (2014) – amelynek tárgyát az arc nyilvános helyeken történő teljes eltakarásának tilalma képezte – megállapította, hogy bár a szóban forgó tilalomnak konkrét negatív hatása lehet a vallási okokból nyilvános helyen teljes arcot eltakaró fátylat viselni kívánó muszlim nők helyzetére, ez az intézkedés objektív és észszerű indokkal rendelkezik, amely jelesül a közbiztonság és a nyitott és demokratikus társadalom minimális értékeinek tiszteletben tartása (160–162. §§; lásd még: *Köse és társai kontra Törökország* [hat.], 2006). A Bíróság az *Eweida és társai kontra Egyesült Királyság* ügyben (2013) – amelynek tárgyát többek között az képezte, hogy a házasságkötést végző anyakönyvvezető és a tanácsadó megtagadhatja az azonos neműek házasságának megkötését, illetve az azonos nemű pároknak történő tanácsadást – megállapította, hogy az alkalmazásuk alapjául szolgáló szolgáltatás megtagadása miatti elbocsátásuk nem sértette az Egyezményben biztosított jogukat. A Bíróság e tekintetben hangsúlyozta, hogy az egyénnek az a döntése, hogy munkaszerződést köt és olyan felelősséget vállal, amelyről tudta, hogy hatással lesz a vallási meggyőződésének kinyilvánításához való jogára, bár nem meghatározó annak eldöntésében, hogy történt-e beavatkozás a 9. cikkben foglalt jogokba, azt mérlegelni kell annak értékelése során, hogy létrejött-e a tisztességes egyensúly (109. §).

145. A Bíróság a *Palau-Martinez kontra Franciaország* ügyben (2003) a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg, mivel a gyermek tartózkodási jogát a kérelmezők vallási meggyőződése alapján határozták meg. A Bíróság a közelmúltban, a *T.C. kontra Olaszország* ügyben (2022) megállapította, hogy egy visszavonható és felülvizsgálható végzés – amelyben megtiltották a Jehova tanúja kérelmezőnek, hogy katolikus nevelésben részesülő kisgyermekét aktívan bevonja vallási gyakorlatába – az Egyezmény 9. cikke tükrében nem sértette az 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikket alapuló jogait.

146. A *Cha'are Shalom Ve Tsedek kontra Franciaország* [NK] (2000) ügyben az állam megtagadta egy ortodox zsidó egyesülettől, hogy szigorú előírásainak megfelelően rituális vágásokat végezzen. A kérelmező egyesület azt állította, hogy az állam elutasítása megkülönböztető jellegű volt, mivel egy másik egyesületnek megadta az engedélyt. A Bíróság megállapította, hogy az ilyen elutasítás legitim célt szolgált, és a felhasznált eszközök és a megvalósítani kívánt cél között észszerű arányosság állt fenn. Következésképpen nem sértette meg a kérelmező egyesületnek a 14. cikk szerinti jogait. Az *Alujer Fernández és Caballero García kontra Spanyolország* (hat.) ügyben (2001) a kérelmezők a valenciai baptista evangélikus egyház tagjai voltak, és azt kifogásolták, hogy jövedelemadójuk egy részét nem tudták közvetlenül egyházuknak juttatni anélkül, hogy előzetesen megállapodást kötöttek volna a spanyol állammal. A Bíróság a panaszukat elfogadhatatlannak nyilvánította, mivel az az egyházakra rótt kötelezettség, hogy megállapodást kössenek az állammal annak érdekében, hogy jogosultak legyenek a jövedelemadó bevételeinek egy részére, az államok e területen élvezett széles mérlegelési mozgásterére tekintettel nem tűnt megalapozatlannak vagy aránytalannak. Az *Executief van de Moslims van België és társai kontra Belgium* ügy (2024) tárgyát az állatok rituális levágása előtti kábításának kötelező jellege képezte, és a Bíróság megállapította, hogy az állami hatóságok megfelelően figyelembe vették a muszlim és zsidó hívő kérelmezők és a lakosság vallás alapján szigorú követelményeknek nem alávetett többi része közötti különbséget (148. §). A Bíróság hivatkozott továbbá a 9. cikk (82–124. §§) alapuló megállapításaira, amelyek szerint az állatok jóléte összekapcsolható az „erkölcsökkel”, vagyis a 9. cikk második bekezdésében kimerítően felsorolt legitim célok egyikével (92–102. §§), és hogy a nemzeti hatóságok a vitatott jogszabályok elfogadásával nem lépték túl a mérlegelési mozgásterüket (123. §).

E. Politikai vagy egyéb vélemény

147. A Bíróság már 1976-ban megállapította, hogy a véleménynyilvánítás szabadságához való jog nem csak azokat az „információkat” vagy „ötleteket” védi, amelyeket kedvezően fogadtak, vagy amelyek sértetlennek vagy közömbösnek minősülnek, hanem azokat is, amelyek sértik, megdöbbennek vagy zavarják az államot vagy a lakosság bármely részét (*Handyside kontra Egyesült Királyság*, 1976, 49. §).⁹ A politikai vélemény privilegizált státuszt kapott. A Bíróság többször hangsúlyozta, hogy a szabad választások és a véleménynyilvánítás szabadsága, különösen a politikai vita szabadsága minden demokratikus rendszer alapját képezi (*Oran kontra Törökország*, 2014, 51. §). Az államoknak a politikai véleménynyilvánítás vagy a közérdekű kérdésekről folytatott vita korlátozására vonatkozó jogköre ennek megfelelően meglehetősen korlátozott (*Kurski kontra Lengyelország*, 2016, § 47).

148. A Bíróság ritkán foglalkozott olyan ügyekkel, amelyek egy személy politikai vagy egyéb véleménye alapján történő hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatosak. A *Grúz Munkáspárt kontra Grúzia* (2008) ügy tárgyát a forradalom utáni helyzetben, röviddel a választások előtt bevezetett új választói nyilvántartási rendszer képezte. A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező politikai párt nem bizonyította, hogy a megtámadott választási mechanizmusok vagy a bizonyos területről származó választók választójogának megvonása kizárólag a kérelmező pártot célozta volna, és nem érintette a választáson induló többi jelöltet. Az *Adali kontra Törökország* (2005) ügy tárgyát egy olyan újságíró meggyilkolása képezte, aki a török kormány és az „Észak-Ciprusi Török Köztársaság” hatóságainak politikáját és gyakorlatát élesen bírálta, és akinek állítólag többször is megfélemlítették a feleségét, aki szerint ez megkülönböztető jellegű volt. A Bíróság nem talált elegendő bizonyítékot ahhoz, hogy politikai vagy egyéb vélemény alapján történő hátrányos megkülönböztetést állapítson meg.

149. A Bíróság a *Virabyan kontra Örményország* ügyben (2012) – amelynek tárgyát a kérelmezőnek állítólagos politikai meggyőződése miatt állami tisztviselők által elkövetett bántalmazása képezte – úgy ítélte meg, hogy a hatóságok arra vonatkozó kötelezettsége, hogy minden rendelkezésre álló eszközt felhasználjanak a rasszizmus és a rasszista erőszak elleni küzdelemre, olyan esetekre is vonatkozik, amelyekben az Egyezmény 3. cikkével ellentétes bánásmódot állítólag politikai okokból alkalmazták. Ismételten hangsúlyozta, hogy a politikai pluralizmus – amely a különböző politikai vélemények és mozgalmak békés együttélését jelenti – a jogállamiságon alapuló demokratikus társadalom fennmaradásához különösen fontos. Az állami szervek által elkövetett erőszakos cselekmények, amelyek célja a politikai ellenzék elnyomása, felszámolása vagy elriasztása, illetve a más politikai véleményt képviselők vagy hangoztatók megbüntetése volt, különös veszélyt jelentettek az ilyen társadalom eszményeire és értékeire (199–200. §§).

F. Nemzeti vagy társadalmi származás

150. A Bíróság által alkalmazott ismétlődő megfogalmazás szerint igen meggyőző indokokat kell felhozni ahhoz, hogy a Bíróság a kizárólag állampolgárságon alapuló eltérő bánásmódot az Egyezménnyel összeegyeztethetőnek tekinthesse (*Gaygusuz kontra Ausztria*, 1996, 42. §; *Koua Poirrez kontra Franciaország*, 2003, 46. §; *Andrejeva kontra Lettország* [NK], 2009, 87. §). A Bíróság például az *Andrejeva kontra Lettország* [NK] ügyben (2009) az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg, mivel a kérelmezőnek az egykori Szovjetunióban (a mai lett területen és lettországi tartózkodása alatt) szerzett szolgálati idejét nem vették figyelembe a nyugdíjjogosultságának kiszámításakor, mert nem rendelkezett lett állampolgársággal.

151. A Bíróság a közelmúltban, a *Savickis és társai kontra Lettország* [NK] ügyben (2022) elfogadta, hogy a nemzetiség alapján történő eltérő bánásmód összefüggésében lehetnek olyan helyzetek, amelyekben a kérdéses jogállással kapcsolatos személyes választás eleme különösen akkor lehet

9. Ezzel összefüggésben lásd még [Az Egyezmény 10. cikkére vonatkozó útmutatót](#) (a véleménynyilvánítás szabadsága).

jelentős, ha kiváltságok, jogosultságok és pénzügyi előnyök forognak kockán. A Bíróságnak ebben az ügyben azt kellett vizsgálnia, hogy megkülönböztető jellegű volt-e az egykori Szovjetunió más államaiban szerzett, állandó lakhellyel rendelkező nem állampolgárok foglalkoztatási időinek az állami nyugdíjból történő kizárása. Ennek során a Nagykamara úgy ítélte meg, hogy a mérlegelési mozgástér az *Andrejeva ügytől* eltérően széles volt. A Bíróság a jogellenes megszállás és annexió utáni lett függetlenség helyreállításának konkrét összefüggésében elfogadta, hogy az ügy körülményei között igen meggyőző indokok vetődtek fel a kérelmezők és a lett állampolgárok közötti eltérő bánásmód igazolására.

152. Az állampolgárság alapján történő állítólagos hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos egyéb ügyek például a következőkre vonatkoztak:

- a hatóságok megtagadták a munkanélküli férfi számára a sürgősségi támogatás nyújtását, mert nem rendelkezett osztrák állampolgársággal (*Gaygusuz kontra Ausztria*, 1996);
- a család állampolgársága elvesztésének a kérelmező nagycsaládos anyakénti jogállására és az ezzel kapcsolatos nyugdíjjogosultságára gyakorolt következményei (*Zeibek kontra Görögország*, 2009);
- egy illegálisan tartózkodó külföldi állampolgártól megtagadták a gyermeke apaságának vitatásához történő jogi segítségnyújtást (*Anakomba Yula kontra Belgium*, 2009);
- a kérelmezőtől a rokkantsági ellátás megtagadása azzal az indokkal, hogy nem francia állampolgár, és hogy Franciaország és állampolgárságának országa között e juttatás tekintetében nem áll fenn kölcsönös megállapodás (*Koua Poirrez kontra Franciaország*, 2003);
- a szociális terápia vagy a megelőző őrizet feltételei enyhítésének megtagadása a kérelmező külföldi állampolgársága miatt (*Rangelov kontra Németország*, 2012);
- a szlovén hatóságok hosszan tartó mulasztása a kérelmezők más volt jugoszláv köztársaságok állampolgáraként fennálló tartózkodási jogállásának azt követően történő rendezése terén, hogy őket jogellenesen „törölték” az állandó lakosok nyilvántartásából (*Kurić és társai kontra Szlovénia* [NK], 2012);
- az állandó lakóhellyel nem rendelkező külföldiek számára előírt középiskolai tandíjfizetési kötelezettség (*Ponomaryovi kontra Bulgária*, 2011);
- a családegyesítésnek az országban született állampolgárokkal ellentétben a honosított állampolgároktól történő megtagadása (*Biao kontra Dánia* [NK], 2016);
- a teljes tilalom egy adott külföldi államból származó összes leendő örökbefogadó szülőre visszamenőlegesen és válogatás nélkül vonatkozott (*A.H. és társai kontra Oroszország*, 2017);
- az észt állampolgárság iránti kérelmet azzal az indokkal utasították el, hogy a kérelmező nagymamája, aki 1920-ban választotta az észt állampolgárságot („optáns”), nem telepedett le Észtországban az állampolgárság érvényesítése érdekében (*Abo kontra Észtország* [hat.]), 2024, 4–5. §§).

153. A Bíróság a *Biao kontra Dánia* [NK] ügyben (2016) megállapította, hogy a nemzeti jog hozzájárult egy olyan mintázat kialakulásához, amely akadályozta az országba újonnan érkezett külföldiek integrációját, és hogy az általános elfogult feltételezések vagy egy adott országban uralkodó társadalmi előítéletek nem szolgáltak elegendő indokként a honosított állampolgárokkal szembeni hátrányos megkülönböztetés esetén alkalmazott eltérő bánásmódra (126. §).

G. (Nemzeti) kisebbséghez való tartozás

154. A Bíróság ítélezési gyakorlatában nem határozta meg a „nemzeti kisebbség” fogalmát, és nem állapított meg kizárólag „nemzeti kisebbséghez való tartozás” alapján történő hátrányos

megkülönböztetést. Ugyanakkor számos esetben foglalkozott a különböző kisebbségek jogainak gyakorlásával.

155. Az „kisebbségi csoportok” kérdése felvetődött néhány, etnikai alapú hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyben. Például a *Paraskeva Todorova kontra Bulgária* ügyben (2010) a nemzeti bíróság a roma származású kérelmező felfüggesztett büntetés iránti kérelmét arra hivatkozással utasította el, hogy a társadalomban elterjedt a büntetlenség érzése, és kiemelte e jelenség mértékét az olyan kisebbségi csoportok esetében, amelyek számára a felfüggesztett büntetés nem minősül elítélésnek. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy egy ilyen döntés – a kérelmező etnikai hovatartozását figyelembe véve – valószínűleg példát statuáló ítéletet jelentett a roma közösség számára, mivel e kisebbségi csoporthoz tartozó személyt ítélték el (38–40. §§), és megállapította a 14. cikk megsértését. A Bíróság a *Zăicescu és Fălticineanu kontra Románia* ügyben (2024) megállapította, hogy a kérelmezők – két holokauszt-túlélő – személyes érdekeltséggel rendelkezhetnek a romániai holokausztért felelős magas rangú katonatisztek felelősségének megállapítására irányuló eljárásban.

156. A Bíróság hangsúlyozta továbbá a 14. cikk szerinti „szexuális kisebbség” védelmének szükségességét. A *Bayev és társai kontra Oroszország ügy* (2017) tárgyát a szexuális kisebbségek identitására, jogaira és társadalmi státuszára vonatkozó nyilvános nyilatkozatok jogszabályi tilalma képezte. A kormány azt állította, hogy a szóban forgó jogszabályt olyan kontextusban kell értelmezni, amelyben az oroszok többsége elutasítja a homoszexualitást és nem nézi jó szemmel az azonos neműek közötti kapcsolatok nyilvános megnyilvánulásait. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy bár igaz, hogy a közvélemény fontos szerepet játszhat a Bíróság értékelésében, amikor erkölcsi alapon történő igazolásról van szó, a szóban forgó jogszabály a homoszexuális kisebbség iránt előre megfogalmazott elfogultságot tükröz, és összeegyeztethetetlen lenne az Egyezmény alapvető értékeivel, ha egy kisebbségi csoport számára az Egyezményben biztosított jogok gyakorlását attól tennék függővé, hogy azt a többség elfogadja-e (70. §).

157. A Bíróság a *Molla Sali kontra Görögország* [NK] ügyben (2018) is elismerte a „szabad önmeghatározáshoz való jogot”, mint a kisebbségek védelme területén fontos jogot (157. §). A kérelmező a szóban forgó ügyben panaszt emelt amiatt, hogy a férje jogutódlásával kapcsolatos eljárásban ellenére alkalmazták az iszlám jogot, hogy férje a görög polgári törvénykönyvnek megfelelően készített végrendeletet. A kormány állítása szerint a Semmítőszék állandó ítélezési gyakorlata a trákiai muszlim kisebbség védelmét célozta. A Bíróság kétségbe vonta, hogy a kérelmező öröklési jogait érintő vitatott intézkedés alkalmas lett volna e cél elérésére. A Bíróság megállapította, hogy a vallási kisebbséghez tartozó tagok arra vonatkozó jogának megtagadása, hogy önkéntesen a közjogot válasszák és élvezhessék annak előnyeit, nemcsak megkülönböztető jellegű bánásmódnak minősül, hanem a kisebbségek védelmének területén alapvető fontosságú szabad önmeghatározási jogukat is sérti. Ez a jog pozitív értelemben azokra a személyekre vonatkozott, akik kisebbség tagjaként szerették volna kezelni magukat, de negatív értelemben arra is vonatkozott, hogy valaki úgy dönthetett, nem szeretné, ha egy bizonyos kisebbség tagjaként kezelnék. Ez utóbbi szempontból a választás teljesen szabad volt, feltéve, hogy kellő tájékoztatáson alapult, és azt mind a kérdéses kisebbség többi tagjának, mind magának az államnak tiszteletben kellett tartania. Semmilyen kétoldalú vagy többoldalú szerződés vagy egyéb jogi eszköz nem kötelezett senkit arra, hogy akaratával ellentétben alávesse magát a kisebbségek védelmére vonatkozó különös szabályozásnak. A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó intézkedés nem állt arányban a kitűzött céllal.

H. Vagyoni helyzet

158. A Bíróság két kiemelt ügyben vizsgálta a vagyoni helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetést: *Chassagnou és társai kontra Franciaország* [NK], 1999, és *Chabauty kontra Franciaország* [NK], 2012.¹⁰

159. A *Chassagnou és társai kontra Franciaország* [NK] ügy (1999) tárgyát az képezte, hogy a kérelmezők földjeit a helyi vadászegyesületek vadászterületeibe kényszerűen bevonták és azok kötelesek voltak az egyesülethez csatlakozni annak ellenére, hogy a nem értettek egyet az egyesület céljaival. A Bíróság az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével és az Egyezmény 11. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg, mert a kis- és nagybirtokosok között a vadászat célján kívüli ingatlanhasználat szabadsága tekintetében tett hátrányos megkülönböztetésnek nem volt releváns indoka.

160. A Bíróság a *Chabauty kontra Franciaország* [NK] ügyben (2012) pedig úgy ítélte meg, hogy az, hogy a kisbirtokosok – ellentétben a nagybirtokosokkal – nem vonhatják ki földjeiket a jóváhagyott vadászegyesületek ellenőrzése alól, hacsak ezt nem etikai okokból teszik, nem eredményezi a 14. cikk megsértését.

I. Születés

161. A Bíróság a „születés szerinti helyzetet” mint személyes jellemzőt illetően úgy ítéli meg, hogy igen meggyőző indokokat kell felhozni ahhoz, hogy a házasságon kívüli születés alapján történő hátrányos megkülönböztetés az Egyezménnyel összeegyeztethetőnek tekinthető legyen (*Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013, 59. §; *Wolter és Sarfert kontra Németország*, 2017, 58. §; *Inze kontra Ausztria*, 1987, 41. §), ideértve azokat az eseteket is, amikor az eltérő bánásmód a házasságon belül vagy kívül született gyermekek szüleit érinti (*Sahin kontra Németország* [NK], 2003; *Sommerfeld kontra Németország* [NK], 2003).

162. A Bíróság már 1979-ben megállapította, hogy a gyermekek öröklési jogainak születésük alapján történő korlátozása összeegyeztethetetlen az Egyezménnyel (*Marckx kontra Belgium*, 1979, 59. §). Azóta folyamatosan megerősítette ezt az alapelvet, és a gyermek „házasságon kívüli” születése miatti hátrányos megkülönböztetés tilalmát az európai közrend védelmének egyik alapelvéként rögzítette (*Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013, 57. §).

163. Napjainkban az Európa Tanács tagállamai között általános konszenzus van abban, hogy a házasságon belül és kívül született gyermekeket egyenlően kell kezelni. Ez a nemzeti jogalkotók általi egységes megközelítéshez vezetett a témában, valamint olyan társadalmi és jogi fejleményeket eredményezett, amelyek véglegesen megerősítették a gyermekek közötti egyenlőség elérésének célkitűzését (*Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013, 58. §).

164. Az öröklés tekintetében számos tagállamban a „házasságon kívül született” („törvénytelen”) és a „házasságon belül született” („törvényes”) gyermekek között fennálló különbségtétel az Egyezmény 8. cikke alapján (*Johnston és társai kontra Írország*, 1986) és az Egyezmény 8. cikkel összefüggésben vett 14. cikke (*Brauer kontra Németország*, 2009; *Vermeire kontra Belgium*, 1991) vagy az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikke alapján (*Inze kontra Ausztria*, 1987; *Mazurek kontra Franciaország*, 2000; *Merger és Cros kontra Franciaország*, 2004; *Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013) több kérdést is felvetett. A Bíróság az ítélkezési gyakorlatát az önkéntes rendelkezésekre is kiterjesztette, megerősítve, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalma a végrendeleti rendelkezésekre is vonatkozik (*Pla és Puncernau kontra Andorra*, 2004).

10. Lásd még: *A földtulajdonosoknak „a jóváhagyott önkormányzati vadászegyesület létrehozásának időpontjában elismerten létező” társulási és az azt követően létrehozott társulások közötti eltérő bánásmódra vonatkozó tanácsadói vélemény*, 2022.

165. A Bíróság – olyan ügyben, amelyben a máltai állampolgárságot megtagadták egy olyan, házasságon kívül született gyermektől, akinek édesanyja nem volt máltai állampolgár – kifejtette, hogy bár az állampolgársághoz való jog nem minősül az Egyezményben foglalt jognak, és annak megtagadása a kérelmező esetében nem eredményezte a 8. cikk megsértését, annak a kérelmező társadalmi identitására gyakorolt hatása olyan mértékű volt, hogy az az Egyezmény 14. cikkének általános hatálya alá és alkalmazási körébe tartozott (*Genovese kontra Málta*, 2011). Ezt követően megállapította, hogy az említett cikk megsértése valósult meg.

166. A Bíróság azonban – azokban az esetekben, amelyekben az elhunyt személy vagyonának felszámolása jóval azelőtt történt, hogy a házasságon kívül született gyermek származása megállapítást nyert – megállapította, hogy a kérelmezőket az elhunyt szülőjük vagyonához nem fűzte olyan mértékű érdek, hogy az az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének értelmében „birtoklásnak” minősüljön, és hogy a 14. cikk emiatt még inkább nem volt alkalmazható (*Alboize-Barthes és Alboize-Montezume kontra Franciaország* [hat.], 2008; *Wysowska kontra Lengyelország* [hat.], 2018, 51. §).

167. A Bíróság a *Zeggai kontra Franciaország* ügyben (2022, 55. §) elismerte, hogy a születési dátum az egyén „születés szerinti” helyzetéhez is kapcsolódik. A kérelmezőt a francia állampolgárság megszerzésének lehetőségei tekintetében eltérően kezelték, mint fiatalabb testvéreit, attól függően, hogy azok Algéria függetlenné válása előtt vagy után születtek-e.

J. „Egyéb helyzet”

168. Az „egyéb helyzet” kifejezés általában tág értelmet kapott (*Carson és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2010, 70. §), és értelmezése nem korlátozódott azokra a jellemzőkre, amelyek személyesek abban az értelemben, hogy velünk születettek vagy velünk járnak (*Kiyutin kontra Oroszország*, 2011, 56. §; *Clift kontra Egyesült Királyság*, 2010, 56. §).

1. Életkor

169. A Bíróság elismerte, hogy az életkor az Egyezmény 14. cikke alkalmazásában „egyéb helyzetnek” minősül (*Schwizgebel kontra Svájc*, 2010, 85. §; *Carvalho Pinto de Sousa Morais kontra Portugália*, 2017, 45. §). Eddig azonban nem javasolta, hogy az életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetést a többi hátrányos megkülönböztetéssel egy tekintet alá vegyék (uo.; *British Gurkha Welfare Society és társai kontra Egyesült Királyság*, 2016, 88. §). A Bíróság a *Ferrero Quintana kontra Spanyolország* ügyben (2024, 85. §) megállapította, hogy az életkor alapján történő eltérő bánásmód nem feltétlenül minősül hátrányos megkülönböztetésnek, és az érintett egyéni érdek szempontjából nem feltétlenül bír ugyanolyan relatív jelentőséggel.

170. A *Schwizgebel kontra Svájc* ügy (2010) tárgyát az képezte, hogy egy nem házas nő nem fogadhatott örökbe második gyermeket, mivel a nemzeti jogszabályok csak egy bizonyos életkorig engedélyezték az örökbefogadást egyedülálló számára. A Bíróság nem állapította meg a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését, mivel az intézkedés a gyermek jóléte és jogai védelmének legitim célját szolgálta. Ehhez hasonlóan a „fiatal családoknak” szóló lakhatási támogatásra való jogosultság felső korhatárának Litvániában történő megállapítása indokoltnak bizonyult annak érdekében, hogy a fiatalokat több gyermek vállalására ösztönözzék, és ezáltal ellensúlyozzák a kivándorlás és az alacsony születési arány miatt bekövetkezett népességsökkenést (*Šaltinyté kontra Litvánia*, 2021).

171. A Bíróság az életkor alapján történő állítólagos hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó panaszokat olyan ügyekben is megvizsgálta, amelyek tárgyát a kiskorúakkal és a felnőttekkel szemben a fogva tartás tekintetében alkalmazott eltérő bánásmód képezte (*D.G. kontra Írorság*, 2002; *Bouamar kontra Belgium*, 1988) és megállapította, hogy az 5. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértése nem valósult meg, mivel az eltérő bánásmód az egyes esetekben a kiskorúakra alkalmazott szabályozás védelmi jellegéből fakadt. A Bíróság ehhez hasonlóan megállapította, hogy a

fiatalkorú elkövetők életfogytiglani szabadságvesztés alóli mentessége összhangban áll a kérdéssel kapcsolatos nemzetközi jogi kerettel, valamint arányos a fiatalkorú bűnözők rehabilitációjának elősegítésére irányuló céllal (*Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK], 2017, 80. §).

172. A *Carvalho Pinto de Sousa Morais kontra Portugália* ügyben (2017) a kérelmező – aki nőgyógyászati műtéten esett át, majd orvosi műhiba miatt polgári pert indított valamely kórházzal szemben – a kártérítés összegének a fellebbezési eljárásban történő csökkentését kifogásolta. A Bíróság megállapította, hogy mind a kérelmező életkora, mind pedig neme döntő tényezőnek tűnt a fellebbviteli bíróság döntésében, ami e tényezők alapján eltérő bánásmódot eredményezett. A Bíróság a *Deaconu kontra Románia* [Bizottság] ügyben (2019) az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg, mivel nem volt észszerű indok a fiatalabb testvérek kártérítési igényének amiatt történő elutasítására, hogy életkoruk miatt kevésbé szenvedtek a fiatalabb testvérük autóbalesetben bekövetkezett halálától, miközben az idősebb testvérek kártérítésben részesültek.

173. Az életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetés kérdése két, kiskorúakkal szemben gyilkosság elkövetése miatt indult bírósági eljárással kapcsolatos ügyben is felvetődött (*T. kontra Egyesült Királyság* [NK], 1999; *V. kontra Egyesült Királyság* [NK], 1999), de a Bíróság nem tartotta szükségesnek ezeknek a panaszoknak a 14. cikk alapján történő vizsgálatát, mivel ezekben az ügyekben a 6. cikk 1. bekezdésének megsértését már megállapította.

174. A *Spišák kontra Cseh Köztársaság* ügyben (2024) a kérelmező az 5. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján panaszt emelt amiatt, hogy a vele, mint fiatalkorúval szemben alkalmazott előzetes letartóztatás időszakos felülvizsgálatának határideje kétszer olyan hosszú volt, mint az ugyanolyan kategóriájú bűncselekmény miatt büntetőeljárás alá vont felnőtt személyek esetében.

175. A *Ferrero Quintana kontra Spanyolország* ügyben (2024) a kérelmező a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke alapján panaszt emelt amiatt, hogy a legalacsonyabb rangú rendőrtisztnek való felvételre kiírt nyilvános versenyben való részvételre 35 éves felső korhatárt szabtak. A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező nem tartozott veszélyeztetett csoportba, és hogy panasa a közsférában való foglalkoztatáshoz való hozzáférésre, nem pedig az Egyezményben kifejezetten elismert alapvető jog gyakorlására vonatkozott. A Bíróság ilyen körülmények között széles mérlegelési mozgásteret biztosított az államnak (83–85. §§). A Bíróság elismerte, hogy az életkor releváns tényező lehet egy személy fizikai alkalmasságának meghatározása során, és megállapította, hogy a szóban forgó rendőrtisztek feladata nem adminisztratív jellegű, hanem operatív vagy végrehajtó jellegű, amely meghatározott fizikai alkalmasságot igényel. Továbbá úgy ítélte meg, hogy annak megállapítása, hogy valaki rendelkezik-e a szükséges képességekkel – a felvétel után teljesítendő szolgálati időt figyelembe véve –, dinamikus és nem statikus értékelést igényel (92. §). A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a korlátozás a rendőrség működőképességének biztosítása és fenntartása érdekében szükséges volt. Tekintettel arra, hogy a rendőrség és a biztonsági erők terén a közalkalmazotti állás betöltésének követelményeivel kapcsolatos mérlegelési mozgástér széles volt, a nemzeti hatóságok releváns és kellő indokokat szolgáltattak az intézkedés szükségességének igazolására (100–101. §§).

2. Nemi identitás

176. A hátrányos megkülönböztetés Egyezmény 14. cikke szerinti tilalma megfelelően kiterjed a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos kérdésekre (*Identoba és társai kontra Grúzia*, 2015, 96. §). A Bíróság azt is elismerte, hogy a nemi identitás és a szexuális irányultság két megkülönböztető és bensőséges jellemző. A kettő bármilyen összetévesztése ezért olyan támadást jelentene az adott személy jó hírnévére, amely elég súlyos ahhoz, hogy egy személy ilyen bensőséges jellemzőjét érintse (*Sousa Goucha kontra Portugália*, 2016, 27. §).

177. A Bíróság számos, nemi identitással kapcsolatos ügyet tárgyalt, jelesül a következőket:

- a nemváltoztató műtéthez való jog (*L. kontra Litvánia*, 2007);
- a preferált nem jogi elismeréséhez való jog (*Christine Goodwin kontra Egyesült Királyság* [NK], 2002; *I. kontra Egyesült Királyság* [NK], 2002; *L. kontra Litvánia*, 2007) és az ehhez szükséges jogi követelmények (*Hämäläinen kontra Finnország* [NK], 2014);
- a házasságkötéshez való jog (*Christine Goodwin kontra Egyesült Királyság* [NK], 2002; *I. kontra Egyesült Királyság* [NK], 2002);
- a magán egészségbiztosító társaságokkal szemben nemi átalakítási beavatkozások költségeinek megtérítése iránt indított keresetekkel kapcsolatos bírósági eljárások tisztességessége (*Van Kück kontra Németország*, 2003);
- a nem polgári jogállás megváltoztatása nélküli jogi elismeréséhez való jog (*Hämäläinen kontra Finnország* [NK], 2014);
- a nemátalakító műtéttel kapcsolatos orvosi költségekért való felelősség (*Schlumpf kontra Svájc*, 2009);
- a kérelmező szülői jogainak korlátozása és gyermekeivel való kapcsolattartás megvonása a nemi identitás alapján (*A.M. és társai kontra Oroszország*, 2021).

178. A *Hämäläinen kontra Finnország* [NK] ügyben (2014) a kérelmező – egy transznemű nő, aki egy cisznemű nővel kötött házasságot – azt kifogásolta, hogy ahhoz, hogy női nemét jogilag elismerjék, házasságát bejegyzett élettársi kapcsolattá kellett átalakítania, mivel Finnországban az adott időpontban még nem volt engedélyezett az azonos neműek házassága. A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező nem állíthatta, hogy ugyanolyan helyzetben van, mint azok a cisznemű személyek, akiknek nemét születésükkor automatikusan jogilag elismerték, és akiknek házassága – a kérelmező szerint az övével ellentétben – nem volt kitéve a „kényszerű” felbontás kockázatának (112. §).

179. A Bíróság a *Semenya kontra Svájc** ügyben (2023) egy profi sportoló panaszát vizsgálta, akit nem állami szabályozás alapján arra köteleztek, hogy természetes tesztoszteronszintjét csökkentse, hogy nemzetközi versenyeken a női kategóriában indulhasson. A Bíróság a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg, mivel – különösen a vitatott rendeletek indokainak, illetve a hormonkezelésnek a kérelmezőre gyakorolt mellékhatásai tekintetében – korlátozott volt az intézményi és bírósági felülvizsgálat (163–202. §§).

180. A Bíróság néhány nemi identitással kapcsolatos ügyet a 14. cikk alapján történő külön vizsgálat nélkül, kizárólag az Egyezmény anyagi jogi rendelkezései alapján kezelt. Az *Y.Y. kontra Törökország* ügyben (2015) a kérelmező nemátalakító műtétre vonatkozó engedélyt kért, amelyet a nemzeti bíróság elutasított amiatt, hogy a kérelmező nem volt tartósan gyermeknemzésre képtelen. A Bíróság megállapította, hogy azáltal, hogy az állam sok éven át megtagadta a kérelmezőtől az ilyen műtét elvégzésének lehetőségét, megsértette a kérelmezőnek az Egyezmény 8. cikke szerinti, magánélethez való jogát.

3. Szexuális irányultság

181. A Bíróság több alkalommal is a 14. cikk által védett „egyéb okok” közé sorolta a szexuális irányultságot (*Salgueiro da Silva Mouta kontra Portugália*, 1999, 28. §; *Fretté kontra Franciaország*, 2002, 32. §).

182. A Bíróság először 1995-ben állapította meg a 14. cikk szexuális irányultság alapján történő megsértését egy szülői jogokkal kapcsolatos ügyben (*Salgueiro Da Silva Mouta kontra Portugália*, 1999; lásd még: *X kontra Lengyelország*, 2021). Azóta számos más kontextusban, többek között a következőkben is vizsgálta a szexuális irányultság kérdését:

- a büntetőjogban a homoszexuális kapcsolatokra vonatkozó eltérő beleegyezési korhatár (*L. és v. v. Ausztria*, 2003; *S.L. v. Ausztria*, 2003; *B.B. v. az Egyesült Királyság*, 2004; *Santos Couto kontra Portugália*, 2010);

- gyermek örökbefogadására vonatkozó engedély (*X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013; *E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008; *Gas és Dubois kontra Franciaország*, 2012);
- az elhunyt élettárs bérleti jogának átvételéhez való jog (*Karner kontra Ausztria*, 2003; *Kozak kontra Lengyelország*, 2010);
- szociális védelem (*P.B. és J.S. kontra Ausztria*, 2010; *Mata Estevez kontra Spanyolország* [hat.], 2001);
- fogvatartási körülmények (*X kontra Törökország*, 2012);
- gyermektartási szabályok (*J.M. kontra Egyesült Királyság*, 2010);
- élettársi kapcsolatok (*Vallianatos és társai kontra Görögország* [NK], 2013; *Maymulakhin és Markiv kontra Ukrajna*, 2023);
- házasság (*Schalk és Kopf kontra Ausztria*, 2010; *Chapin és Charpentier kontra Franciaország*, 2016);
- családegyesítés (*Pajić kontra Horvátország*, 2016; *Taddeucci és McCall kontra Olaszország*, 2016);
- gondolkodás, lelkiismeret és vallás szabadsága (*Eweida és társai kontra Egyesült Királyság*, 2013);
- gyülekezési és egyesülési szabadság (*Bączkowski és társai kontra Lengyelország*, 2007; *Alekseyev és társai kontra Oroszország*, 2018; *Genderdoc-M kontra Moldova*, 2012; *Zhdanov és társai kontra Oroszország*, 2019; *Berkman kontra Oroszország*, 2020; *ACCEPT Egyesület és társai kontra Románia*, 2021);
- védelem a homofób beszéddel vagy erőszakos cselekményekkel szemben, valamint a nyomozás hatékonysága (*Identoba és társai kontra Grúzia*, 2015; *M.C. és A.C. kontra Románia*, 2016; *Beizaras és Levickas kontra Litvánia*, 2020; *Aghdgomelashvili és Japaridze kontra Grúzia*, 2020; *Sabalić kontra Horvátország*, 2021; *ACCEPT Egyesület és társai kontra Románia*, 2021; *Genderdoc-M és M.D. kontra Moldovai Köztársaság*, 2021; *Oganezova kontra Örményország*, 2022; *Nepomnyashchiy és társai kontra Oroszország*, 2023; *Minasyan és társai kontra Örményország*, 2025).

183. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés ugyanolyan súlyos, mint a „faj, származás vagy bőrszín” alapján történő hátrányos megkülönböztetés (*Vejdeland és társai kontra Svédország*, 2012, 55. §). Ha a megkülönböztetés a szexuális irányultságon alapult, az állam mérlegelési mozgástere szűk (*Kozak kontra Lengyelország*, 2010, 92. §; *Karner kontra Ausztria*, 2003, 41. §). Ezen kívül a kizárólag a szexuális irányultságon alapuló eltérő bánásmód az Egyezmény alapján elfogadhatatlan volt (*E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, §§ 93 és 96; *Salgueiro da Silva Mouta kontra Portugália*, 1999, 36. §; *X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013, 99. §).

184. A Bíróság által a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatban vizsgált ügyek közül a legtöbb a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való joggal kapcsolatos. A Bíróság ezzel összefüggésben a 8. cikket a jelenlegi körülmények tükrében értelmezte, és elismerte, hogy a stabil *de facto* kapcsolatban együtt élő, azonos nemű párok kapcsolata ugyanúgy a „családi élet” fogalmába tartozik, mint a hasonló helyzetben lévő, különböző nemű párok kapcsolata (*Schalk és Kopf kontra Ausztria*, 2010, 94. §). A Bíróság ezen kívül megállapította, hogy két együtt élő nő és az egyiküknél fogant, de mindkettőjük által nevelt gyermek közötti kapcsolat az Egyezmény 8. cikkének értelmében vett „családi életnek” minősül (*X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013, 95. §; *Gas és Dubois kontra Franciaország*, 2012, 37. §).

185. A házasságkötés jogát illetően az azonos neműek házasságának lehetetlensége nem sérti a 8. vagy a 12. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikket¹¹ (*Schalk és Kopf kontra Ausztria*, 2010; *Chapin és Charpentier kontra Franciaország*, 2016), míg az azonos nemű párok élettársi kapcsolatból való

11. Lásd a 12. cikkre vonatkozó útmutatót (házasságkötéshez való jog).

kizárása a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkel ellentétesnek minősült (*Vallianatos és társai kontra Görögország* [NK], 2013). A Bíróság az örökbefogadást illetően a *E.B. kontra Franciaország* [NK] ügyben (2008) a 14. cikk megsértését állapította meg, mert a hatóságok a kérelmező életmódjára hivatkozva megtagadták az örökbefogadás engedélyezését, mivel a kérelmező lesbikusként egy másik nővel élt együtt. A Bíróság az *X és társai kontra Ausztria* [NK] ügyben (2013) a nem házas azonos nemű párok számára a második szülő általi örökbefogadás lehetőségének kizárását a hasonló körülmények között örökbefogadásra jogosult nem házas, különböző nemű párok esetéhez képest megkülönböztető jellegűnek ítélte meg. A *Gas és Dubois kontra Franciaország* ügyben (2012) másrészt a biológiai anya homoszexuális élettársának egyszerű örökbefogadási kérelmét elutasító döntés nem minősült megkülönböztető jellegűnek, mivel a különböző nemű, bejegyzett élettársi kapcsolatban élő pároknak szintén tilos volt egyetlen örökbefogadási kérelmet benyújtani. Végezetül, a külföldi azonos nemű élettársak tartózkodási engedélyének megtagadása sértette a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikket (*Pajić kontra Horvátország*, 2016; *Taddeucci és McCall kontra Olaszország*, 2016).

186. A Bíróság a családi élet kontextusán kívül a 10. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg a *Bayev és társai kontra Oroszország* ügyben (2017), amelynek tárgyát a homoszexualitás kiskorúak körében történő népszerűsítésének jogszabályi tilalma képezte, amely a heteroszexuális többség részéről a homoszexuális kisebbség iránti előítéletet tükrözte (91. §). Másrészt az Egyezmény 8. cikkével és az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének megsértését nem állapította meg az *Aldeguer Tomás kontra Spanyolország* ügyben (2016), amelyben a kérelmező egy stabil, azonos neműek közötti élettársi kapcsolatban a túlélő élettárs volt, de nem volt jogosult túlélői nyugdíjra, mivel élettársa az azonos neműek közötti házasság elismerése előtt halt meg.

187. A *Beizaras és Levickas kontra Litvánia* ügyben (2020) a kérelmezők egy homoszexuális pár voltak, akik számos súlyos fenyegetést és sértő megjegyzést kaptak, miután Facebookon közzétettek egy fotót, amelyen csókolóznak. Az illetékes hatóságok elutasították a vádemelést, mivel úgy ítélték meg, hogy a kérelmezők viselkedése „excentrikus” volt, és nem felelt meg az ország „hagyományos családi értékeinek”. A Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők szexuális irányultságuk alapján indokolatlan hátrányos megkülönböztetésben részesültek, mivel a magánszemélyek által velük és általában a homoszexuális közösséggel szemben tett gyűlöletkeltő megjegyzéseket a közösség iránti bigott hozzáállás váltotta ki. Ugyanez a megkülönböztető jellegű gondolkodásmód képezte később a hatóságok hatékony nyomozás lefolytatására vonatkozó pozitív kötelezettsége elmulasztásának okát.

188. A Bíróság a *Sabalić kontra Horvátország* ügyben (2021) megállapította, hogy a kisebb súlyú bűncselekmény miatti elítélés és egy szerény összegű pénzbírság kiszabása – a gyűlöletkeltő indítékok vizsgálása hiányában – a hatóságok részéről nem volt az erőszakos homofób támadásra megfelelő válasz. A szóban forgó ügyben a nemzeti hatóságok maguk idézték elő azt a helyzetet, amelyben a hatástalan kisebb szabálysértési eljárás szükségtelen megindításával aláásták a nemzeti büntetőjog vonatkozó rendelkezései és követelményei megfelelő alkalmazásának lehetőségét. Az erőszakos támadás mögött meghúzódó gyűlöletkeltő indítékok vizsgálásának elmulasztása, valamint az erőszakos gyűlölet-bűncselekmények büntetésének meghatározásakor az ilyen indítékok figyelembevételének elmulasztása a Hetedik kiegészítő Jegyzőkönyv 4. cikkének 2. bekezdése szerint a kisebb súlyú bűncselekmények miatti eljárásban „alapvető hiányosságoknak” minősültek. A nemzeti hatóságok a hatástalan, kisebb súlyú bűncselekmény miatti eljárás megindításával, és ennek következtében a későbbi büntetőeljárás formális okokból történő téves megszüntetésével a körülményekhez képest nem teljesítették megfelelően és hatékonyan az Egyezményben előírt eljárási kötelezettségüket a kérelmező szexuális irányultsága miatt ellene elkövetett erőszakos támadás ügyében. A *Stoyanova kontra Bulgária ügyben* (2022) a kérelmező fiát három férfi megtámadta és megölte, mivel úgy vélték, hogy homoszexuálisnak tűnik. Habár a nemzeti bíróságok megállapították, hogy a gyilkosság mögött homofób indítékok álltak, ez nem minősült törvényben meghatározott súlyosbító körülménynek, és nem volt mérhető hatása a tettesek elítélésére nézve, ami sérti az állam

arra vonatkozó kötelezettségét, hogy gondoskodjon arról, hogy a sértettek tényleges vagy feltételezett szexuális irányultsága iránti ellenszenvből fakadó halálos támadások ne maradjanak megfelelő válasz nélkül.

189. A *Nepomnyashchiy és társai kontra Oroszország* ügyben (2023) a kérelmezők, az LGBTI közösség tagjai, panaszt tettek az állami tisztviselők által az LGBTI közösségről tett negatív nyilvános kijelentések miatt. A Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők az Egyezmény megsértése áldozatainak tekinthetik magukat annak ellenére, hogy a vitatott kijelentések nem közvetlenül őket érintették (57. §). Bíróság – szem előtt tartva az LGBTI közösség iránti nyilvános ellenszenv történetét Oroszországban és a homofób gyűlölet-bűncselekmények, köztük az erőszakos bűncselekmények számának növekedését az adott időszakban, a nyíltan homofób tartalmú és különösen agresszív és ellenséges hangvételű kijelentéseket, valamint azt, hogy azokat hivatalos tisztséget betöltő, befolyásos közszereplők tették, és azokat nagy olvasottságú, népszerű újságokban tették közzé – úgy ítélte meg, hogy a vitatott kijelentések elérték azt a „súlyossági küszöböt”, amely a csoport tagjainak „magánéletét” érinti (59–62. §§). A Bíróság az ügy érdemét illetően megállapította, hogy a nemzeti jog mind polgári jogi mechanizmusokat, mind büntetőjogi rendelkezéseket tartalmazott az egyén magánéletének a megbélyegző kijelentésekkel, többek között homofób kijelentésekkel szembeni védelmére (79. §), de a hatóságok által alkalmazott megközelítés miatt ezeket a nemzeti rendelkezéseket nem alkalmazták a kérelmezők ügyében, és nem biztosították számukra a szükséges védelmet (85. §).

190. A *Minasyan és társai kontra Örményország* ügy (2025) tárgyát egy online újságcikk képezte, amely LGBTI-jogokért küzdő aktivistákat vett célba, miután azok nyilvános nyilatkozatban kifogásolták az örmény eurovíziós zsűritag kijelentését, amelyben bírálta egy meleg transzvesztita férfi 2014-es győzelmét. A megtámadott cikk az LGBTI személyek elleni ellenszenvből fakadt, és a cikk szerzője kifejezetten arra buzdította a közvéleményt, hogy a kérelmezőkkel szemben sérelmet okozó és megkülönböztető jellegű cselekményeket kövessenek el (66. §). A Bíróság megállapította az Egyezmény 8. cikkének önmagában és a 14. cikkel összefüggésben történő megsértését, mivel a nemzeti bíróságok nem ismerték el a cikk ellenséges hangvételét, szándékát és hatását a kérelmezők Egyezményben biztosított jogaira nézve, valamint a vitatott kijelentések megkülönböztető jellegét. Emellett elmulasztották a versengő jogok közötti szükséges egyensúlyt a Bíróság ítélezési gyakorlatának megfelelően megteremteni (69–71. §§). Ezenkívül az, ahogyan a kérelmezők rendelkezésére állt egyetlen (polgári jogi) jogorvoslatot értelmeztek és alkalmazták a gyakorlatban, nem biztosított számukra védelmet a gyűlöletkeltő beszéddel és a hátrányos megkülönböztetéssel szemben (71. §).

191. Bizonyos esetekben a Bíróság kizárólag az anyagi jogi rendelkezés alapján vizsgálta a szexuális irányultsággal kapcsolatos kérdéseket, például a következőket:

- a felnőttek közötti homoszexuális kapcsolatok büntetőjogi tilalma (*Dudgeon kontra Egyesült Királyság*, 1981; *Norris kontra Írország*, 1988; *Modinos kontra Ciprus*, 1993; *A.D.T. kontra Egyesült Királyság*, 2000);
- homoszexuálisok elbocsátása a fegyveres erőktől (*Lustig-Prean és Beckett kontra Egyesült Királyság*, 1999; *Smith és Grady kontra Egyesült Királyság*, 1999; *Perkins és R. kontra Egyesült Királyság*, 2002; *Beck és társai kontra Egyesült Királyság*, 2002);
- azonos neműek külföldön kötött házassága bejegyzésének megtagadása (*Orlandi és társai kontra Olaszország*, 2017);
- pozitív kötelezettség az azonos neműek élettársi kapcsolatainak elismerését és védelmét biztosító jogi keret létrehozására (*Oliari és társai kontra Olaszország*, 2015);
- fogvatartási körülmények (*Stasi kontra Franciaország*, 2011).

4. Egészség és fogyatékoság

192. A Bíróság megerősítette, hogy az Egyezmény 14. cikkének és a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének hatálya kiterjed a fogyatékoság, az egészségügyi állapot vagy a genetikai jellemzők alapján történő hátrányos megkülönböztetésre (*Glor kontra Svájc*, 2009, 80. §; *G.N. és társai kontra Olaszország*, 2009, 126. §; *Kiyutin kontra Oroszország*, 2011, 57. §). A fogyatékosággal kapcsolatos ügyekben az államok mérlegelési mozgástere a fogyatékkal élő személyek eltérő jogi kezelésének megállapítását illetően jelentősen csökken (*Glor kontra Svájc*, 2009, 84. §).

193. A Bíróság – különös tekintettel az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése által 2003. január 29-én elfogadott, a fogyatékkal élők teljes körű társadalmi befogadására irányuló [1592\(2003\) sz. ajánlásra](#), valamint a 2006. december 13-án elfogadott, [a fogyatékkal élők jogairól szóló ENSZ-egyezményre](#) (UNCRPD) – úgy ítélte meg, hogy európai és világszintű konszenzus alakult ki a fogyatékkal élők megkülönböztető bánásmódtól való védelmének szükségességéről (*Glor kontra Svájc*, 2009, 54. §). Ez magában foglalta az államok arra vonatkozó kötelezettségét, hogy „észszerű alkalmazkodást” biztosítsanak a fogyatékkal élők számára, hogy azok teljes mértékben gyakorolhassák jogait, és ennek elmulasztása hátrányos megkülönböztetésnek minősült (*Enver Şahin kontra Törökország*, 2018, 67–69. §§; *Çam kontra Törökország*, 2016, 65–67. §§; *G.L. kontra Olaszország*, 2020, 60–66. §§).

194. A Bíróság a fizikai fogyatékkal élők középületekhez való hozzáférést illetően tisztázta, hogy az alkalmazandó teszt annak megvizsgálására korlátozódott, hogy vajon az állam a fogyatékkal élők befogadásának és megkönnyítésének érdekében elvégezte-e a „szükséges és megfelelő módosításokat és kiigazításokat”, amelyek ugyanakkor nem róttak „aránytalan vagy indokolatlan terhet” az államra (*Arnar Helgi Lárusson kontra Izland*, 2022, 59. §). A Bíróság – mivel az alperes állam és önkormányzat már jelentős intézkedéseket hozott a középületek akadálymentességi igényeinek felmérésére és kielégítésére, a rendelkezésre álló költségvetés keretein belül és figyelembe véve az érintett épületek kulturális örökségének védelmét – megállapította, hogy nem történt hátrányos megkülönböztetés a kerekesszékes kérelmezővel szemben, aki nem tudott bejutni két helyi középületbe, amelyekben művészeti és kulturális központok működtek (uo.; vö.: *Botta kontra Olaszország* [hat.], *Zehnalová és Zehnal kontra Cseh Köztársaság* [hat.], és *Glaisen kontra Svájc* [hat.], amelyben a 8. cikk alkalmazhatatlannak bizonyult).

195. A lakhatást illetően a *Guberina kontra Horvátország* ügyben (2016) a kérelmező adómentességet kért egy súlyosan fogyatékos gyermeke igényeinek megfelelő új ingatlan vásárlására. A hatóságok nem vették figyelembe fia sajátos igényeit, és úgy ítélték meg, hogy nem felel meg az adómentesség feltételeinek, mivel már rendelkezik megfelelő lakóhellyel. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a fogyatékkal élők jogairól szóló ENSZ-egyezmény ratifikálásával Horvátország köteles tiszteletben tartani az észszerű alkalmazkodás, az akadálymentesség és a fogyatékkal élőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés tilalmának elveit, és hogy a kérelmező családja gyermeke fogyatékoságával kapcsolatos speciális igényeinek figyelmen kívül hagyásával megsértették az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv Egyezmény 14. cikkével összefüggésben értelmezett 1. cikkét. A Bíróság először ismerte el, hogy a kérelmező gyermekének fogyatékosága miatti megkülönböztető bánásmód a 14. cikk hatálya alá tartozó, fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősült. A *J.D. és A. kontra Egyesült Királyság* ügyben (2019) a kérelmező lakhatási támogatását csökkentették, és kénytelen volt a fogyatékkal élő lánya igényeinek megfelelően kialakított házból elköltözni. A Bíróság megállapította, hogy bár költözése zavaró és nemkívánatos, az intézkedés hatása az ő esetében arányos, mivel kisebb, megfelelően átalakított lakásba költözhet, tekintettel a diszkrecionális lakhatási támogatás rendelkezésre állására (101. §).

196. A Bíróság az oktatás területén, az *Enver Şahin kontra Törökország* ügyben (2018) – amelynek tárgyát egy fogyatékkal élő hallgató egyetemi létesítményekhez való hozzáféréssel kapcsolatos igényei konkrét egyéni értékelésének elmulasztása képezte – az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv oktatáshoz való jogról szóló 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg. A *G.L. kontra Olaszország* ügyben (2020) egy nem verbális autizmussal élő gyermek az általános

iskola első két évében nem részesülhetett abban a speciális támogatásban, amelyre a releváns jogszabályok alapján jogosult volt. A Bíróság – az általános iskolai oktatás fontosságát és az államok arra vonatkozó kötelezettségét hangsúlyozva, hogy különös figyelmet fordítsanak a fogyatékkal élők oktatási igényeinek területén hozott döntéseikre – megállapította, hogy a kérelmező fogyatékosága miatt nem tudta folytatni az általános iskolai tanulmányait a nem fogyatékkal élő tanulókhoz hasonló feltételek mellett. A Bíróság azonban – abban az esetben, amelyben egy autista gyermek általános iskolába járt, anélkül, hogy szülei tisztában lettek volna fogyatékoságával, és anélkül, hogy érdemben együttműködtek volna az iskolával – megállapította, hogy az iskola támogató intézkedéseket hozott, miután azonosította a kérelmező oktatási igényeit, és arra a következtetésre jutott, hogy az iskola nem tehető felelőssé azért, hogy nem volt elég gondos annak biztosításában, hogy a gyermek a többi gyermekekéhez hasonló feltételekben részesüljön (*S. kontra Cseh Köztársaság*, 2024, 45–54. §§).

197. Családi ügyekben, a *Cînta kontra Románia* ügyben (2020) a nemzeti hatóságok nem értékelték megfelelően a kérelmező mentális betegsége által a szülői képességeire és a gyermek biztonságára gyakorolt hatást. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a mentális betegség releváns tényező lehet, amelyet figyelembe kell venni a szülők gyermekgondozási képességének értékelésekor. Azonban a mentális betegségekre, mint döntő tényezőre, vagy akár csak több közül egy tényezőre való támaszkodás hátrányos megkülönböztetésnek minősülhet, ha az adott esetben a mentális betegség nem volt hatással a szülők gyermekgondozási képességére. A Bíróság a *R.P. és társai kontra Egyesült Királyság* ügyben (2012, 89. §) – amelynek tárgyát gyermekgondozási eljárásban hivatásos képviselőnek egy tanulási nehézségekkel küzdő anya képviselétére kinevezése képezte – megállapította, hogy a kérelmezővel szemben hozott intézkedés nem minősült indokolatlan hátrányos megkülönböztetésnek. A Bíróság ugyanis elfogadta, hogy a Szerződő államnak intézkedéseket kellett hoznia a kérelmező helyzetében lévő peres felek védelme érdekében, és hogy a hivatásos képviselő rendszere az állam mérlegelési mozgásterébe tartozott. Következésképpen, bár a kérelmezőt a jogképességgel rendelkező személytől eltérően kezelték, helyzete jelentősen eltért az ilyen személyétől, és az eltérő bánásmód objektíve és észszerűen indokolt volt (89. §). A Bíróság a *V.I. kontra Moldovai Köztársaság* ügyben (2024, 173–174. §§) megállapította, hogy a gyermek pszichiátriai kórházban történő elhelyezése, valamint a terápiás cél hiányában végzett pszichiátriai kezelés – amelyet alternatív gondozási lehetőségek hiánya miatt hajtottak végre – a kérelmező értelmi fogyatékoságán alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősült.

198. A *Negovanović és társai kontra Szerbia* ügyben (2022) a hasonló nemzetközi elismerések elnyeréséért nemzeti sportelismerésként odaítélt pénzügyi jutalomnak fogyatékoságuk alapján a vak sakkozótól való megtagadása megkülönböztető jellegűnek minősült.

199. A Bíróság a választásokkal összefüggésben a *Strøbye és Rosenlind kontra Dánia* ügyben (2021) a jogképességüktől megfosztott személyek választójoga megvonásának kérdését vizsgálta meg. A Bíróság – mivel a dán jog szerint a szellemi fogyatékos személyek általában nem voltak jogfosztottak, egyedi bírósági értékelés történt, és az intézkedés nagyon kevés embert érintett – megállapította, hogy önmagában az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 3. cikkének vagy az Egyezmény 14. cikkével összefüggésben értelmezett 3. cikkének megsértése nem valósult meg (lásd még: *Caamaño Valle kontra Spanyolország*, 2021). A Bíróság a *Toplak és Mrak kontra Szlovénia* ügyben (2021) nem állapította meg az állam arra vonatkozó pozitív kötelezettségének megsértését, hogy megfelelő intézkedéseket tegyen annak érdekében, hogy az izomsorvadásban szenvedő és kerekesszéket használó kérelmezők másokkal egyenlő alapon gyakorolhassák szavazati jogukat.

200. Az emberkereskedelem és a családon belüli szexuális visszaélés összefüggésében az *I.C. kontra Moldovai Köztársaság** ügy (2025) tárgyát egy értelmi fogyatékkal élő nő kizsákmányolása képezte, akit állami menekülttáborból való kiengedése után egy családnál helyeztek el. A Bíróság megállapította, hogy a nemzeti hatóságok nem értékelték és nem vették figyelembe a kérelmező sebezhetőségét, és olyan véleményeket fogalmaztak meg, amelyek olyan sztereotípiákat, előítéleteket és mítoszokat tükröztek, amelyek a fogyatékkal élő személyek cselekvőképességének

hiányával, a nő mint a férfi és a család szükségleteit kielégítő háziasszony szerepével, valamint a nők által végzett olyan háztartási munka gazdasági értékének hiányával kapcsolatos (221. §).¹²

201. A Bíróság a fertőző betegségben szenvedő emberekkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetést illetően úgy ítélte meg, hogy az egyén egészségi állapotán, többek között a HIV-fertőzésen alapuló hátrányos megkülönböztetésnek is – fogyatékosként vagy annak egyik formájaként – az Egyezmény 14. cikkében szereplő „egyéb helyzet” kifejezés hatálya alá kell tartoznia (*Kiyutin kontra Oroszország*, 2011, 57. §). A Bíróság megállapította, hogy a HIV-vel élők a társadalom előítéletei és megfélemlítése miatt veszélyeztetett csoportnak minősülnek. Az államok ezért kizárólag szűk mérlegelési mozgástérrel rendelkezhetnek olyan intézkedések kiválasztásában, amelyek e csoportot HIV-státuszuk alapján megkülönböztetésben részesítik (*Kiyutin kontra Oroszország*, 2011, 64. §; *I.B. kontra Görögország*, 2013, 81. §).

202. Az Egyezményben védett egyéb okokhoz hasonlóan nem ritka, hogy a Bíróság az ügyeket kizárólag az anyagi jog és nem a 14. cikk alapján kezeli. Például a *Pretty kontra Egyesült Királyság* ügyben (2002) a kérelmező degeneratív betegségben szenvedett, és a Bíróság megvizsgálta, hogy a kormány miért utasította el azt a kérését, hogy biztosítsák számára, hogy férjét nem fogják büntetőeljárás alá vonni azért, mert segített neki meghalni. A Bíróság megállapította, hogy az öngyilkosságra fizikailag képesek és nem képesek közötti hátrányos megkülönböztetés elutasítása indokolt volt, mivel kivételeknek a törvénybe történő bevezetése a gyakorlatban visszaélésekhez vezethetett volna, és alááshatta volna a 2. cikkben biztosított, élethez való jog védelmét (89. §).

5. Szülői helyzet és családi állapot

203. A Bíróság a *Weller kontra Magyarország* ügyben (2009) megállapította, hogy a szülői helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetés a 14. cikk megsértésének minősül. A szóban forgó ügyben az elsőrendű kérelmező olyan apa volt, akitől megtagadták egy olyan ellátás megítélését, amelyre csak anyák, örökbefogadó szülők és gyámok voltak jogosultak.

204. A Bíróság ehhez hasonlóan a családi állapotot is az „egyéb helyzet” kifejezésbe tartozó személyes jellemzőnek tekinti. A Bíróság például a *Şerife Yiğit kontra Törökország* [NK] ügyben (2010) megállapította, hogy a két szülő közötti házassági kapcsolat hiánya a személyes „helyzet” egyik olyan aspektusa, amely a 14. cikkben tiltott hátrányos megkülönböztetés forrása lehet (79. §).

205. A Bíróság a *Petrov kontra Bulgária* ügyben (2008) a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg, mivel a kérelmező fogvatartottat megakadályozták abban, hogy telefonáljon élettársának, mert nem voltak házasságok.

206. A *Burden kontra Egyesült Királyság* [NK] ügy (2008) tárgyát két együtt élő testvér arra vonatkozó panasa képezte, hogy nem jogosultak az öröklési adó alóli mentességre, amelyben a túlélő házastársak vagy bejegyzett élettársak részesülnek. A Bíróság megállapította, hogy az ilyen jogilag kötelező erejű megállapodás kérelmezők közötti hiánya miatt együttélésük – annak hosszú időtartama ellenére – alapvetően eltér a házasságban vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élő párokétól (65. §). A Bíróság a *Korosisidou kontra Görögország* ügyben (2011) megvizsgálta egy kérelmező ügyét, akinek az özvegyi nyugdíjat azért nem ítélték meg, mert nem volt házasság elhunyt partnerével, és nem állapított meg hátrányos megkülönböztetést. A Bíróság azt sem találta megkülönböztető jellegűnek, hogy egy nő nem öröközheti automatikusan elhunyt, nem házassági élettársa vagyonát, tekintettel arra, hogy a nemzeti jog erre vonatkozóan megfelelő lehetőségeket biztosított számára (*Makarčeva kontra Litvánia* [hat.], 2021).

207. A *Muñoz Díaz kontra Spanyolország* ügyben (2009) a kérelmező roma szertartás szerint kötött házasságát az állam a túlélő házastárs nyugdíjjogosultságának megállapításához nem ismerte el érvényesnek. A Bíróság megjegyzete, hogy a spanyol hatóságok a kérelmezőt élettársa

¹² További részletekért lásd a fenti „A megkülönböztetés egyéb formái” címet viselő részt.

„házastársának” ismerték el. A szóban forgó nő és családja anyakönyvet kapott, nagycsaládos státuszt kapott és egészségügyi ellátásban részesült. A Bíróság ezért arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kérelmező jóhiszeműsége házassága érvényességét illetően jogos elvárást keltett benne, hogy jogosult lesz özvegyi nyugdíjra, és elismerte az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének megsértését. Másrészt a *Serife Yiğit kontra Törökország* [NK] ügyben (2010) a kérelmező pusztán egyházi szertartás keretében kötött házasságot, és nem ismerték el őt elhunyt élettársa örökösének. A Bíróság azonban megjegyezte, hogy a kérelmező tisztában volt helyzetével, és tudta, hogy a polgári törvénykönyvnek megfelelően rendeznie kell kapcsolatát ahhoz, hogy az élettársa halála esetén juttatásokra legyen jogosult. Ezért a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérdéses eltérésnek objektív és észszerű indoka volt, és nem állapította meg a 14. cikk megsértését.

6. Bevándorlási jogállás

208. A Bíróság megállapította, hogy bár a bevándorlási jogállás törvény által biztosított jogállás, és nem az egyénhez tartozó jogállás, ez nem zárja ki, hogy a 14. cikk alkalmazásában „egyéb helyzetnek” minősüljön (*Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság*, 2012, 47. §; *Bah kontra Egyesült Királyság*, 2011, 46. §). Egy személy bevándorlási jogállása ugyanis számos jogi és egyéb következménnyel járt (uo.).

209. A *Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság* ügy (2012) egy menekültként elismert és korlátozott tartózkodási engedélyben részesülő személyre vonatkozott, akihez nem csatlakozhatott a menekülés után vele házasságot kötő felesége. A Bíróság megerősítette, hogy a menekült jogállás „egyéb helyzetnek” minősítését támogató érv még erősebb, mivel a bevándorlási jogállással ellentétben a menekült jogállás nem választás kérdése (47. §). A Bíróság tehát a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

210. A Bíróság a *Bah kontra Egyesült Királyság* ügyben (2011) egy kiskorú gyermekkel rendelkező, akaratán kívül hajléktalanná vált személy esetét vizsgálta, akinek a szociális szolgálatok nem nyújtottak elsőbbségi segítséget, mert fiát bevándorlási ellenőrzés alá vonták. A kérelmező menedékkérőként érkezett az Egyesült Királyságba, de nem kapott menekült jogállást. A Bíróság megjegyezte, hogy a megkülönböztetés alapjául szolgáló jogállás jellege nagyban befolyásolja a Szerződő államoknak biztosítandó mérlegelési mozgástér hatályának meghatározását (47. §). Tekintettel a bevándorlási jogállásban rejlő választási lehetőségekre, az ezen alapon történő megkülönböztetésnek ugyan objektíven és észszerűen indokolhatónak kell lennie, az indokolásnak azonban nem kell annyira meggyőzőnek lennie, mint például az állampolgárságon alapuló hátrányos megkülönböztetés esetében (47. §). A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmezővel szemben alkalmazott megkülönböztetés észszerűen és objektíve indokolt volt (52. §).

211. A Bíróság az *M.T. és társai kontra Svédország* ügyben (2022, 111. §) úgy ítélte meg, hogy a „kiegészítő védelmi jogállással” rendelkező személyek és a „menekült jogállással” rendelkező személyek a családegyesítéshez való jog tekintetében hasonló vagy relevánsan hasonló helyzetben vannak. A második kérelmező Svédországban kiegészítő védelmet kapott. Édesanyjától és fiútestvérétől megtagadták a tartózkodási engedélyt, alkalmazva azt a törvényt, amely ideiglenes korlátozásokat vezetett be a svédországi tartózkodási engedélyek olyan személyek családtagjai részére történő kiadására, akik kiegészítő védelmi jogállást kaptak. A Bíróság meggyőződött arról, hogy a kérelmezőkkel szemben a menekült jogállással rendelkező személyekhez képest alkalmazott megkülönböztetés észszerűen és objektíve indokolt volt (117. §).

212. A Bíróság több más ügyben is megállapította a bevándorlási jogállás alapján történő hátrányos megkülönböztetést. A Bíróság a *Ponomaryovi kontra Bulgária* ügyben (2011) megállapította, hogy az állandó lakóhellyel nem rendelkező külföldiekre nemzetiségük és bevándorlási jogállásuk alapján vonatkozó középiskolai tandíjfizetési kötelezettség megkülönböztető jellegű (49. §). Ez az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyv oktatási jogról szóló 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének megsértését valósította meg. A Bíróság az *Anakomba Yula kontra Belgium* ügyben (2009) – amelyben egy illegálisan tartózkodó külföldi állampolgártól megtagadták a gyermeke apaságának vitatásához

történő jogi segítségnyújtást – a 6. cikkel (bírószághoz fordulás) összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

7. Foglalkoztatáshoz kapcsolódó jogállás

213. A foglalkoztatás területén a Bírószág például megállapította, hogy a *magas tisztség* betöltése a 14. cikk alkalmazásában „egyéb helyzetnek” tekinthető (*Valkov és társai kontra Bulgária*, 2011, 115. §). A Bírószág a szóban forgó ügyben elutasította a kérelmezők azon érvelését, miszerint nyugdíjuk korlátozása hátrányos megkülönböztetést valósított meg bizonyos magas rangú tisztviselőkhöz képest, akiknek nyugdíja nem esett a korlátozás hatálya alá.

214. A Bírószág azt is megállapította, hogy az „egyéb helyzet” fogalmát elégségesen tág értelemben vették, így az bizonyos körülmények között a *katonai rangot* is magában foglalja. Az *Engel és társai kontra Hollandia* ügy (1976) olyan sorozott katonákra vonatkozott, akikre parancsnokaik különböző büntetéseket szabtak ki katonai fegyelemsértés miatt. A Bírószág megállapította, hogy a rang alapján történő hátrányos megkülönböztetés ellentétes lehet a 14. cikkel (72. §). Ugyanakkor elismerte, hogy az illetékes nemzeti hatóságok jelentős mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek ezen a területen, és nem állapította meg a 14. cikk megsértését. A Bírószág a *Beeckman és társai kontra Belgium* (hat.) ügyben (2018) úgy értelmezte, hogy a *rendőri rang* szintén az „egyéb helyzet” fogalmába tartozik.

215. Az Egyezmény 14. cikkének alkalmazásában a *kérelmezők és a titkosszolgálatok közötti együttműködés* is „egyéb helyzetnek” minősül (*Sidabras és Džiautas kontra Litvánia*, 2004; *Žičkus kontra Litvánia*, 2009; *Naidin kontra Románia*, 2014). A *Žičkus kontra Litvánia* ügyben (2009) a kérelmezőt amiatt tiltották el attól, hogy a magánszektorban állást vállaljon, hogy korábban a KGB tisztje volt. A *Naidin kontra Románia* ügyben (2014) a politikai rendőrség egykori együttműködőjét eltiltották a közszolgálati alkalmazástól.

216. A *Graziani-Weiss kontra Ausztria* ügy (2011) tárgyát az képezte, hogy a *gyakorló ügyvédek és közjegyzők* kötelesek-e fizetetlen gondnokként eljárni mentálisan beteg személyek ügyében, ha erre kinevezik őket, míg más jogi képzettséggel rendelkező személyekre nem vonatkozott ilyen kötelezettség. A Bírószág megállapította, hogy a két csoport között eltérő bánásmód volt tapasztalható, azonban a jogi képviselőket igénylő ügyekben a gondnokság tekintetében a két csoport helyzete nem volt relevánsan hasonló (65. §).

8. További példák az „egyéb helyzetre”

217. A Bírószág megállapította, hogy a *fogvatartott*¹³ jogállás a 14. cikk alkalmazásában személyi jogállásnak minősül a *Stummer kontra Ausztria* [NK] ügyben (2011, 90. §), amelyben a hatóságok megtagadták a fogvatartottként végzett munkának a kérelmező nyugdíjjogosultságának kiszámításakor történő figyelembevételét. A Bírószág elismerte továbbá az előzetes letartóztatásban lévő fogvatartottak és az elítélt fogvatartottak jogi szabályozásának a látogatási jogok és a televíziózás tekintetében történő indokolatlan eltérését (*Laduna kontra Szlovákia*, 2011; *Chaldayev kontra Oroszország*, 2019; *Vool és Toomik kontra Észtország*, 2022) állapította meg.

218. A Bírószág a *Clift kontra Egyesült Királyság* ügyben (2010) megvizsgálta a korai szabadlábra helyezés eljárási követelményeinek eltéréseit, amelyek a büntetés hosszától függtek. A szóban forgó ügyben a kérelmező azt állította, hogy a több mint tizenöt évre szóló határozott büntetést töltő fogvatartott jogállása miatt eltérő bánásmódban részesült. Habár a büntetés hossza bizonyos mértékben összefüggésben állt a bűncselekmény súlyosságával, számos egyéb tényező is releváns lehetett, többek között a büntetést kiszabó bíró értékelése arra vonatkozóan, hogy a fogvatartott milyen kockázatot jelent a társadalomra nézve. Ha a korai szabadlábra helyezési rendszer a fogvatartottakra a büntetésük hosszától függően eltérő módon vonatkozik, fennáll annak a kockázata, hogy – objektív indokok hiányában – ez ellentétes az 5. cikk szerinti, önkényes fogva tartás elleni

13. Lásd a *A fogvatartottak jogairól szóló útmutató* címet viselő dokumentumot.

védelem biztosításának követelményével. A Bíróság ennek megfelelően arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező a 14. cikk alkalmazásában „egyéb helyzetet” élvez.

219. A Bíróság a [Granos Organicos Nacionales S.A. kontra Németország](#) ügyben (2012) a *természetes és jogi személyek*, valamint a *belföldi és külföldi jogi személyek* közötti eltérő bánásmód alkalmazását állapította meg, mivel megtagadták a jogi segítségnyújtást egy külföldi társaságtól, amely polgári pert akart indítani a német bíróságok előtt, bár ebben a konkrét ügyben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az eltérés releváns okok miatt történt.

220. A Bíróság a [Moraru kontra Románia](#) ügyben (2022) úgy ítélte meg, hogy egy személy testmérete genetikai jellemzőnek minősül, amely személyes tulajdonságnak számít, és az „egyéb helyzet” kategóriába tartozik (42. §). A kérelmező azt kifogásolta, hogy a nemzeti hatóságoknak a katonai orvostudományi képzésre való felvételi eljárásban való részvételt antropometriai jellemzők, jelesül a magasság és a testsúly alapján tőle megtagadó döntése megkülönböztető módon korlátozta az oktatáshoz való jogát (27. §)¹⁴.

221. A Bíróság további eltérő bánásmódokat is megállapított, amelyek az „egyéb helyzet” körébe tartoznak, bár nem kapcsolódnak „személyes” jellemzőkhöz.

222. Például a Bíróság megállapította, hogy egy *szervezeti tagság* az Egyezmény 14. cikke alkalmazásában „egyéb helyzetnek” minősülhet ([Danilenkov és társai kontra Oroszország](#), 2009; [Grande Oriente d'Italia di Palazzo Giustiniani kontra Olaszország \(2. sz.\)](#), 2007). Az állam a [Danilenkov és társai kontra Oroszország](#) ügyben (2009) a szakszervezeti tagság alapján történő hátrányos megkülönböztetéssel szemben nem biztosított hatékony bírósági védelmet. A [Grande Oriente d'Italia di Palazzo Giustiniani kontra Olaszország \(2. sz.\)](#) (2007) ügy tárgyát a szabadkőművesek arra vonatkozó törvényi kötelezettségét érintette, hogy tagságukat bejelentsék, amikor regionális hatósági tisztségekre pályáznak.

223. Ehhez hasonlóan az „egyéb helyzet” magában foglalhatja a *lakóhelyet* is ([Carson és társai kontra Egyesült Királyság](#) [NK], 2010; [Aleksandr Aleksandrov kontra Oroszország](#), 2018; [Baraliija kontra Bosznia és Hercegovina](#), 2019). A [Carson és társai kontra Egyesült Királyság](#) [NK] ügy (2010) tárgyát az képezte, hogy az olyan nyugdíjasok, akik olyan külföldi országokban éltek, amelyekkel az államnak nem volt kölcsönös megállapodása, nem voltak jogosultak az indexálásra. Az [Aleksandr Aleksandrov kontra Oroszország](#) ügyben (2018) a kérelmezőtől a szabadságvesztéssel nem járó büntetést azzal az indokkal tagadták meg, hogy állandó lakóhelye a bűncselekmény elkövetésének és az ítélet meghozatalának helyétől távol volt. A Bíróság nem állapította meg, hogy az eltérő bánásmód legitim célt szolgált volna, vagy objektív és észszerű indokkal lett volna alátámasztható.

224. A Bíróság a [Pinkas és társai kontra Bosznia-Hercegovina ügyben](#) (2022) megállapította, hogy az azonos jogi szabályozás alá tartozó bírósági tisztviselők és a bírók közötti, munkával kapcsolatos juttatások terén alkalmazott eltérő bánásmód „egyéb helyzet” alapján történő „közvetett hátrányos megkülönböztetésnek” minősül, amelyre az alperes kormány nem hozott fel objektív és észszerű indokot.

225. A Bíróság az [Özgürlük ve Dayanışma Partisi \(ÖDP\) kontra Törökország](#) ügyben (2012) elismerte, hogy a politikai pártok között *elégtelen népi támogatás* okán eltérő bánásmód áll fenn. Az ügy tárgyát egy politikai pártnak nyújtandó pénzügyi támogatás megtagadása képezte, amelyet az indokolt, hogy a párt nem érte el a támogatásra jogosultsághoz szükséges, törvényben előírt minimális szavazatszámot, és az ügy nem eredményezte a 14. cikk megsértésének megállapítását.

226. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a *Legfelsőbb Bíróság ellentmondásos döntései* a 14. cikk értelmében vett hátrányos megkülönböztetést valósíthatnak meg ([Beian kontra Románia \(1. sz.\)](#), 2007). A *nyugdíjjogosultságok rendezésének különböző időpontjai* alapján történő eltérő bánásmód is

14. Lásd az alábbi „Oktatáshoz való jog” címet viselő részt.

hátrányos megkülönböztetésnek minősülhet, ha az nem indokolt (*Maggio és társai kontra Olaszország*, 2011).

9. Példák az „egyéb helyzet” körébe nem tartozó helyzetekre

227. Azok, a kezelésben megnyilvánuló bizonyos eltérések, amelyek nem kapcsolódnak a személyes helyzethez, nem tartoznak az „egyéb helyzet” fogalmába.

228. A Bíróság a *Gerger kontra Törökország* [NK] ügyben (1999) például megállapította, hogy a fogvatartottak közötti, a feltételes szabadlábra helyezéssel kapcsolatos eltérő bánásmód nem biztosított számukra „egyéb helyzetet”, mivel a hátrányos megkülönböztetés nem különböző embercsoportok között történt, mint például a *Clift kontra Egyesült Királyság* ügyben (2010), hanem a bűncselekmények súlyosságának megfelelően különböző típusú bűncselekmények között.

229. A 14. cikk alkalmazásában az „egyéb helyzet” fogalmába nem tartozó eltérő bánásmódra vonatkozó egyéb példák a következők:

- szociális ellátásra való jogosultság vagy annak hiánya (*Springett és társai kontra Egyesült Királyság* [hat.], 2010);
- a munkaszerződés időtartama és jellege (*Peterka kontra Cseh Köztársaság* [hat.], 2010);
- halászati jogok birtoklása különböző területeken (*Alatulkila és társai kontra Finnország*, 2005);
- küldetésbe küldés különböző katonai missziókra (*De Jong, Baljet és Van den Brink kontra Hollandia*, 1984);
- az adók visszatérítésével kapcsolatos eltérő jogi státusz (*National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society és Yorkshire Building Society kontra Egyesült Királyság*, 1997);
- költségtétel kisebb és nagyobb szakszervezetek között (*Belga Rendőrségi Szakszervezet kontra Belgium*, 1975; *Svéd Mozdonyvezetők Szakszervezete kontra Svédország*, 1976);
- a kereskedelmi reklámok és az egyes eszményeket hirdető reklámok közötti különbség (*VgT Verein gegen Tierfabriken kontra Svájc*, 2001);
- állami banknál vezetett számla birtoklása vagy egyéb formában azzal való rendelkezés (*Shylina kontra Ukrajna*, 2024);
- állampolgári személyazonosító okmány igénylése a közigazgatási gyakorlat megváltoztatása előtt vagy után (a korábbi hibás gyakorlat kijavítása céljából) (*Abo kontra Észtország* [hat.], 2024);

VI. Hátrányos megkülönböztetés témák szerint

A. Magán- és családi élet

230. A Bíróság a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján vizsgálta a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog gyakorlásában különböző helyzetekben tapasztalt hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos panaszokat.¹⁵

231. A Bíróság tisztázta, hogy a „családi élet” tiszteletben tartásához való jog nem a családalapítás pusztá vágyát védi (*E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 41. §); ehelyett annak meglétét (*Marckx kontra Belgium*, 1979, 31. §), vagy legalábbis például egy házasságon kívül született gyermek és vér

15. Ezzel kapcsolatban lásd még [Az egyezmény 8. cikkére vonatkozó útmutatót](#) (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog).

szerinti apja közötti potenciális kapcsolatot (*Nylund kontra Finnország* [hat.], 1999), vagy valódi házasságból fakadó kapcsolatot feltételezi, még akkor is, ha a családi élet még nem alakult ki teljes mértékben (*Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság*, 1985, 62. §), vagy a törvényes és valódi örökbefogadásból fakadó kapcsolatot feltételezi (*Pini és társai kontra Románia*, 2004, 148. §).

232. A Bíróság ebben az összefüggésben több, a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján a gyermekekhez való hozzáféréssel kapcsolatos ügyet vizsgált meg:

- az apa házasságon kívül született gyermekéhez való hozzáféréseinek megtagadása (*Sommerfeld kontra Németország* [NK], 2003);
- a gyámság megvonása kizárólag az anya vallási meggyőződése alapján (*Hoffmann kontra Ausztria*, 1993);
- az azonos nemű párok számára a második szülő általi örökbefogadás lehetetlensége (*X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013);
- a férfi és női katonai személyzet között a szülői szabadsághoz való jog tekintetében alkalmazott eltérő bánásmód (*Konstantin Markin kontra Oroszország* [NK], 2012);
- az apa és az anya között az apaság vitatására irányuló eljárás megindításának határidejével kapcsolatban alkalmazott eltérő bánásmód (*Rasmussen kontra Dánia*, 1984);
- a szülői felügyelet házasságon kívül született gyermek apja által az anya beleegyezése nélkül történő gyakorlásának annak ellenére történő kizárása, hogy DNS-vizsgálat igazolta az apaságot (*Paparrigopoulos kontra Görögország*, 2022)
- az apák esetében nem, de a kisgyermekes anyák esetében a börtönbüntetés elhalasztását lehetővé tevő jogszabályok (*Alexandru Enache kontra Románia*, 2017); vagy
- családegyesítés (*Biao kontra Dánia* [NK], 2016)¹⁶;
- a kapcsolattartási jogoknak az apa mentális zavara alapján történő korlátozása (*Cînta kontra Románia*, 2020)¹⁷;
- a regionális nemi sztereotípiák és a patrilineáris gyakorlatok alapján az özvegynek az apai nagypapa által elrabolt gyermekeivel való újraegyesüléséhez történő segítségnyújtás megtagadása (*Tapayeva és társai kontra Oroszország*, 2021)

233. Habár a Bíróság megállapította, hogy a 8. cikk nem garantálja a családalapításhoz való jogot vagy az örökbefogadáshoz való jogot (*E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008, 41. §), például az emberekkel való kapcsolatok kialakításának és fejlesztésének jogával vagy a gyermekvállalásról és a gyermekvállalás mellőzéséről szóló döntésekkel kapcsolatos ügyeket megvizsgálhatta a „magánélet” Egyezmény 8. cikkében meghatározott fogalma alapján (uo., 43. §). A Bíróság ezért a 14. cikk tiszteletben tartását vizsgálta az alábbi ügyekben:

- az örökbefogadás céljából történő jóváhagyás megtagadása a kérelmező életmódja miatt, aki lesbikusként él egy másik nővel (*E.B. kontra Franciaország* [NK], 2008);
- a biológiai anya homoszexuális élettársa egyszerű örökbefogadási kérelmének elutasítása (*Gas és Dubois kontra Franciaország*, 2012);
- a második szülő általi örökbefogadás lehetetlensége azonos nemű párok esetében (*X és társai kontra Ausztria* [NK], 2013); vagy
- gyermekek bizonyos állampolgárságú személyek általi örökbefogadására vonatkozó tilalom (*A.H. és társai kontra Oroszország*, 2017);
- az örökbefogadáshoz való folyamodás kötelezettsége a biológiai anya és a béranya révén született gyermeke közötti vér szerinti kapcsolat elismerése érdekében (*D. kontra Franciaország*, 2020).

16. Lásd az alábbi „Bevándorlás” címet viselő részt.

17. Lásd a fenti „Egészség és fogyatékoság” címet viselő részt.

234. A Bíróság a 14. cikk megsértését az élettársi kapcsolat vagy házasság megkötésével kapcsolatos ügyekben is megállapította. A [Muñoz Díaz kontra Spanyolország](#) ügy (2009) tárgyát egy roma házasság érvényessége elismerésének megtagadása képezte, amely elismerés célja a túlélő házastárs nyugdíjjogosultságának megállapítása volt. A Bíróság a kérelmező házasság érvényességével kapcsolatos jóhiszeműségét illetően hátrányos megkülönböztetést állapított meg. Ezzel szemben a [Şerife Yiğit kontra Törökország](#) [NK] ügyben (2010) a kizárólag vallási szertartás keretében házasságot kötött kérelmező tisztában volt helyzetével, és a Bíróság nem állapított meg hátrányos megkülönböztetést. A Bíróság a [Vallianatos és társai kontra Görögország](#) [NK] ügyben (2013) megkülönböztető jellegűnek ítélte a különböző nemű párokra korlátozott „élettársi kapcsolat” bevezetését, amely kizárta az azonos nemű párokat annak hatálya alól. A [Ratzenböck és Seydl kontra Ausztria](#) ügy (2017) egy különböző nemű párra vonatkozott, akiktől megtagadták a kizárólag azonos nemű párok számára létrehozott és fenntartott bejegyzett élettársi kapcsolat lehetőségét. A Bíróság figyelembe vette az ilyen élettársi kapcsolat létrehozásának körülményeit és azt, hogy a kérelmezők házasságot köthettek, és nem állapította meg, hogy a helyzet hátrányos megkülönböztetést valósítana meg. Hasonló kérdéseket néha a Bíróság kizárólag a 8. cikk alapján vizsgált, például az [Oliari és társai kontra Olaszország](#) ügyben (2015), amelynek tárgyát az azonos neműek élettársi kapcsolatának jogi elismerése képezte.

B. Politikai jogok

235. A politikai jogokkal kapcsolatos hátrányos megkülönböztetés tilalma közvetlenül kapcsolódik a demokrácia előmozdításához, amely az Európa Tanács egyik fő célja. A Bíróság a véleménynyilvánítás szabadságát garantáló 10. cikkel¹⁸, a békés gyülekezés és egyesülés szabadságát védő 11. cikkel¹⁹ vagy az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv szabad választásokhoz való jogról szóló 3. cikkével²⁰ összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

236. A [Bayev és társai kontra Oroszország](#) ügyben (2017) a kérelmezőket pénzbírsággal sújtották, mert tüntetést szerveztek a homoszexualitás kiskorúak körében történő népszerűsítését tiltó törvények ellen. A Bíróság megállapította, hogy a nemzeti jogszabályok indokolatlanul a heteroszexuális többség és a homoszexuális kisebbség közötti eltérő bánásmódot biztosítottak, ami erősítette a megfélemlítést és az előítéleteket, és ösztönözte a homofóbiát (83. §), és a 10. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

237. A Bíróság a 11. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikket illetően jogsértést állapított meg az alábbi ügyekben:

- a szabadkőművesek arra vonatkozó kötelezettsége, hogy tagságukat bejelentsék, amikor regionális hatósági tisztségekre pályáznak [Grande Oriente d'Italia di Palazzo Giustiniani kontra Olaszország \(2. sz.\)](#) (2007);
- a tiltakozás vagy nyilvános gyülekezés engedélyezésének megtagadása megkülönböztető jellegű kritériumok alapján ([Bączkowski és társai kontra Lengyelország](#), 2007; [Genderdoc-M kontra Moldova](#), 2012; [Alekseyev és társai kontra Oroszország](#), 2018);
- az állam elmulasztotta megvédeni a tüntetőket a homofób erőszaktól és nem indított hatékony nyomozást ([Identoba és társai kontra Grúzia](#), 2015), illetve nem biztosította, hogy az ellentüntetők által megzavart LGBTI-rendezvény békésen folytatódjon ([Berkman kontra Oroszország](#), 2020);
- az LGBTI-jogok előmozdítására és védelmére létrehozott egyesületek bejegyzésének megtagadása ([Zhdanov és társai kontra Oroszország](#), 2019); és

18. Ezzel kapcsolatban lásd még [Az Egyezmény 10. cikkére kapcsolódó útmutatót](#) (véleménynyilvánítás szabadsága).

19. Ezzel kapcsolatban lásd még [Az Egyezmény 11. cikkére kapcsolódó útmutatót](#) (gyülekezés és egyesülés szabadsága).

20. Ezzel kapcsolatban lásd még [Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 3. cikkére vonatkozó útmutatót](#) (szabad választásokhoz való jog).

- a kisbirtokosok arra vonatkozó kötelezettsége, hogy vadászati egyesület tagjai legyenek (*Chassagnou és társai kontra Franciaország* [NK], 1999).

238. A Bíróság a *Danilenkov és társai kontra Oroszország* ügyben (2009) megállapította, hogy az állam nem teljesítette pozitív kötelezettségét, amely szerint hatékony és egyértelmű bírósági védelmet kell biztosítani a szakszervezeti tagság alapján történő hátrányos megkülönböztetés ellen egy olyan ügyben, amelyben egy tengeri kikötővállalat különböző módszerekkel – többek között korlátozott lehetőségekkel rendelkező speciális munkacsoportokba való áthelyezéssel, jogellenes elbocsátásokkal, bércsökkentésekkel, fegyelmi szankciókkal és a bírósági ítéletek ellenére a szakszervezeti tagok visszahelyezésének megtagadásával – ösztönözte alkalmazottait arra, hogy lépjenek ki a szakszervezetből. A Bíróság a *Zakharova és társai kontra Oroszország* ügyben (2022) megállapította, hogy a bíróságok megsértették ezt a pozitív kötelezettséget, mivel nem vizsgálták felül a munkáltató által a szakszervezet vezető tagjai ellen hozott különböző intézkedéseket, többek között a munkaidő és a fizetés csökkentését, valamint az elbocsátást. A *Hoppen és az AB Amber Grid alkalmazottainak szakszervezete kontra Litvánia* ügyben (2023) a kérelmező azt kifogásolta, hogy szakszervezeti tevékenysége miatt elbocsátották állásából. A Bíróság megállapította, hogy a jogi keret és a bírósági felülvizsgálat megfelelő biztosítékokat nyújtott.

239. A Bíróság ebben az összefüggésben megvizsgálta a politikai pártok állami finanszírozáshoz való hozzáférésevel kapcsolatos hátrányos megkülönböztetésére vonatkozó állításokat is. A Bíróság a *Demokrat Parti kontra Törökország* (hat.) ügyben (2021) megállapította, hogy a kérelmező pártot nem kezelték másként, mint bármely más, hasonló vagy analóg helyzetben lévő politikai pártot. Azt is megállapította, hogy a kérelmező pártot nem kezelték eltérően egy másik párthoz képest, amely a parlamenti választásokon több szavazatot kapott.

240. Egyes esetekben a Bíróság a 10. vagy a 11. cikk megsértését állapította meg, és nem tartotta szükségesnek annak vizsgálatát, hogy a 14. cikk megsértése megvalósult-e. Így történt például a *Lashmankin és társai kontra Oroszország* ügyben (2017), amelynek tárgyát a hatóságok arra vonatkozó önkényes és megkülönböztető jellegű jogköre képezte, hogy javaslatot tehetnek egy nyilvános rendezvény helyszínének, időpontjának vagy lebonyolításának megváltoztatására, ami a résztvevők gyülekezési szabadságához való jogának sérelmét valósíthatja meg.

241. A Bíróság végül több, a választásokon való indulás jogával kapcsolatos ügyben az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 3. cikkével és/vagy a Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg (*Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina* [NK] (2009), amelynek tárgyát egy roma és egy zsidó személy parlamenti választásokon való indulásának lehetetlensége képezte; *Zornić kontra Bosznia-Hercegovina* (2014), amelynek tárgyát a választásokon való indulásnak az alkotmányban meghatározott „államalkotó népek” egyikéhez való tartozásra vonatkozó nyilatkozat hiányában történő kizárása képezte; *Baraliija kontra Bosznia-Hercegovina* (2019), amelynek tárgyát a kérelmező lakóhelye miatt a helyi választásokon való szavazás vagy jelöltség kizárása képezte; *Danis és az Etnikai Törökök Egyesülete kontra Románia* (2015) és *Cegolea kontra Románia* (2020), amely kizárólag a parlamentben még nem képviselt nemzeti kisebbségi szervezetek jelöltjeire alkalmazandó további jogosultsági követelménnyel volt kapcsolatos) és kapcsolódott a szavazati joghoz (*Aziz kontra Ciprus* (2004), amelynek tárgyát a ciprusi törökök parlamenti választásokon való szavazásának kizárása képezte; *Selygenenko és társai kontra Ukrajna* (2021), amelynek tárgyát a belső menekültektől a tényleges lakóhelyükön történő helyi választásokon való szavazás megtagadása képezte). A Bíróság azonban megerősítette, hogy az államok széles mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek választási rendszereik szervezése terén, ideértve a parlamentben való képviselőkre törekvő politikai pártok számára a választási küszöbérték megállapítását is, és arra a következtetésre jutott, hogy az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 3. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértése nem valósult meg olyan ügyben, amelyben egy politikai pártot kizártak a megismételt választásból, mert az előző általános választásokon nem érte el a választási küszöbértéket (*Cernea kontra Románia*, 2018).

242. A Bíróság a *Toplak és Mrak kontra Szlovénia* ügyben (2021) megvizsgálta, hogy az állam teljesítette-e arra vonatkozó pozitív kötelezettségét, hogy megfelelő intézkedéseket tegyen annak érdekében, hogy az izomsorvadásban szenvedő és kerekesszéket használó kérelmezők másokkal egyenlő alapon gyakorolhassák szavazati jogukat. A Bíróság – elismerve, hogy a szavazóhelyiségek általános és teljes körű átalakítása a kerekesszékesek teljes körű befogadása érdekében kétségtelenül elősegítené a szavazási folyamatban való részvételüket – megerősítette, hogy a tagállamoknak a korlátozott erőforrásokra tekintettel e téren mérlegelési mozgásterük van. A Bíróság – tekintettel arra, hogy mindkét kérelmező részt vett a 2015. évi népszavazáson, hogy az elsőrendű kérelmező kérésére rámpát szereltek fel a szavazóhelyiségben, és hogy a másodrendű kérelmező kérésére néhány nappal korábban meglátogatták a választókerületük szavazóhelyiségét – megállapította, hogy az esetleges problémák nem okoztak számukra olyan különösen hátrányos hatást, amely hátrányos megkülönböztetésnek minősülne. A 2019. évi európai parlamenti választások tekintetében a szavazógépek hiánya nem minősült megkülönböztető jellegűnek az elsőrendű kérelmező esetében, aki saját választása szerinti, titoktartási kötelezettség alá tartozó személy segítségét vehette igénybe.

243. A *Bakirdzi és E.C. kontra Magyarország* ügyben (2022) a kérelmezők magyar állampolgárok, akik a görög, illetve az örmény nemzeti kisebbséghez tartoznak, és a 2014-es parlamenti választásokon nemzeti kisebbségi választópolgárként voltak nyilvántartva. Az ügy tárgyát olyan törvényi szabályozás képezte, amely preferenciális küszöbértéket biztosított a kisebbségi képviselők számára, és amelyet a nemzeti kisebbségek magyarországi politikai képviseletének biztosításával kapcsolatos alkotmányos aggályokra válaszul vezettek be (53. §). A Bíróság megjegyezte, hogy mivel a nemzeti kisebbségi jelöltek csak az azonos nemzeti kisebbség tagjai támogathatták, jelentősen eltérő helyzetben volta az összes többi jelölthöz képest, akik a teljes választásra jogosult választói kör szavazatait megszerezhették (55. §). A nemzeti kisebbségi választópolgárként való nyilvántartásba vétel következtében a kérelmezők csak a saját nemzeti kisebbségi listájukra szavazhattak teljes egészében, vagy összességében tartózkodhattak a nemzeti kisebbségi listára való szavazástól. Így nem volt lehetőségük különböző pártlisták közül választani, és a nemzeti kisebbségi listákról választott jelöltek sorrendjére sem volt befolyásuk (61. §). A Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők választási lehetőségei jelentősen korlátozottak voltak, és nyilvánvaló volt, hogy választási preferenciáik nyilvánosságra kerülnek (72. §)²¹.

C. Foglalkoztatás

244. Bár az Egyezmény nem garantálja a foglalkoztatáshoz való jogot, a Bíróság a 8. cikket úgy értelmezi, hogy bizonyos körülmények között kiterjed a foglalkoztatás területére is.

245. A *Sidabras és Džiautas kontra Litvánia* ügyben (2004) a közszolgálatban és a magánszektor különböző területein a KGB volt tagjaira vonatkozó foglalkoztatási korlátozások bevezetése igen jelentős mértékben befolyásolta a külvilággal való kapcsolataik kiépítésének képességét, és komoly nehézségeket okozott számukra a megélhetésük biztosításában, ami nyilvánvalóan kihatott magánéletük élvezetére (48. §). A Bíróság a *Bigaeva kontra Görögország* ügyben (2009) úgy ítélte meg, hátrányos megkülönböztetés valósult meg azzal, hogy a kötelező képzés befejezése után, a felvételi eljárás utolsó szakaszában állampolgársági követelményt támasztottak a jogászjelöltekkel szemben. Az *I.B. kontra Görögország* ügy (2013) tárgyát egy HIV-fertőzött alkalmazott más alkalmazottak nyomására történő elbocsátása képezte. A Bíróság jogsértést állapított meg, mivel a nemzeti bíróság a két fél jogait nem mérlegelte az Egyezménnyel összhangban.

246. A Bíróság a foglalkoztatás területén a hátrányos megkülönböztetés elleni védelmet a szakszervezethez való csatlakozás megválasztásának a 11. cikken alapuló szabadságával kapcsolatban (*Danilenkov és társai kontra Oroszország*, 2009), valamint a szakszervezeti tevékenységek miatti elbocsátás elleni védelemmel (*Hoppen és az AB Amber Grid alkalmazottainak szakszervezete kontra*

21. Lásd még a fenti „Faj és szín” címet viselő részt.

Litvánia, 2023) és a 9. cikk szerinti vallásszabadsággal összefüggésben is garantálta (*Eweida és társai kontra Egyesült Királyság*, 2013, az alkalmazottakkal szemben amiatt hozott fegyelmi intézkedések, hogy megtagadták olyan feladatok elvégzését, amelyeket vallási meggyőződésükkel összeegyeztethetetlennek tartottak).

247. Egy másik ügyben, az *Acar és társai kontra Törökország* (hat.) ügyben (2017) a munkavállalóknak a fizetéseképtelenségi eljárás megindítását megelőzően több mint egy évvel felhalmozott, foglalkoztatáshoz kapcsolódó követeléseik nem kaptak elsőbbséget a munkáltatójukkal szemben indított csődeljárásban. A Bíróság a kérelmezők hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos panaszát elfogadhatatlannak nyilvánítva megállapította, hogy a török fizetéseképtelenségi jogszabályok megfelelnek a releváns nemzetközi szabályoknak, és hogy a kérelmezőknek lehetőségük volt egyénileg érvényesíteni követeléseiket azáltal, hogy a fizetéseképtelenség megállapítása előtt rendes végrehajtási eljárást indítottak az adóssal szemben.

248. A Bíróság azonban egyes ügyekben az anyagi jogi cikk megsértését állapította meg, és nem tartotta szükségesnek annak vizsgálatát, hogy megvalósult-e a 14. cikk megsértése. Ez volt a helyzet például a *Redfearn kontra Egyesült Királyság* ügyben (2012), amelyben a kérelmezőt egy szélsőjobbpolitai politikai párthoz való politikai hovatartozása miatt bocsátották el a munkahelyéről, és nem tudott jogorvoslatot kérni a jogtalan elbocsátás miatt, mivel ez utóbbi lehetőség csak az egy évnél hosszabb ideje alkalmazásban álló személyek számára volt elérhető. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az alperes állam köteles volt a munkavállalók, köztük az egy évnél rövidebb szolgálati idővel rendelkező munkavállalók politikai véleményük vagy politikai hovatartozásuk miatti elbocsátása elleni védelme érdekében észszerű és megfelelő intézkedéseket hozni, és az Egyezmény 11. cikkének megsértését állapította meg (57. §).

D. Szociális jogok

249. Az Egyezmény nem biztosít jogot a szociális biztonságra, bár a Bíróság ítélkezési gyakorlatából egyértelműen kitűnik, hogy bizonyos szociális biztonsági formák, például a juttatások és a nyugdíjak, az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének hatálya alá tartozhatnak, mivel azok e rendelkezés értelmében (*Stec és társai kontra Egyesült Királyság* [NK], 2006; *Luczak kontra Lengyelország*, 2007; *Andrejeva kontra Lettország* [NK], 2009; *Koua Poirrez kontra Franciaország*, 2003; *Gaygusuz kontra Ausztria*, 1996; *Pichkur kontra Ukrajna*, 2013; *P.C. kontra Írország*, 2022), vagy a 8. cikk hatálya alá tartozóan „javaknak” minősülhetnek, különösen akkor, ha a szociális ellátások elősegítik a család egységét (*Weller kontra Magyarország*, 2009; *Bah kontra Egyesült Királyság*, 2011; *Gouri kontra Franciaország* [hat.], 2017; *Belli és Arquier-Martinez kontra Svájc*, 2018; *Petrovic kontra Ausztria*, 1998; *Okpizs kontra Németország*, 2005; *Beeler kontra Svájc* [NK], 2022; *X és társai kontra Írország*, 2023).

250. Ennek eredményeként megállapítást nyert, hogy a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelem számos szociális ellátásra kiterjed, például a következőkre:

- nyugdíjfizetések (*Pichkur kontra Ukrajna*, 2013; *Andrejeva kontra Lettország* [NK], 2009) vagy túlélő hozzátartozói nyugdíjfizetés (*Aldeguer Tomás kontra Spanyolország*, 2016; *Willis kontra Egyesült Királyság*, 2002, *Beeler kontra Svájc* [NK], 2022);
- munkanélküli ellátások (*Gaygusuz kontra Ausztria*, 1996);
- rokkantsági ellátások (*Koua Poirrez kontra Franciaország*, 2003; *Belli és Arquier-Martinez kontra Svájc*, 2018; *Popović és társai kontra Szerbia*, 2020);
- lakhatási támogatások (*Vrountou kontra Ciprus*, 2015; *Šaltinytė kontra Litvánia*, 2021);
- szülői szabadságra járó ellátás (*Petrovic kontra Ausztria*, 1998);
- gyermekellátás (*Okpizs kontra Németország*, 2005; *X és társai kontra Írország*, 2023);
- biztosítási fedezet (*P.B. és J.S. kontra Ausztria*, 2010); vagy

- gyermekes családok támogatására szolgáló társadalombiztosítási ellátás (*Weller kontra Magyarország*, 2009).

251. Például a *Pichkur kontra Ukrajna* ügyben (2013) a kérelmező azt kifogásolta, hogy nyugdíjfizetését azzal az indokkal szüntették meg, hogy állandó lakóhelye külföldön volt. A Bíróság ebben az összefüggésben megállapította, hogy a népesség mobilitásának növekedése, a nemzetközi együttműködés és integráció magasabb szintje, valamint a banki szolgáltatások és az információs technológiák területén bekövetkezett fejlemények már nem indokolják a társadalombiztosítási ellátások külföldön élő kedvezményezettjeire vonatkozó, nagyrészt technikai okokból bevezetett korlátozásokat (53. §). A hatóságok által alkalmazott eltérő bánásmód indokolatlansága az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését eredményezte. A Bíróság a *Willis kontra Egyesült Királyság* ügyben (2002) megállapította, hogy az özvegyek után járó ellátások férfi özvegyek számára való elérhetetlensége nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetésnek minősül. A Bíróság ezt az ítéletet követően számos más ügyben is ugyanezt a megoldást alkalmazta: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80478> *Runkee és White kontra Egyesült Királyság*, 2007; *Cross kontra Egyesült Királyság*, 2007; *Blackgrove kontra Egyesült Királyság*, 2009; és a többi.

252. A Bíróság a *Beeleer kontra Svájc* [NK] ügyben (2022, 68–82. §§) a 14. cikk alkalmazhatósága szempontjából tisztázta azokat a releváns kritériumokat, amelyeket alkalmazni kell annak meghatározására, hogy a szociális jóléti ellátások területén a 8. cikk szerinti „családi élet” vonatkozásában mi tartozik annak a „hatálya” alá. A szóban forgó özvegyi nyugdíj célja az volt, hogy elősegítse a „családi életet” azáltal, hogy lehetővé tette a túlélő szülő számára, hogy gyermekeiről anélkül gondoskodjon, hogy munkát kellene vállalnia, és a nyugdíj folyósítása szükségszerűen befolyásolta a kérelmező családi életének szervezését az érintett időszakban.

253. A Bíróság azt is megállapította, hogy a konkrét társadalombiztosítási rendszerhez való csatlakozás lehetősége is védelmet élvez a hátrányos megkülönböztetéssel szemben. A *Luczak kontra Lengyelország* ügyben (2007) a kérelmező azt kifogásolta, hogy állampolgársága miatt nem tudott csatlakozni a mezőgazdasági termelők társadalombiztosítási rendszeréhez. A Bíróság megállapította, hogy a kormány nem szolgáltatott meggyőző magyarázatot arra vonatkozóan, hogy a lengyelországi fejletlen és gazdaságilag nem hatékony mezőgazdasági ágazat védelmének szükségessége hogyan szolgáltatta a kérdéses időszakban a kérelmező mezőgazdasági programba való bevonásának megtagadását (51. és 59. §§).

254. A *Popović és társai kontra Szerbia* ügyben (2020) a kérelmezők – akik civilekként rokkantsági ellátásban részesültek – azt állították, hogy alacsonyabb mértékű rokkantsági ellátásban részesültek, mint a katonai ellátásban részesülők, annak ellenére, hogy deréktól lefelé pontosan ugyanúgy le vannak bénulva. A Bíróság megállapította, hogy a két csoport közötti releváns eltérő bánásmód azok eltérő helyzetéből és az alperes állam arra vonatkozó kötelezettségvállalásából eredt, hogy azoknak kisebb vagy nagyobb mértékben juttatásokat biztosítson. Ez magában foglalta azt az erkölcsi adósságot is, amelyet az államok kötelességüknek érezhetnek a háborús veteránjaik által nyújtott szolgálatok kapcsán.

255. A szociális jogok területén az államoknak biztosított mérlegelési mozgástér azonban viszonylag tág. A Bíróság hangsúlyozta, hogy mivel az államok közvetlen ismeretekkel rendelkeznek társadalmiokról és azok szükségleteiről, főszabály szerint a nemzetközi bírókhoz képest jobb helyzetben vannak annak megítéléséhez, mi szolgálja a társadalmi vagy gazdasági közérdeket. Azt is elismerte, hogy általában tiszteletben tartja a törvényhozó e területen hozott politikai döntését, kivéve, ha az nyilvánvalóan észszerű alapot nélkülöz (*Luczak kontra Lengyelország*, 2007, 48. §).²² Az *L.F. kontra Egyesült Királyság* (hat.) ügyben (2022) a kérelmezőt kizárták az ortodox zsidó közösséget ellátó jótékonyági szervezet tulajdonában lévő szociális lakásokból, mert nem volt tagja annak a

22. Lásd a fenti „Arányosság” részt.

közösségnek. A Bíróság megjegyezte, hogy a beavatkozás nem a kérelmező egyetlen otthonának elvesztését jelentette (mivel már rendelkezett ideiglenes szociális lakással), és hogy a helyi hatóságok által jóváhagyott jótékonyági szervezet elosztási politikájának hatása a szociális lakáspiacon elenyésző volt. Ezáltal az államok e területen fennálló széles mérlegelési mozgásterébe tartozott.

256. A *Stummer kontra Ausztria* [NK] ügy (2011) tárgyát az képezte, hogy a kérelmező nyugdíj jogosultságának kiszámításakor nem vették figyelembe a börtönben végzett munkáját. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a változó szabályok tükrében nem lehet szemrehányást tenni egy Szerződő államnak azért, mert elsőbbséget biztosít annak a biztosítási rendszernek, amelyet a fogvatartottak szabadulása utáni reintegrációja szempontjából a legmegfelelőbbnek tart. A Bíróság az *Andrle kontra Cseh Köztársaság* ügyben (2011) megállapította, hogy a gyermekeket nevelő nők nyugdíjkorhatárának csökkentése – amely a férfiakra nem vonatkozott – a kérdéses egyenlőtlenség orvoslására hozott intézkedés volt, és hogy a nyugdíjkorhatár kiegyenlítését célzó intézkedések időzítése és mértéke nem volt nyilvánvalóan észszerűtlen. A *Beeckman és társai kontra Belgium* (hat.) ügyben (2018) a kérelmező rendőrök fizetési skálájának a rendőrség átszervezése keretében végrehajtott módosítása az ügyben az állam széles mérlegelési mozgásterébe tartozónak minősült.

257. A Bíróság azonban dönthet úgy, hogy nem vizsgálja meg az ügyet a 14. cikk alapján, ha az Egyezmény anyagi jogi cikkének külön megsértését már megállapította. A Bíróság például a *Kjartan Ásmundsson kontra Izland* ügyben (2004) – amelynek tárgyát rokkantsági nyugdíj megszüntetése képezte – az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének (tulajdon védelme) megsértését állapította meg, és nem tartotta szükségesnek az ügyet az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján vizsgálni.

E. Bevándorlás

258. A Bíróság többször hangsúlyozta, hogy az Egyezmény nem garantálja a külföldieknek azt a jogot, hogy egy adott országba belépjenek vagy ott letelepedjenek (*Pajić kontra Horvátország*, 2016, 79. §; *Novruk és társai kontra Oroszország*, 2016, 83. §; *Ibrogimov kontra Oroszország*, 2018, 18. §). A Bíróság azonban a családegyesítéssel vagy a felnőtt gyermekek és szüleik közötti kapcsolat fenntartásával kapcsolatos ügyekben úgy ítélte meg, hogy az ügy tényállása az Egyezmény vagy Kiegészítő Jegyzőkönyvei egy vagy több rendelkezésének „hatálya alá” tartozik.

259. Még ha a 8. cikk nem is ír elő általános családegyesítési kötelezettségeket (*Jeunesse kontra Hollandia* [NK], 2014, 107. §), a 8. cikkel egyébként összeegyeztethető bevándorlás-ellenőrzési intézkedés hátrányos megkülönböztetést és a 14. cikk megsértését valósítja meg (*Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság*, 1985, 71. §; *Biao kontra Dánia* [NK], 2016, 118. §). A Bíróság a *Pajić kontra Horvátország* ügyben (2016) megállapította, hogy az a releváns nemzeti jogszabály, amely kizárja az azonos nemű párok családegyesítésének lehetőségét, miközben azt a nem házas, különböző nemű párok számára lehetővé teszi, hátrányos megkülönböztetést valósít meg. A *Taddeucci és McCall kontra Olaszország* ügyben (2016) az állam nem kezelte eltérően a nem házas párokat szexuális irányultságuk alapján, hanem a „családtag” fogalmát a heteroszexuális párokra korlátozta, mivel csak az utóbbiak házasodhattak össze és szerezhették meg családegyesítés céljából a „házastárs” jogállást. A *Biao kontra Dánia* [NK] ügyben (2016) a családegyesítés megtagadásának alapja egy másik országgal fennálló kapcsolat volt, és a Bíróság megállapította, hogy a belföldi bevándorlási intézkedés közvetett megkülönböztető hatással járt, így etnikai származás és állampolgárság alapján sértette a 14. cikket.

260. A Bíróság azonban elismerte, hogy az e kérdésekre vonatkozó ítélkezési gyakorlat meglehetősen szűkös (*Biao kontra Dánia* [NK], 2016, 118. §). Az *Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság* ügyben (1985) a kérelmezők törvényesen és huzamosan letelepedtek az Egyesült Királyságban, míg férjeiktől megtagadták a tartózkodási engedélyt vagy az utánuk való utazást. A Bíróság megállapította, hogy az Egyesült Királyságban letelepedett férfiak és a családegyesítés céljából

letelepedett nők közötti eltérő bánásmód nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetésnek minősül (74–83. §§). Az egyik kérelmező ezzel párhuzamosan azt állította, hogy születése miatt megkülönböztették, mivel a beutazni kívánó személy feleségének vagy menyasszonyának az Egyesült Királyságban kellett születnie, vagy egyik szülőjének az Egyesült Királyságban kellett születnie. A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az eltérő bánásmód indokolt volt az olyan személyek védelme céljából, akiknek az országhoz fűződő kapcsolata születésükből fakad (87–89. §§). A Bíróság a *Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság* ügyben (2012) – amelyben a menekültként korlátozott tartózkodási engedéllyel rendelkező bevándorlóknak nem volt lehetőségük arra, hogy menekülés után szerzett házastársuk hozzájuk csatlakozzon – elfogadta, hogy ösztönzők bizonyos bevándorló csoportok számára történő felajánlása az Egyezmény 14. cikke értelmében legitim célnak minősülhet (53. §), de az adott ügyben jogsértést állapított meg.

261. A Bíróság azt is megállapította, hogy a kérelmező nem hivatkozhat „családi élet” fennállására olyan felnőttekkel kapcsolatban, akik nem tartoznak a közvetlen családjához, és akiről nem bizonyított, hogy tőle függenek vagy függtek. A felnőtt gyermekek és szüleik közötti kapcsolat azonban az Egyezmény 8. cikke értelmében a „magánélet” kategóriába tartozik (*Novruk és társai kontra Oroszország*, 2016, 88–89. §§), és ennek megfelelően ilyen esetekben a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alkalmazható. A Bíróság a *Novruk és társai kontra Oroszország* ügyben (2016) úgy ítélte meg, hogy hátrányos megkülönböztetést valósít meg a HIV-pozitív külföldiekkel szemben a tartózkodási engedély iránti kérelmükkel és az Oroszországba való visszatérésükre vonatkozó állandó tilalommal kapcsolatban alkalmazott eltérő bánásmód, amelynek alapja egészségügyi állapotuk volt.

F. Oktatáshoz való jog

262. Az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 2. cikke tartalmazza az oktatáshoz való önálló jogot.²³ Ennek megfelelően a Bíróság úgy ítéli meg, hogy az oktatás területén előforduló hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos panaszok a 14. cikk hatálya alá tartoznak (*Ponomaryovi kontra Bulgária*, 2011, 48–49. §§).

263. A Bíróság a roma tanulók oktatáshoz való jogával kapcsolatos több ügyben az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg. Ezen ügyek tárgyát a szellemi fogyatékkal élő gyermekek számára fenntartott speciális iskolákba (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007; *Horváth és Kiss kontra Magyarország*, 2013), romáknak fenntartott osztályokban (*Oršuš és társai kontra Horvátország* [NK], 2010, *Elmazova és társai kontra Észak-Macedónia*, 2022), vagy kizárólag romáknak fenntartott iskolákba beíratott roma gyermekek aránytalanul magas száma (*Lavida és társai kontra Görögország*, 2013; *Szolcsán kontra Magyarország*, 2023); valamint az képezte, hogy nem tudtak iskolába járni, mielőtt az általános iskolai főépületek mellékszárnnyában található speciális osztálytermekbe osztották be őket (*Sampanis és társai kontra Görögország*, 2008). A Bíróság mindezekben az ügyekben megállapította, hogy a roma tanulókkal szembeni, bár nem szándékos megkülönböztetés közvetett hátrányos megkülönböztetést valósított meg (*D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [NK], 2007; *Sampanis és társai kontra Görögország*, 2008; *Horváth és Kiss kontra Magyarország*, 2013; *Lavida és társai kontra Görögország*, 2013; *Oršuš és társai kontra Horvátország* [NK], 2010). Az *X és társai kontra Albánia* ügyben (2022) a 46. cikk értelmében az alperes államnak szegregációellenes intézkedéseket kellett hoznia egy szinte kizárólag roma és egyiptomi gyermekek által látogatott általános iskolában (hasonlóképpen: *Szolcsán kontra Magyarország*, 2023).

264. A Bíróság a fogyatékkal élők számára biztosítandó észszerű alkalmazkodáshoz kapcsolódó hátrányos megkülönböztetési ügyeket is vizsgált (*Enver Şahin kontra Törökország*, 2018; *Çam kontra Törökország*, 2016). A Bíróság a *G.L. kontra Olaszország* ügyben (2020) – amelyben egy általános iskolás, fogyatékkal élő tanuló nem részesülhetett a releváns jogszabályok alapján őt megillető

23. Ezzel kapcsolatban lásd még [Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikkére vonatkozó útmutatót](#) (oktatáshoz való jog).

speciális támogatásban – hangsúlyozta, hogy az észszerű alkalmazkodási intézkedések célja a de facto egyenlőtlenségek orvoslása. A *Çam kontra Törökország* ügy (2016) tárgyát az képezte, hogy egy vak személyt annak ellenére nem vettek fel egy zeneakadémiára, hogy sikeresen teljesítette a felvételi vizsgát. Az *Enver Şahin kontra Törökország* ügyben (2018) a kérelmező balesetet szenvedett, amelynek következtében fogyatékosná vált, és az egyetem nem végzett konkrét egyéni értékelést az egyetemi épületekhez való hozzáféréssel kapcsolatos igényeiről. A Bíróság mindkét esetben úgy ítélte meg, hogy a 14. cikket a fogyatékkal élők jogairól szóló egyezmény (CRPD) tükrében kell értelmezni a „észszerű alkalmazkodás” tekintetében, amely alatt az olyan szükséges és megfelelő módosításokat és kiigazításokat kell érteni, amelyek nem jelentenek aránytalan vagy indokolatlan terhet, amennyiben az adott esetben szükséges (*Enver Şahin kontra Törökország*, 2018, 60. §; *Çam kontra Törökország*, 2016, 65. §). Nem a Bíróság feladata volt, hogy meghatározza az oktatási területen alkalmazandó „észszerű alkalmazkodás” elvét (*Enver Şahin kontra Törökország*, 2018, 61. §; *Çam kontra Törökország*, 2016, 66. §). A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az államoknak különösen körülmények között kell eljárniuk e területen való döntéseik meghozatalakor, figyelembe véve azok hatását a fogyatékkal élő gyermekekre, akik különösen veszélyeztetettek, és akiknek helyzetét nem lehet figyelmen kívül hagyni (*Enver Şahin kontra Törökország*, 2018, 67. §; *Çam kontra Törökország*, 2016, 67. §).

265. A *Ponomaryovi kontra Bulgária* ügyben (2011) a kérelmezők, akik állandó lakóhellyel nem rendelkező külföldiekként éltek Bulgáriában, kötelesek voltak díjat fizetni a középfokú oktatásban való részvételért. A Bíróság megállapította, hogy a helyzet a bevándorlási státuszuk alapján történő hátrányos megkülönböztetésnek minősül, mivel az állandó tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldiek ingyenes alap- és középfokú oktatásban részesültek.

266. A *Moraru kontra Románia* ügyben (2022) a kérelmező, egy nő, több éven át nem vehetett részt a katonai orvostudományi tanulmányok felvételi vizsgáján, mert magassága (150 cm) és súlya (44 kg) nem érte el a Nemzetvédelmi Minisztérium akkori rendelete által meghatározott küszöbértékeket. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmezőt eltérő módon kezelték más olyan női jelöltekhez képest, akiknek antropometriai jellemzői a törvényben meghatározott határokon belül voltak (44. §). Azt is megállapította, hogy a nemzeti hatóságok nem bizonyították, hogy feltétlenül kapcsolat lenne a jogalkotó által kiválasztott kritériumok (beleértve a jelöltek minimális méretét) és a korlátozások indokai (azaz az egyes jelöltek ereje meghatározásának szükségessége) között. A nemzeti bíróságok ezen kívül nem vették figyelembe megfelelően az EUB ítélezési gyakorlatát (53–55. §§).²⁴

G. Erőszakos hátrányos megkülönböztetés

267. A 14. cikkben foglalt garanciák akkor is alkalmazandók, ha a kérelmező olyan erőszak sértettje, amelyet közvetlenül az állami hatóságok vagy magánszemélyek okoztak neki egy bizonyos csoporthoz való tartozása miatt.

268. A Bíróság olyan ügyeket vizsgált meg, amelyekben az erőszak alapját a sértett következő jellemzője képezte:

- nem (*Opuz kontra Törökország*, 2009; *Eremia kontra Moldovai Köztársaság*, 2013; *Halime Kılıç kontra Törökország*, 2016; *Tkheldze kontra Grúzia*, 2021; *A.E. kontra Bulgária*, 2023);
- faji és etnikai hovatartozás (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005; *Moldovan és társai kontra Románia* (2. sz.), 2005; *Škorjanec kontra Horvátország*, 2017; *Makuchyan és Minasyan kontra Azerbajdzsán és Magyarország*, 2020; *Adzhigitova és társai kontra Oroszország*, 2021);
- vallás (*Milanović kontra Szerbia*, 2010; *Jehova tanúi Gldani gyülekezetének tagjai és mások kontra Grúzia*, 2007; *Grúz muszlimok és mások kontra Grúzia*, 2023);

24. Lásd a fenti „Egyéb helyzet” címet viselő részt.

- politikai vélemény (*Virabyan kontra Örményország*, 2012); és
- szexuális irányultság (*Identoba és társai kontra Grúzia*, 2015; *M.C. és A.C. kontra Románia*, 2016).

269. A Bíróság ezekben az ügyekben az Egyezmény 2. cikkével (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005; *Angelova és Iliev kontra Bulgária*, 2007), 3. cikkével (*Eremia kontra Moldovai Köztársaság*, 2013; *B.S. kontra Spanyolország*, 2012; *Abdu kontra Bulgária*, 2014), 6. és 8. cikkével (*Moldovan és társai kontra Románia (2. sz.)*, 2005) vagy a 8. és 9. cikkel (*Georgian Muslim Relations és társai kontra Grúzia*, 2023) összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

270. A Bíróság a releváns cikkek mind anyagi jogi, mind pedig eljárási jogi rendelkezései alapján megvizsgált a megkülönböztető jellegű magatartásból eredő erőszakos cselekményekkel kapcsolatos ügyeket.

1. Anyagi jogi szempont

271. Ha a Bírósághoz a 14. cikk megsértése miatt panasz érkezik egy állami tisztviselő által elkövetett állítólagos erőszak miatt, feladata a 2. vagy 3. cikk anyagi jogi rendelkezései alapján annak megállapítása, hogy a sértettet magában foglaló vagy állítólagosan magában foglaló csoporttal szembeni megkülönböztető jellegű magatartás okozati tényező volt-e a hatóságok vitatott magatartásában (*Stoica kontra Románia*, 2008, 118. §; *Antayev és társai kontra Oroszország*, 2014, 123. §).

272. A Bíróság – habár több alkalommal megállapította a 2. vagy 3. cikk eljárási vonatkozású megsértését olyan ügyekben, amelyekben a kérelmezők azt állították, hogy az állami szervek által ellenük elkövetett támadások mögött megkülönböztető jellegű indítékok álltak – ezeknek a cikkeknek az anyagi jogi vonatkozású megsértését sokkal kevesebb ügyben állapította meg (*Stoica kontra Románia*, 2008; *Antayev és társai kontra Oroszország*, 2014).

273. A Bíróság a *Stoica kontra Románia* ügyben – amelynek tárgyát rendőri intézkedés során egy rendőr által roma kiskorú ellen elkövetett, faji alapú bántalmazás képezte – először állapította meg a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk anyagi jogi vonatkozásának megsértését. A Bíróság – miután meggyőződött arról, hogy a kérelmezők *prima facie* bizonyították a faji alapú bántalmazást – a bizonyítási terhet a kormányra hárította. Mivel sem a büntetőeljárásért felelős ügyész, sem a kormány nem tudta más módon magyarázni az eseményeket, és nem tudott olyan érveket felhozni, amelyek alátámasztották volna, hogy az események nem voltak rasszista jellegűek, a Bíróság megállapította, hogy a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk anyagi jogi vonatkozásának megsértése valósult meg. A Bíróság hasonló érvelést alkalmazott az *Antayev és társai kontra Oroszország* ügyben (2014), amelyben csecsen gyanúsítottakat etnikai származásuk miatt bántalmaztak. A *Lingurar kontra Románia* [bizottsági] ügyben (2019) a hatóságok által végrehajtott és indokolt rendőri razzia módja arra utalt, hogy a rendőrség megkülönböztető módon gyakorolta hatáskörét, mivel a kérelmezőket roma etnikai származásuk miatt agresszív bűnözőknek tekintette. A Bíróság ennek következtében megállapította, hogy az etnikai profilalkotás miatt megsértették az Egyezmény 3. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének anyagi jogi rendelkezéseit.

274. Az *Aghdgomelashvili és Japaridze kontra Grúzia* ügyben (2020) a rendőrség házkutatást végzett egy LGBTI civil szervezet telephelyén. A rendőrök – miután felfedezték a civil szervezet jellegét – agresszívvá váltak, gyűlöletkeltő beszédet alkalmaztak, sértéseket és fenyegetéseket hangoztattak. Ezen kívül a kérelmezőket és néhány kollégájukat nyilvánvaló ok és hivatalos jegyzőkönyv felvétele nélkül testüregi motozásnak vetették alá. A Bíróság – miután a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk mind anyagi jogi, mind eljárásjogi rendelkezéseinek megsértését megállapította – arra a következtetésre jutott, hogy a rendőrök házkutatás során tanúsított, teljes mértékben helytelen magatartása homofób és/vagy transzfób gyűlöletből fakadt, és szükségszerűen félelmet, szorongást

és bizonytalanságot keltett a kérelmezőkben, ami nem volt összeegyeztethető emberi méltóságuk tiszteletben tartásával.

2. Eljárási szempont

275. A Bíróság a [Nachova és társai kontra Bulgária](#) [NK] ügyet (2005) követően számos ügyben megállapította a 14. cikkel összefüggésben értelmezett 2. vagy 3. cikk eljárási szempontból történő megsértését, mivel a nemzeti hatóságok nem folytattak hatékony vizsgálatot a megkülönböztető jellegű erőszak sértettjeinek bántalmazása vagy halála mögött meghúzódó, megkülönböztető jellegű indítékokat illetően ([Bekos és Koutropoulos kontra Görögország](#), 2005; [Turan Cakir kontra Belgium](#), 2009; [Abdu kontra Bulgária](#), 2014; [Angelova és Iliev kontra Bulgária](#), 2007; [Eremia kontra Moldovai Köztársaság](#), 2013; [A Gldani Jehova Tanúi Gyülekezet tagjai és mások kontra Grúzia](#), 2007; [Virabyan kontra Örményország](#), 2012; [Bălșan kontra Románia](#), 2017; [Talpis kontra Olaszország](#), 2017; [Škorjanec kontra Horvátország](#), 2017; [Adzhigitova és társai kontra Oroszország](#), 2021; [Georgian Muslim Relations és társai kontra Grúzia](#), 2023).

276. A hatóságok kötelesek kivizsgálni a megkülönböztető jellegű magatartás és az erőszakos cselekmények közötti lehetséges összefüggést, ami az Egyezmény 2. és 3. cikkében előírt eljárási kötelezettségeik egyik eleme, de a 14. cikkben előírt felelősségi köreikben is implicit módon megjelenik ([Nachova és társai kontra Bulgária](#) [NK], 2005, 161. §; [Bekos és Koutropoulos kontra Görögország](#), 2005, 70. §; [Kreynmlin és társai kontra Oroszország](#), 2023, 59. §). A 14. cikk és az anyagi jogi rendelkezések közötti kölcsönhatás miatt a megkülönböztető jellegű erőszak kérdéseit csak az egyik rendelkezés alapján kell vizsgálni, a másik rendelkezés alapján nem vetődik fel külön kérdés, vagy azt mindkét cikk alapján meg kell vizsgálni. Ez olyan kérdés, amelyet minden esetben az adott tényállás és a felhozott vádak jellege alapján kell eldönteni.

277. Ha gyanú áll fenn arra vonatkozóan, hogy megkülönböztető jellegű magatartás erőszakos cselekményt váltott ki, különösen fontos, hogy a hivatalos nyomozás határozottan és pártatlanul folyjon, figyelembe véve annak szükségességét, hogy a társadalom folyamatosan elítélje a megkülönböztető jellegű gyűlöletet, és hogy a kisebbségek megőrizzék a hatóságokba azzal kapcsolatban vetett bizalmukat, hogy azok megvédik őket a megkülönböztető jellegű erőszak fenyegetésétől ([Nachova és társai kontra Bulgária](#) [NK], 2005, 160. §).

278. Az állami hatóságoknak e tekintetben az erőszakos események, és különösen az állami szervek vagy magánszemélyek által okozott halálesetek kivizsgálása során további kötelességük, hogy minden észszerű lépést tegyenek a megkülönböztető jellegű indítékok feltárása érdekében, és megállapítsák, hogy a megkülönböztető jellegű gyűlölet vagy előítéletek szerepet játszottak-e az eseményekben ([Ognyanova és Choban kontra Bulgária](#), 2006, 145. §; [Turan Cakir kontra Belgium](#), 2009, 77. §; [Abdu kontra Bulgária](#), 2014, 44. §; [Angelova és Iliev kontra Bulgária](#), 2007, 115. §; [Eremia kontra Moldovai Köztársaság](#), 2013, 85. §; [A Gldani Jehova Tanúi Gyülekezet tagjai és mások kontra Grúzia](#), 2007, 140. §; [Virabyan kontra Örményország](#), 2012, 218. §; [Kreynmlin és mások kontra Oroszország](#), 2023, 58. §). A megkülönböztető jellegű indítékok felfedésének elmulasztása és a hátrányos megkülönböztetés által kiváltott erőszaknak és brutalitásnak a megkülönböztető felhanggal nem rendelkező esetekkel egy tekintet alá vétele olyan lenne, mintha szemet hunynánk az alapvető jogokat különösen súlyosan sértő cselekmények sajátos jellege felett. A lényegüket illetően eltérő helyzetek kezelésének módjában történő különbségtétel hiánya az Egyezmény 14. cikkével összeegyeztethetetlen indokolatlan bánásmódnak minősülhet ([Nachova és társai kontra Bulgária](#) [NK], 2005, 160. §; [Stoica kontra Románia](#), 2008, 119. §; [Virabyan kontra Örményország](#), 2012, 218. §; [Šečić kontra Horvátország](#), 2007, 67. §).

279. Kétségtelen, hogy a megkülönböztető jellegű indítékok bizonyítása a gyakorlatban gyakran rendkívül nehéz lehet. Az alperes államnak az erőszakos cselekmény esetleges megkülönböztető jellegének kivizsgálására vonatkozó kötelezettsége a legjobb erőfeszítések megtételére irányuló kötelezettség, nem pedig abszolút kötelezettség ([Nachova és társai kontra Bulgária](#) [NK], 2005, 160. §;

Bekos és Koutropoulos kontra Görögország, 2005, 69. §; *Stoica kontra Románia*, 2008, 119. §). A hatóságoknak a körülményekhez mérten észszerűen kell eljárniuk a bizonyítékok összegyűjtése és biztosítása érdekében, minden gyakorlati eszközt meg kell vizsgálniuk az igazság feltárása érdekében, és teljes mértékben indokolt, pártatlan és objektív döntéseket kell hozniuk, anélkül, hogy kihagynák azokat a gyanús tényeket, amelyek erőszakos hátrányos megkülönböztetésre utalhatnak (*Nachova és társai kontra Bulgária* [NK], 2005, 160. §; *Bekos és Koutropoulos kontra Görögország*, 2005, 69. §; *Ognyanova és Choban kontra Bulgária*, 2006, 145. §).

280. A Bíróságnak a *Makuchyan és Minasyan kontra Azerbajdzsán és Magyarország* ügyben (2020) azt kellett vizsgálnia, hogy Azerbajdzsánnak az, hogy nem hajtotta végre a két örmény ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekményért külföldön kiszabott börtönbüntetést egy azerbajdzsáni katonatiszt vonatkozásában (akit ehelyett hősként ünnepeltek, előléptettek és juttatásokban részesítettek, miután visszatért Azerbajdzsánba), a sértettek etnikai származása miatt történt-e. A Bíróság álláspontja szerint a kérelmezők kellően erős, egyértelmű és összhangban lévő következtetéseket terjesztettek elő ahhoz, hogy prima facie meggyőzően állítsák, miszerint az azerbajdzsáni hatóságok által tisztjükkal szemben hozott intézkedések, amelyek gyakorlatilag büntetlenséghez és valójában rendkívül kegyetlen gyűlölet-bűncselekményének dicsőítéséhez vezettek, ok-okozati összefüggésben álltak áldozatainak örmény etnikai hovatartozásával, így rasszista indíttatásúak voltak. Az azerbajdzsáni kormány nem tudta cáfolni a kérelmezők hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos elfogadható állítását, és a Bíróság megállapította az Egyezmény 2. cikkének eljárásjogi rendelkezéseivel összefüggésben értelmezett 14. cikkének megsértését.

281. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ha elfogadható az az állítás, hogy egy személyt faji jellemzői miatt vették célba a rendőrségi személyazonosítás során, és az ilyen cselekmények a 8. cikk hatálya alá tartoznak, akkor a hatóságok kötelessége, hogy kivizsgálják a rasszista magatartás és az állami tisztviselő cselekménye közötti lehetséges összefüggést, ami implicit módon része a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkben foglalt felelősségi körüknek (*Muhammad kontra Spanyolország*, 2022, 68. §; *Basu kontra Németország*, 2022, 33. §; *Wa Baile kontra Svájc*, 2024, 91. §).

282. Az *Allouche kontra Franciaország* ügyben (2024) a kérelmező egy magánszemély által ellene elkövetett antiszemita sértések és fenyegetések miatt tett panaszt. A nemzeti bíróságok elismerték a fenyegetések antiszemita jellegét, de a bűncselekményt „egyszerű” halálos fenyegetésként minősítették újra, így nem vizsgálták a fenyegetések mögött meghúzódó megkülönböztető jellegű indítékokat. A Bíróság megállapította, hogy ezzel a nemzeti bíróságok nem biztosítottak a kérelmezőnek kellő és megfelelő védelmet a hátrányos megkülönböztetéssel szemben.

H. Igazságszolgáltatáshoz való jog

283. Az Egyezmény értelmében az igazságszolgáltatáshoz való jogot a 6. cikkben foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jog és a 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog) garantálja. A Bíróság a 6. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján foglalkozott az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés során történő hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekkel (*Sâmbata Bihor görög katolikus egyházközség kontra Románia*, 2010; *Mizzi kontra Málta*, 2006).

284. A Bíróság a kérdéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatában megállapította, hogy az eltérő bánásmód az igazságszolgáltatáshoz való jog terén történő hátrányos megkülönböztetést valósít meg, ha a nemzeti bíróságok a döntéseiket 14. cikk szerinti védett okokra alapozták. A *Schuler-Zraggen kontra Svájc* ügy (1993) tárgyát az képezte, hogy megtagadták a rokkantsági ellátás folyósítását pusztán annak feltételezése miatt, hogy a nők gyermekük születésekor feladják a munkát. A nemzeti bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy a kérelmező akkor is feladta volna a munkát, ha nem lett volna egészségügyi problémája. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróság érvelése nemi alapon történő eltérő bánásmódot eredményez. A *Paraskeva Todorova kontra Bulgária* ügyben (2010) a nemzeti bíróság elutasította egy roma származású vádlott börtönbüntetésének felfüggesztését

amiatt, hogy olyan kisebbségi csoporthoz tartozik, amelynek tagjai számára a felfüggesztett büntetés nem minősül elítélésnek, és hogy az ilyen büntetés nem töltene be az általános és speciális megelőzés funkcióját (38. §). A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező etnikai származásán alapuló hátrányos megkülönböztetés történt.

285. A *Moldovan és társai kontra Románia (2. sz.)* ügyet 2005-ben roma falubeliek indították, miután roma társaikat meggyilkolták és otthonaikat lerombolták. A Bíróság megjegyezte, hogy a kérelmezők etnikai hovatartozása döntőnek bizonyult a nemzeti eljárás időtartama és eredménye szempontjából – ideértve a hatóságok ismételt megkülönböztető jellegű megjegyzéseit és a nem vagyoni kár megtérítésének teljes elutasítását is –, és a 6. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

286. Az *Anakomba Yula kontra Belgium* ügyben (2009) a kérelmezőtől megtagadták az abból a célból történő jogi segítségnyújtást, hogy egyéves határidőn belül vitassa gyermeke apaságát, mert illegálisan tartózkodott Belgiumban. A kérelmezőtől – aki már megkezdte helyzetének rendezését – nem volt észszerűen elvárható, hogy megvárja engedélyének megújítását, ezzel kockáztatva az apaság vitatására a nemzeti jog által előírt egyéves határidő lejártát. A Bíróság az ügy konkrét körülményeire tekintettel a 6. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését állapította meg.

287. A Bíróság a *Zăicescu és Fălticineanu kontra Románia* ügyben (2024, 153. §) – amelynek tárgyát két, korábban a holokauszttal kapcsolatos bűncselekményekért elítélt katona felmentése képezte – úgy ítélte meg, hogy a holokauszt túlélőit tájékoztatni kellett volna az eljárásról és annak eredményéről, és megjegyezte, hogy a felmentéshez vezető újratárgyalás idején már létező nemzetközi elvek szerint a bűncselekmények sértettjeit tájékoztatni kell az eljárás megindításáról és az ügyük előrehaladásáról, és hozzáféréssel kell rendelkezniük az igazságszolgáltatáshoz és a megfelelő segítségnyújtáshoz.

I. Az otthon tiszteletben tartásához való jog

288. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában hátrányos megkülönböztetést állapított meg a lakóhely tiszteletben tartásához való joggal kapcsolatban olyan ügyekben, amelyek az embereknek a házuk etnikai hovatartozásuk alapján történő megsemmisítésével és megrongálásával voltak kapcsolatosak (*Burlya és társai kontra Ukrajna*, 2018; *Moldovan és társai kontra Románia (2. sz.)*, 2005). A hatóságok egyik esetben sem tudták megfelelő módon megvédeni a falvakat, illetve reagálni a romaellenes érzelmek által motivált támadásokra.

289. A *Paketova és társai kontra Bulgária* ügyben (2022) a kérelmezőket kilakoltatták otthonaikból, és megakadályozták, hogy visszatérjenek oda, a hatóságok pedig megtagadták tőlük a védelmet egy faji alapú ellenségeskedés és intolerancia által jellemzett környezetben.

290. A *Buckley kontra Egyesült Királyság* ügyben (1996) a kérelmezőtől megtagadták a tervezési engedélyt, amely lehetővé tette volna számára, hogy saját tulajdonában lévő telken lakókocsiban éljen. Azt állította, hogy az elutasítás alapjául szolgáló nemzeti jogszabályok roma etnikai származása miatt megkülönböztetőek voltak vele szemben. A Bíróság a 8. cikk alapján úgy értelmezte, hogy az otthon tiszteletben tartásához való jog kiterjed a lakókocsikhoz hasonló mobil otthonokra is, még akkor is, ha azok illegálisan vannak elhelyezve (60. §). A Bíróság azonban nem ítélte a nemzeti jogszabályt megkülönböztető jellegűnek, mivel nem tűnt úgy, hogy a kérelmező bármikor is büntették volna vagy hátrányos bánásmódban részesítették volna azért, mert megpróbálta a hagyományos cigány életmódot folytatni (88. §).

291. A Bíróság megállapította, hogy az elhunyt élettárs bérleti jogának átvállalásához való jog a kérelmezőnek a 8. cikk értelmében vett „otthon” tiszteletben tartásához való jogához is kapcsolódik (*Karner kontra Ausztria*, 2003, 33. §; *Kozak kontra Lengyelország*, 2010, 84. §). A kérelmezők mindkét ügyben homoszexuálisok voltak, és megtagadták tőlük a bérleti jog élettársuk halála utáni átvételét, a Bíróság pedig a szexuális irányultságukon alapuló hátrányos megkülönböztetést állapított meg.

J. Tulajdonjogi kérdések

292. A Bíróságnak az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével (a tulajdon védelme) összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértésének minősülő hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata kiterjedt és sokrétű. A fentieknek megfelelően egyes társadalombiztosítási formák, például a juttatások és a nyugdíjak, az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének hatálya alá tartozhatnak, mivel azok e rendelkezés értelmében „javaknak” minősülnek.²⁵ A Bíróság számos egyéb helyzetet is megvizsgált.

293. A Bíróság az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján a gyermekek öröklési jogával kapcsolatos ügyeket (*Mazurek kontra Franciaország*, 2000; *Fabris kontra Franciaország* [NK], 2013), valamint a házastársak öröklési jogával kapcsolatos ügyeket (*Molla Sali kontra Görögország* [NK], 2018) és a túlélő hozzátartozói nyugdíjhoz való joggal kapcsolatos ügyeket (*Aldeguer Tomás kontra Spanyolország*, 2016) vizsgált. Az *Aldeguer Tomás kontra Spanyolország* ügyben (2016) a kérelmező azt kifogásolta, hogy szexuális irányultága miatt hátrányos megkülönböztetésben részesült, mivel *de facto* azonos nemű élettársi kapcsolat túlélőjeként az élettársa halála után megtagadták tőle a túlélői nyugdíjat. A Bíróság megállapította, hogy az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével és a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alkalmazandó, de nem állapította meg annak megsértését.

294. A *Saumier kontra Franciaország* ügyben (2017) a kérelmező kártérítést követelt a súlyos fogyatékossgot okozó foglalkozási megbetegedése miatt. A Bíróság az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikk alkalmazhatóságának meghatározása érdekében – megállapította, hogy a szóban forgó nemzeti jogszabályok kártérítési szabályoknak minősülnek, amelyek szerint a kártérítési igény a kár bekövetkeztekor keletkezik, és hogy egy ilyen jellegű igény „vagyon tárgyát képezi”, ezért az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének első mondata értelmében „jószágnak” minősül (43–50. §§). A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az ügyben nem volt különbség a hasonló vagy összehasonlítható helyzetben lévő személyek közötti bánásmódban, figyelembe véve a munkáltató-munkavállaló kapcsolat sajátosságait is, amely szerződéses jogviszony volt, és amelyben a munkavállaló jogilag a munkáltatónak volt alárendelve.

295. Az *Anderlecht Jehova Tanúi Keresztény Gyülekezete és társai kontra Belgium* ügyben (2022) a kérelmező egyesületek már nem voltak jogosultak adómentességre az istentisztelet helyszínéül szolgáló épületek tekintetében, mivel vallásuk nem volt elismert. Habár a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a vallásos hit elismerése kritériumának alkalmazása (a vagyonadó alóli mentesség iránti kérelmek hátrányos megkülönböztetésének alapjaként) az állam mérlegelési mozgásterébe tartozik, arra a következtetésre jutott, hogy a jelen ügyben az ilyen elismerésre vonatkozó szabályok nem biztosították a tisztességesség és tárgyilagosság minimális garanciáit.

296. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkét a következőkkel is összekapcsolta:

- adókedvezményre való jogosultság fogyatékkal élő gyermek számára megfelelő ingatlan vásárlása esetén (*Guberina kontra Horvátország*, 2016);
- a kisbirtokosok arra vonatkozó kötelezettsége, hogy vadászati egyesület tagjai legyenek, így lehetővé tegyék a földjeiken történő vadászatot (*Chassagnou és társai kontra Franciaország* [NK], 1999).
- a kötvények névértékének csökkenése az államadósság magánbefektetők hozzájárulása nélküli átutemezésének tükrében (*Mamatas és társai kontra Görögország*, 2016);
- a védett bérleti szerződések felmondását lehetővé tevő törvényből való kizárása azoknak a bérbeadóknak, akik ellenőrzött ingatlanokat adnak bérbe bártulajdonosoknak (*Bradshaw és társai kontra Málta*, 2018); vagy

25. Lásd a fenti „Szociális jogok” címet viselő részt.

- állítólagos hátrányos megkülönböztetés a polgári és katonai kedvezményezetteknek nyújtott rokkantsági ellátások terén (*Popović és társai kontra Szerbia*, 2020).

K. Szabadságtól való megfosztás

297. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában védi a szabadságtól – az 5. cikkel (a szabadsághoz és biztonsághoz való jog) összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján megkülönböztető jellegű okokból – történő önkényes megfosztástól való mentesülés jogát (*Aleksandr Aleksandrov kontra Oroszország*, 2018; *Rangelov kontra Németország*, 2012; *Clift kontra Egyesült Királyság*, 2010), valamint a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján a fogva tartás során megkülönböztető alapon történő embertelen vagy megalázó bánásmódtól vagy büntetéstől való mentesség jogát (*Martzaklis és társai kontra Görögország*, 2015; *X kontra Törökország*, 2012).

298. Az *Aleksandr Aleksandrov kontra Oroszország* ügyben (2018) a kérelmezőt egy moszkvai bíróság szabadságvesztésre ítélte, holott szabadságvesztés helyett más, például próbaidőre felfüggesztett büntetést is kiszabhatott volna. A nemzet bíróság azonban kizárólag azzal az indokkal rendelte el bebörtönzését, hogy nem rendelkezett állandó lakóhellyel Moszkvában. A kérelmező azt kifogásolta, hogy az 5. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk lakóhelye alapján történő megsértésének áldozata. A Bíróság megállapította, hogy az eltérő bánásmódnak nem volt legitim célja vagy célkitűzése, és nem volt észszerű indoka, ezért hátrányos megkülönböztetésnek minősült.

299. A Bíróság azt is megállapította, hogy az 5. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikket sértő hátrányos megkülönböztetés valósult meg egy olyan ügyben, amelyben a kérelmezőtől külföldi állampolgársága miatt megtagadták a megelőző letartóztatás feltételeinek enyhítését (*Rangelov kontra Németország*, 2012), illetve amely a büntetés hosszától függő, a korai szabadlábra helyezés eljárási követelményeinek eltéréseivel volt kapcsolatos (*Clift kontra Egyesült Királyság*, 2010). Azonban nem állapította meg e rendelkezések megsértését abban az ügyben, amelyben a kérelmező panaszt tett amiatt, hogy az eltérő bünteteskiszabási rendszerek alapján elítélt személyekhez képest eltérő bánásmódban részesült azzal kapcsolatban, hogy a büntetése során mikor válik jogosulttá a korai szabadlábra helyezés iránti kérelem benyújtására (*Stott kontra Egyesült Királyság*, 2023).

300. A *Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország* [NK] ügyben (2017) a kérelmezők életfogytiglanra ítélt felnőtt férfiak voltak. Azt kifogásolták, hogy kevésbé kedvező bánásmódban részesültek, mint az azonos bűncselekményekért elítélt nők, fiatalok és idősek, mert utóbbiak nem kaphattak életfogytig tartó büntetést. A Bíróság – annak ellenére, hogy főszabály szerint a megfelelő büntetés kiszabásának kérdése nem tartozik az 5. cikk hatálya alá – megállapította, hogy az 5. cikk hatálya alá tartozik az a nemzeti jogszabály, amely bizonyos kategóriájú elkövetőket a 14. cikk alkalmazhatóságát illetően mentesít az életfogytig tartó szabadságvesztés alól. A Bíróság azonban ebben a konkrét ügyben megállapította, hogy a 14. cikk életkor vagy nem alapján történő megsértése nem valósult meg. A Bíróság a fiatalkorú elkövetők életfogytiglani szabadságvesztés alóli mentességét illetően megállapította, hogy ez összhangban áll az összes Szerződő állam jogrendszerében alkalmazott közös megközelítéssel és a nemzetközi normákkal, és célja nyilvánvalóan a fiatalkorú bűnözők rehabilitációjának elősegítése. A Bíróság a nőket illetően úgy ítélte meg, hogy közérdeket szolgálta a női elkövetőknek általános szabályként az életfogytig tartó szabadságvesztés alól történő mentesítése, mivel a nőknek védelemre van szükségük a börtönkörnyezetben előforduló nemi alapú erőszakkal, bántalmazással és szexuális zaklatással szemben, valamint védelemre van szükségük a terhesség és az anyaság idején is.

301. A *Spišák kontra Cseh Köztársaság* ügyben (2024) a kérelmező, egy fiatalkorú fogvatartott, a vizsgálati fogság időszakos felülvizsgálatára vonatkozóan más szabályok hatálya alá tartozott, mint az ugyanolyan típusú bűncselekmény miatt vád alá helyezett felnőtt személy. A Bíróság megállapította, hogy amennyiben a nemzeti jogszabályok meghatározott kategóriájú fogvatartottak számára

automatikus időszakos felülvizsgálatot garantálnak, az az 5. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alkalmazhatóságát illetően az 5. cikk hatálya alá tartozik.

302. A Bíróság több ügyben megállapította, hogy a fogvatartottakkal szembeni bánásmód a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk alapján hátrányos megkülönböztetést valósít meg. A *Martzaklis és társai kontra Görögország* ügyben (2015) a kérelmezők HIV-pozitív fogvatartottak voltak, akiket rossz fizikai és higiéniai körülmények között, megfelelő kezelés nélkül tartottak fogva a börtön pszichiátriai szárnyában. A Bíróság megállapította, hogy a betegség terjedésének megakadályozása érdekében történő elkülönítés nem volt szükséges, mivel a fogvatartottak HIV-pozitívak voltak, de nem alakult ki náluk AIDS, és megállapította az Egyezmény 14. cikkével összefüggésben értelmezett 3. cikkének megsértését. A Bíróság ezzel szemben nem állapította meg az Egyezmény 3. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének és 3. cikkének megsértését a *Dikaiou és társai kontra Görögország* ügyben, amelyben HIV-pozitív kérelmezőket egy rendes börtönszárnyban egy cellába helyeztek el. Az *X kontra Törökország* ügyben (2012) a kérelmező egy homoszexuális fogvatartott volt, akit több mint nyolc hónapig teljes elszigeteltségben tartottak, hogy megvédjék a többi fogvatartottól. A Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a kérelmező fizikai épségének védelme érdekében szükséges biztonsági intézkedések voltak az elsődleges okai annak, hogy teljes mértékben kizárták a börtönéletből. Az intézkedés fő okát a homoszexualitása képezte. A Bíróság ennek eredményeként megállapította, hogy a kérelmezőt szexuális irányultága miatt hátrányos megkülönböztetés érte.

303. A Bíróság ítélezési gyakorlatában arra is rámutat, hogy az államoknak kötelességük megfelelő és hatékony vizsgálatot lefolytatni az őrizetben lévő személyekkel szemben elkövetett állítólagos bántalmazások ügyében, függetlenül attól, hogy azok politikai (*Virabyan kontra Örményország*, 2012) vagy faji indíttatásúak (*Bekos és Koutropoulos kontra Görögország*, 2005).

304. A Bíróság azonban bizonyos esetekben a helyzetet az anyagi jogi cikk alapján vizsgálta, és nem tartotta szükségesnek, hogy azt az Egyezmény 14. cikke alapján külön vizsgálja. A *D.G. kontra Írország* ügy (2002) tárgyát például egy kiskorú olyan büntetés-végrehajtási intézetben való elhelyezése képezte, amely nem rendelkezett megfelelő felszereltséggel. A Bíróság megállapította az 5. cikk megsértését, de mivel a kérelmező helyzetét más kiskorúak helyzetével hasonlította össze, úgy ítélte meg, hogy az Egyezmény 14. cikke alapján nem vetődött fel külön kérdés. A *Stasi kontra Franciaország* ügyben (2011) a kérelmező azt kifogásolta, hogy homoszexualitása miatt bántalmazták a börtönben, és hogy a hatóságok nem tettek meg minden szükséges intézkedést a védelme érdekében. A Bíróság megállapította, hogy a hatóságok minden hatékony intézkedést megtettek annak érdekében, hogy a fogva tartás ideje alatt megvédjék őt a fizikai bántalmazástól, és hogy nem valósult meg a 3. cikk megsértése, a 14. cikken alapuló panaszát azonban nem vizsgálta meg külön.

Hivatkozott ügyek jegyzéke

Az útmutatóban hivatkozott ítélkezési gyakorlat a Bíróság ítéleteire vagy határozataira, valamint az Emberi Jogok Európai Bizottságának (a továbbiakban: Bizottság) határozataira vagy jelentéseire vonatkozik.

Eltérő jelölés hiányában minden hivatkozás a Bíróság valamely kamarájának érdemi ítéletére vonatkozik. A „(hat.)” rövidítés azt jelöli, hogy az idézet a Bíróság határozatára vonatkozik, a „[NK]” pedig azt, hogy az ügyet a Nagykamara tárgyalta.

Az Egyezmény 44. cikke értelmében még nem jogerős tanácsi ítéleteket az alábbi jegyzékben csillag (*) jelöli. Az Egyezmény 44. cikke a következőképpen rendelkezik: „A Kamara ítélete véglegessé válik, a) ha a felek közlik, hogy nem kérik az ügynek a Nagykamara elé terjesztését; vagy b) az ítélet meghozatalát követő három hónap elteltével, amennyiben az ügynek a Nagykamara elé terjesztését nem kérték; vagy c) ha a Nagykamara kollégiuma elutasítja a 43. Cikk szerint előterjesztett kérelmet.” Amennyiben a Nagykamara testülete elfogadja az áttétel iránti kérelmet, a Kamara ítélete nem válik jogerőssé, és így joghatása sincs; a jogerős ítéletet a Nagykamara hozza meg.

Az Útmutató elektronikus változatában hivatkozott ügyek hiperhivatkozásai a HUDOC adatbázisra (<http://hudoc.echr.coe.int>) mutatnak, amely hozzáférést biztosít a Bíróság (Nagykamara, Kamara és Bizottság) ítéletei és határozatai, közzétett ügyek, tanácsadói vélemények és jogi összefoglalók a joggyakorlatról szóló tájékoztatóból) és a Bizottság (határozatok és jelentések) ítélkezési gyakorlatához, valamint a Miniszterek Bizottságának határozataihoz.

A Bíróság ítéleteit és határozatait angol és/vagy francia nyelven, két hivatalos nyelven hozza meg. A HUDOC számos fontos ügy fordítását is tartalmazza több mint harminc nem hivatalos nyelven, valamint linkeket tartalmaz mintegy száz, harmadik felek által készített online joggyakorlatgyűjteményhez. Az idézett ügyekhez rendelkezésre álló összes nyelvi változat a HUDOC adatbázis „Language Versions” („Nyelvi változatok”) fülén keresztül érhető el, amely fülre az ügy hiperhivatkozására kattintva lehet eljutni.

—A—

A és B kontra Grúzia, 73975/16. sz., 2022. február 10.
A.E. kontra Bulgária, 53891/20. sz., 2023. május 23.
A.D.T. kontra Egyesült Királyság, 35765/97. sz., EJB 2000-IX
A.H. és társai kontra Oroszország, 6033/13. sz. és további 15, 2017. január 17.
A.M. és társai kontra Oroszország, 47220/19. sz., 2021. július 6.
Abo kontra Észtország (hat.), 29295/22. sz., 2024. szeptember 17.
Abdu kontra Bulgária, 26827/08. sz., 2014. március 11.
Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság, 1985. május 28., „A” sorozat 94. sz.
Acar és társai kontra Törökország (hat.), 26878/07. és 32446/07. sz., 2017. december 12.
Adali kontra Törökország, 38187/97. sz., 2005. március 31.
Adam kontra Szlovákia, 68066/12. sz., 2016. július 26.
Ádám és társai kontra Románia, 81114/17. sz. és további 5, 2020. október 13.
Adzhigitova és társai kontra Oroszország, 40165/07. és 2593/08. sz., 2021. június 22.
Alatulkila és társai kontra Finnország, 33538/96. sz., 2005. július 28.
Alboize-Barthes és Alboize-Montezume kontra Franciaország (hat.), 44421/04. sz., 2008. október 21.
Aldeguer Tomás kontra Spanyolország, 35214/09. sz., 2016. június 14.
Aleksandr Aleksandrov kontra Oroszország, 14431/06. sz., 2018. március 27.

Alekseyev és társai kontra Oroszország, 14988/09. sz. és további 50, 2018. november 27.
Alexandru Enache kontra Románia, 16986/12. sz., 2017. október 3.
Allouche kontra Franciaország, 81249/17. sz., 2024. április 11.
Alujer Fernández és Caballero García kontra Spanyolország (hat.), 53072/99. sz., EJEB 2001-VI
Anakomba Yula kontra Belgium, 45413/07. sz., 2009. március 10.
Romuva ősi balti vallási egyesület kontra Litvánia, 48329/19. sz., 2021. június 8.
Anderlecht Jehova Tanúinak Keresztény Gyülekezete és társai kontra Belgium, 20165/20. sz., 2022. április 5.
Andrejeva kontra Lettország [NK], 55707/00. sz., EJEB 2009
Andrle kontra Cseh Köztársaság, 6268/08. sz., 2011. február 17.
Angelova és Iliev kontra Bulgária, 55523/00. sz., 2007. július 26.
Angelova kontra Bulgária, 38361/97. sz., EJEB 2002-IV
Antayev és társai kontra Oroszország, 37966/07. sz., 2014. július 3.
Arnar Helgi Lárusson kontra Izland, 23077/19. sz., 2022. május 31.
ACCEPT és társai kontra Románia, 19237/16. sz., 2021. június 1.
„Andecha Astur” egyesület kontra Spanyolország, 34184/96. sz., a Bizottság 1997. július 7-i határozata, Határozatok és jelentések 90.
Aziz kontra Ciprus, 69949/01. sz., EJEB 2004-V

—B—

B.B. kontra Egyesült Királyság, 53760/00. sz., 2004. február 10.
B.S. kontra Spanyolország, 47159/08. sz., 2012. július 24.
Bączkowski és társai kontra Lengyelország, 1543/06. sz., 2007. május 3.
Bah kontra Egyesült Királyság, 56328/07. sz., EJEB 2011
Bakirdzi és E.C. kontra Magyarország, 49636/14. és 65678/14. sz., 2022. november 10.
Bakradze kontra Grúzia, 20592/21. sz., 2024. november 7.
Bălșan kontra Románia, 49645/09. sz., 2017. május 23.
Baralija kontra Bosznia-Hercegovina, 30100/18. sz., 2019. október 29.
Barrow kontra Egyesült Királyság, 42735/02. sz., 2006. augusztus 22.
Basu kontra Németország, 215/19. sz., 2022. október 18.
Bayev és társai kontra Oroszország, 67667/09. sz. és további 2, 2017. június 20.
Beck és társai kontra Egyesült Királyság, 48535/99. sz. és további 2, 2002. október 22.
Beeckman és társai kontra Belgium (hat.), 34952/07. sz., 2018. szeptember 18.
Beeler kontra Svájc [NK], 78630/12. sz., 2022. október 11.
Behar és Gutman kontra Bulgária, 29335/13. sz., 2021. február 16.
Beian kontra Románia (1. sz.), 30658/05. sz., EJEB 2007-V
Beizaras és Levickas kontra Litvánia, 41288/15. sz., 2020. január 14.
Bekos és Koutropoulos kontra Görögország, 15250/02. sz., EJEB 2005-XIII
Belli és Arquier-Martinez kontra Svájc, 65550/13. sz., 2018. december 11.
Biao kontra Dánia [NK], 38590/10. sz., 2016. május 24.
Bigaeva kontra Görögország, 26713/05. sz., 2009. május 28.
Blackgrove kontra Egyesült Királyság, 2895/07. sz., 2009. április 28.
Botta kontra Olaszország (hat.), 21439/93. sz., 1998. február 24.
Bouamar kontra Belgium, 1988. február 29., „A” sorozat 129. sz.
Brauer kontra Németország, 3545/04. sz., 2009. május 28.
British Gurkha Welfare Society és társai kontra Egyesült Királyság, 44818/11. sz., 2016. szeptember 15.
Buckley kontra Egyesült Királyság, 1996. szeptember 25., *Ítéletek és határozatok gyűjteménye* 1996-IV
Budinova és Chaprazov kontra Bulgária, 12567/13. sz., 2021. február 16.

Burden kontra Egyesült Királyság [NK], 13378/05. sz., EJE 2008
Burghartz kontra Svájc, 1994. február 22., „A” sorozat 280-B. sz.
Burlyá és társai kontra Ukrajna, 3289/10. sz., 2018. november 6.
Bradshaw és társai kontra Málta, 37121/15. sz., 2018. október 23.

—C—

Caamaño Valle kontra Spanyolország, 43564/17. sz., 2021. május 11.
Carson és társai kontra Egyesült Királyság [NK], 42184/05. sz., EJE 2010
Carvalho Pinto de Sousa Morais kontra Portugália, 17484/15. sz., 2017. július 25.
„A belgiumi oktatásban használt nyelvekre vonatkozó törvények bizonyos vonatkozásairól szóló ügy Belgium ellen (érdemi rész), 1968. július 23., „A” sorozat 6. sz.
Çam kontra Törökország, 51500/08. sz., 2016. február 23.
Cegolea kontra Románia, 25560/13. sz., 2020. március 24.
Cernea kontra Románia, 43609/10. sz., 2018. február 27.
Cha’are Shalom Ve Tsedek kontra Franciaország [NK], 27417/95. sz., EJE 2000-VII
Chabauty kontra Franciaország [NK], 57412/08. sz., 2012. október 4.
Chaldayev kontra Oroszország, 33172/16. sz., 2019. május 28.
Chapin és Charpentier kontra Franciaország, 40183/07. sz., 2016. június 9.
Chassagnou és társai kontra Franciaország [NK], 25088/94. sz. és további 2, EJE 1999-III
Christine Goodwin kontra Egyesült Királyság [NK], 28957/95. sz., EJE 2002-VI
Moszkvai Szcintológia Egyház kontra Oroszország, 18147/02. sz., 2007. április 5.
Cînta kontra Románia, 3891/19. sz., 2020. február 18.
Clift kontra Egyesült Királyság, 7205/07. sz., 2010. július 13.
Cross kontra Egyesült Királyság, 62776/00. sz., 2007. október 9.
Cusan és Fazzo kontra Olaszország, 77/07. sz., 2014. január 7.

—D—

D. kontra Franciaország, 11288/18. sz., 2020. július 16.
D.G. kontra Írorság, 39474/98. sz., EJE 2002-III
D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság [NK], 57325/00. sz., EJE 2007-IV
Danilenkov és társai kontra Oroszország, 67336/01. sz., EJE 2009
Danis és az Etnikai Törökök Egyesülete kontra Románia, 16632/09. sz., 2015. április 21.
Darby kontra Svédország, 1990. október 23., „A” sorozat 187. sz.
Deaconu kontra Románia [Bizottság] 66299/12. sz., 2019. január 29.
De Jong, Baljet és Van den Brink kontra Hollandia, 1984. május 22., „A” sorozat 77. sz.
Di Trizio kontra Svájc, 7186/09. sz., 2016. február 2.
Dikaïou és társai kontra Görögország, 77457/13. sz., 2020. július 16.
Dobrowolski és társai kontra Lengyelország (hat.), 45651/11. sz. és további 10, 2018. március 13.
Dudgeon kontra Egyesült Királyság, 1981. október 22., „A” sorozat 45. sz.
Džibuti és társai kontra Lettorság, 225/20. sz. és további 2, 2023. november 16.

—E—

E.B. kontra Franciaország [NK], 43546/02. sz., 2008. január 22.
Kelet-afrikai ázsiaiak kontra Egyesült Királyság, 4403/70. sz. és további 30, a Bizottság 1973. december 14-i jelentése, Határozatok és jelentések 78.
Ebrahimian kontra Franciaország, 64846/11. sz., EJE 2015

Ėcis kontra Lettország, 12879/09. sz., 2019. január 10.
Emel Boyraz kontra Törökország, 61960/08. sz., 2014. december 2.
Elmazova és társai kontra Észak-Macedónia, 11811/20. és 13550/20. sz., 2022. december 13.
Engel és társai kontra Hollandia, 1976. június 8., „A” sorozat 22. szám
Enver Şahin kontra Törökország, 23065/12. sz., 2018. január 30.
Eremia kontra Moldovai Köztársaság, 3564/11. sz., 2013. május 28.
Evans kontra Egyesült Királyság [NK], 6339/05. sz., EJE 2007-I
Eweida és társai kontra Egyesült Királyság, 48420/10. sz. és további 3, EJE 2013
Executief van de Moslims van België és társai kontra Belgium, 16760/22. és további 8, 2024. február 13.

—F—

F.M. és társai kontra Oroszország, 71671/16. és 40190/18. sz., 2024. december 10.
Fábián kontra Magyarország [NK], 78117/13. sz., 2017. szeptember 5.
Fabris kontra Franciaország [NK], 16574/08. sz., EJE 2013
Fedorchenko és Lozenko kontra Ukrajna, 387/03. sz., 2012. szeptember 20.
Ferrero Quintana kontra Spanyolország, 2669/19. sz., 2024. november 26.
Frantzeskakis és társai kontra Görögország (hat.), 57275/17. sz. és további 14, 2019. február 12.
Fretté kontra Franciaország, 36515/97. sz., EJE 2002-I
Fryske Nasjonale Partij és társai kontra Hollandia, 11100/84. sz., a Bizottság 1985. december 12-i határozata, Határozatok és jelentések 45.

—G—

G.N. és társai kontra Olaszország, 43134/05. sz., 2009. december 1.
García Mateos kontra Spanyolország, 38285/09. sz., 2013. február 19.
Gas és Dubois kontra Franciaország, 25951/07. sz., EJE 2012
Gaygusuz kontra Ausztria, 1996. szeptember 16., *Ítéletek és határozatok gyűjteménye 1996-IV*
Gellérthegyi és társai kontra Magyarország (hat.), 78135/13. és 429/14. sz., 2018. március 6.
Genderdoc-M kontra Moldova, 9106/06. sz., 2012. június 12.
Genovese kontra Málta, 53124/09. sz., 2011. október 11.
Grúz Munkáspárt kontra Grúzia, 9103/04. sz., EJE 2008
Grúz muszlimok és mások kontra Grúzia, 24225/19. sz., 2023. november 30.
Gerger kontra Törökország [NK], 24919/94. sz., 1999. július 8.
Glaisen kontra Svájc (hat.), 40477/13. sz., 2019. június 25.
Glor kontra Svájc, 13444/04. sz., EJE 2009
G.M.B. és K.M. kontra Svájc (hat.), 36797/97. sz., 2001. szeptember 27.
Gouri kontra Franciaország (hat.), 41069/11. sz., 2017. március 23.
Grande Oriente d’Italia di Palazzo Giustiniani kontra Olaszország (2. sz.), 26740/02. sz., 2007. május 31.
Granos Organicos Nacionales S.A. kontra Németország, 19508/07 sz., 2012. március 22.
Graziani-Weiss kontra Ausztria, 31950/06. sz., 2011. október 18.
Gruba és társai kontra Oroszország, 66180/09. sz. és további 3, 2021. július 6.
Grzelak kontra Lengyelország, 7710/02. sz., 2010. június 15.
Guberina kontra Horvátország, 23682/13. sz., 2016. március 22.

—H—

Halime Kılıç kontra Törökország, 63034/11. sz., 2016. június 28.
Hämäläinen kontra Finnország [NK], 37359/09. sz., EJEB 2014
Handyside kontra Egyesült Királyság, 1976. december 7., „A” sorozat 24. sz.
Hasan és Chaush kontra Bulgária [NK], 30985/96. sz., EJEB 2000-XI
Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság, 22341/09. sz., 2012. november 6.
Hoffmann kontra Ausztria, 1993. június 23., „A” sorozat 255-C. sz.
Hoogendijk kontra Hollandia (hat.), 58641/00. sz., 2005. január 6.
Hoppen és az AB Amber Grid alkalmazottainak szakszervezete kontra Litvánia, 976/20. sz., 2023. január 17.
Horváth és Kiss kontra Magyarország, 11146/11. sz., 2013. január 29.
Hugh Jordan kontra Egyesült Királyság, 24746/94. sz., 2001. május 4.
Hulea kontra Románia, 33411/05. sz., 2012. október 2.

— I —

I. kontra Egyesült Királyság [NK], 25680/94. sz., 2002. július 11.
I.B. kontra Görögország, 552/10. sz., EJEB 2013
*I.C. kontra Moldovai Köztársaság**, 36436/22. sz., 2025. február 27.
Ibrogimov kontra Oroszország, 32248/12. sz., 2018. május 15.
Identoba és társai kontra Grúzia, 73235/12. sz., 2015. május 12.
Igors Dmitrijevs kontra Lettország, 61638/00. sz., 2006. november 30.
Isop kontra Ausztria, 808/60 sz., a Bizottság 1962. március 3-i határozata, 8. gyűjtemény
Inze kontra Ausztria, 1987. október 28., „A” sorozat 126. sz.
Izzettin Doğan és társai kontra Törökország [NK], 62649/10. sz., 2016. április 26.

— J —

J.D. és A. kontra Egyesült Királyság, 32949/17. és 34614/17. sz., 2019. október 24.
J.M. kontra Egyesült Királyság, 37060/06. sz., 2010. szeptember 28.
Jeunesse kontra Hollandia [NK], 12738/10. sz., 2014. október 3.
Johnston és társai kontra Írország, 1986. december 18., „A” sorozat 112. sz.
Jurčić kontra Horvátország, 54711/15. sz., 2021. február 4.

— K —

Kafkaris kontra Ciprus [NK], 21906/04. sz., EJEB 2008
Karlheinz Schmidt kontra Németország, 1994. július 18., „A” sorozat 291-B. sz.
Karner kontra Ausztria, 40016/98. sz., EJEB 2003-IX
Khamtokhu és Aksenchik kontra Oroszország [NK], 60367/08. és 961/11. sz., 2017. január 24.
Kiyutin kontra Oroszország, 2700/10. sz., EJEB 2011
Kjartan Ásmundsson kontra Izland, 60669/00. sz., EJEB 2004-IX
Konstantin Markin kontra Oroszország [NK], 30078/06. sz., EJEB 2012
Korosidou kontra Görögország, 9957/08. sz., 2011. február 10.
Köse és társai kontra Törökország (hat.), 26625/02. sz., EJEB 2006-II
Koua Poirrez kontra Franciaország, 40892/98. sz., EJEB 2003-X
*Kovačević kontra Bosznia-Hercegovina**, 43651/22. sz., 2023. augusztus 29.
Kozak kontra Lengyelország, 13102/02. sz., 2010. március 2.
Kreyndlin és társai kontra Oroszország, 33470/18. sz., 2023. január 31.
Kurić és társai kontra Szlovénia [NK], 26828/06. sz., EJEB 2012

Kurski kontra Lengyelország, 26115/10. sz., 2016. július 5.

—L—

L. kontra Litvánia, 27527/03. sz., EJEB 2007-IV

L. és v. v. Ausztria, 39392/98. és 39829/98. sz., EJEB 2003-I

L.F. kontra Egyesült Királyság (hat.), 19839/21. sz., 2022. május 25.

Laduna kontra Szlovákia, 31827/02. sz., EJEB 2011

Landi kontra Olaszország, 10929/19. sz., 2022. április 7.

Larkos kontra Ciprus [NK], 29515/95. sz., EJEB 1999-I

Lashmankin és társai kontra Oroszország, 57818/09. sz. és további 14, 2017. február 7.

Lavida és társai kontra Görögország, 7973/10. sz., 2013. május 30.

Lindsay kontra Egyesült Királyság, 11089/84. sz., a Bizottság 1986. november 11-i határozata, DR 49

Lingurar kontra Románia [Bizottság], 48474/14. sz., 2019. április 16.

Luczak kontra Lengyelország, 77782/01. sz., 2007. november 27.

Lustig-Prean és Beckett kontra Egyesült Királyság, 31417/96. és 32377/96. sz., 1999. szeptember 27.

—M—

M.C. és A.C. kontra Románia, 12060/12. sz., 2016. április 12.

M.G. kontra Törökország, 646/10. sz., 2016. március 22.

M.T. és társai kontra Svédország, 22105/18. sz., 2022. október 20.

Macalin Moxamed Sed Dahir kontra Svájc (hat.), 12209/10. sz., 2015. szeptember 15.

Maggio és társai kontra Olaszország, 46286/09. sz. és további 4, 2011. május 31.

Makhashevy kontra Oroszország, 20546/07. sz., 2012. július 31.

Makuchyan és Minasyan kontra Azerbajdzsán és Magyarország, 17247/13. sz., 2020. május 26.

Mamatas és társai kontra Görögország, 63066/14. sz. és további 2, 2016. július 21.

Manoussakis és társai kontra Görögország, 1996. szeptember 26., *Ítéletek és határozatok gyűjteménye* 1996-IV

Marckx kontra Belgium, 1979. június 13., „A” sorozat 31. sz.

Martzaklis és társai kontra Görögország, 20378/13. sz., 2015. július 9.

Mata Estevez kontra Spanyolország (hat.), 56501/00. sz., EJEB 2001-VI

Maymulakhin és Markiv kontra Ukrajna, 75135/14. sz., 2023. június 1.

Mazurek kontra Franciaország, 34406/97. sz., EJEB 2000-II

A Gldani Jehova Tanúi Gyülekezet tagjai és mások kontra Grúzia, 71156/01. sz., 2007. május 3.

Memedova és társai kontra Észak-Macedónia, 42429/16. sz. és további 2, 2023. október 24.

Menson és társai kontra Egyesült Királyság (hat.), 47916/99. sz., EJEB 2003-V

Merger és Cros kontra Franciaország, 68864/01. sz., 2004. december 22.

Besszarábia és mások kontra Moldova, 45701/99. sz., EJEB 2001-XII

Milanović kontra Szerbia, 44614/07. sz., 2010. december 14.

Milivojević kontra Szerbia (hat.), 11944/16. sz., 2022. július 5.

Minasyan és társai kontra Örményország, 59180/15. sz., 2025. január 7.

Mizzi kontra Málta, 26111/02. sz., EJEB 2006-I

Moraru kontra Románia, 64480/19. sz., 2022. november 8.

Moraru és Marin kontra Románia, 53282/18. és 31428/20. sz., 2022. december 20.

Mudric kontra Moldovai Köztársaság, 74839/10. sz., 2013. július 16.

Muhammad kontra Spanyolország, 34085/17. sz., 2022. október 18.

Muñoz Díaz kontra Spanyolország, 49151/07. sz., EJEB 2009

Modinos kontra Ciprus, 1993. április 22., „A” sorozat 259. sz.

Moldovan és társai kontra Románia (2. sz.), 41138/98. és 64320/01. sz., EJEB 2005-VII

Molla Sali kontra Görögország [NK], 20452/14. sz., 2018. december 19.

A Megváltás Hadserege moszkvai fiókja kontra Oroszország, 72881/01. sz., EJEB 2006-XI

—N—

N.B. kontra Szlovákia, 29518/10. sz., 2012. június 12.

Nachova és társai kontra Bulgária [NK], 43577/98. és 43579/98. sz., EJEB 2005-VII

Naidin kontra Románia, 38162/07. sz., 2014. október 21.

Napotnik kontra Románia, 33139/13. sz., 2020. október 20.

*National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society és Yorkshire Building Society
kontra Egyesült Királyság*, 1997. október 23., *Ítéletek és határozatok gyűjteménye 1997-VII*

Belga rendőrség nemzeti szakszervezete kontra Belgium, 1975. október 27., „A” sorozat 19. sz.

Negovanović és társai kontra Szerbia, 29907/16. sz. és további 3, 2022. január 25.

Nepomnyashchiy és társai kontra Oroszország, 39954/09. és 3465/17. sz., 2023. május 30.

Norris kontra Írország, 1988. október 26., „A” sorozat 142. sz.

Novruk és társai kontra Oroszország, 31039/11. sz. és további 4, 2016. március 15.

Nurcan Bayraktar kontra Törökország, 27094/20. sz., 2023. június 27.

Nylund kontra Finnország (hat.), 27110/95. sz., EJEB 1999-VI

—O—

O'Donoghue és társai kontra Egyesült Királyság, 34848/07. sz., EJEB 2010

Oganezova kontra Örményország, 71367/12. és 72961/12. sz., 2022. május 17.

Ognyanova és Choban kontra Bulgária, 46317/99. sz., 2006. február 23.

Okpisz kontra Németország, 59140/00. sz., 2005. október 25.

Oliari és társai kontra Olaszország, 18766/11. és 36030/11. sz., 2015. július 21.

Opuz kontra Törökország, 33401/02. sz., EJEB 2009

Oran kontra Törökország, 28881/07. és 37920/07. sz., 2014. április 15.

Orlandi és társai kontra Olaszország, 26431/12. sz. és további 3, 2017. december 14.

Oršuš és társai kontra Horvátország [NK], 15766/03. sz., EJEB 2010

Szabadság és Szolidaritás Párt (ÖDP) kontra Törökország, 7819/03. sz., EJEB 2012

—P—

P.B. és J.S. kontra Ausztria, 18984/02. sz., 2010. július 22.

P.C. kontra Írország, 26922/19. sz., 2022. szeptember 1.

P.W. kontra Ausztria, 10425/19. sz., 2022. június 21.

Pahor kontra Olaszország, 19927/92. sz., a Bizottság 1994. június 29-i határozata

Pajqk és társai kontra Lengyelország, 25226/18. sz. és további 3, 2023. október 24.

Pajić kontra Horvátország, 68453/13. sz., 2016. február 23.

Paketova és társai kontra Bulgária, 17808/19. és 36972/19. sz., 2022. október 4.

Paparrigopoulos kontra Görögország, 61657/16. sz., 2022. június 30.

Paraskeva Todorova kontra Bulgária, 37193/07. sz., 2010. március 25.

Paun Jovanović kontra Szerbia, 41394/15. sz., 2023. február 7.

Perkins és R. kontra Egyesült Királyság, 43208/98. és 44875/98. sz., 2002. október 22.

Peterka kontra Cseh Köztársaság (hat.), 21990/08. sz., 2010. május 4.

Petrov kontra Bulgária, 15197/02. sz., 2008. május 22.

Petrovic kontra Ausztria, 1998. március 27., *Ítéletek és határozatok gyűjteménye 1998-II*

Pichkur kontra Ukrajna, 10441/06. sz., 2013. november 7.

Pilav kontra Bosznia-Hercegovina, 41939/07. sz., 2016. június 9.
Pini és társai kontra Románia, 78028/01. és 78030/01. sz., EJEB 2004-V
Pinkas és társai kontra Bosznia-Hercegovina, 8701/21. sz., 2022. október 4.
Pla és Puncernau kontra Andorra, 69498/01. sz., EJEB 2004-VIII
Ponomaryovi kontra Bulgária, 5335/05. sz., EJEB 2011
Popović és társai kontra Szerbia, 26944/13. sz. és mások, 2020. június 30.
Pretty kontra Egyesült Királyság, 2346/02. sz., EJEB 2002-III

—R—

R.P. és társai kontra Egyesült Királyság, 38245/08. sz., 2012. október 9.
Rangelov kontra Németország, 5123/07. sz., 2012. március 22.
Rasmussen kontra Dánia, 1984. november 28., „A” sorozat 87. sz.
Rasmussen kontra Lengyelország, 38886/05. sz., 2009. április 28.
Ratzenböck és Seydl kontra Ausztria, 28475/12. sz., 2017. október 26.
Redfearn kontra Egyesült Királyság, 47335/06. sz., 2012. november 6.
A Jehova tanúi vallási közösség és mások kontra Ausztria, 40825/98. sz., 2008. július 31.
Runkee és White kontra Egyesült Királyság, 42949/98. és 53134/99. sz., 2007. május 10.

—S—

S. kontra Cseh Köztársaság, 37614/22. sz., 2024. november 7.
S.A.S. kontra Franciaország [NK], 43835/11. sz., EJEB 2014
S.L. kontra Ausztria, 45330/99. sz., EJEB 2003-I
Sabalić kontra Horvátország, 50231/13. sz., 2021. január 14.
Sahin kontra Németország [NK], 30943/96. sz., EJEB 2003-VIII
*Salay kontra Szlovákia**, 29359/22. sz., 2025. február 27.
Salgueiro da Silva Mouta kontra Portugália, 33290/96. sz., EJEB 1999-IX
Salman kontra Törökország [NK], 21986/93. sz., EJEB 2000-VII
Sâmbata Bihor görög katolikus plébánia kontra Románia, 48107/99. sz., 2010. január 12.
Sampanis és társai kontra Görögország, 32526/05. sz., 2008. június 5.
Santos Couto kontra Portugália, 31874/07. sz., 2010. szeptember 21.
Saumier kontra Franciaország, 74734/14. sz., 2017. január 12.
Savez crkava „Riječ života” és társai kontra Horvátország, 7798/08. sz., 2010. december 9.
Savickis és társai kontra Lettország [NK], 49270/11. sz., 2022. június 9.
Schalk és Kopf kontra Ausztria, 30141/04. sz., EJEB 2010
Schlumpf kontra Svájc, 29002/06. sz., 2009. január 8.
Schuler-Zraggen kontra Svájc, 1993. június 24., „A” sorozat 263. sz.
Schwizgebel kontra Svájc, 25762/07. sz., EJEB 2010
Šečić kontra Horvátország, 40116/02. sz., 2007. május 31.
Sejdić és Finci kontra Bosznia-Hercegovina [NK], 27996/06. és 34836/06. sz., EJEB 2009
*Semenya kontra Svájc**, 10934/21. sz., 2023. július 11.
Şerife Yiğit kontra Törökország [NK], 3976/05. sz., 2010. november 2.
Shyline kontra Ukrajna, 2412/19. sz., 2024. február 15.
Silver és Džiautas kontra Litvánia, 55480/00. és 59330/00. sz., EJEB 2004-VIII
Škorjanec kontra Horvátország, 25536/14. sz., 2017. március 28.
Smith és Grady kontra Egyesült Királyság, 33985/96. és 33986/96. sz., EJEB 1999-VI
Soare és társai kontra Románia, 24329/02. sz., 2011. február 22.
Sommerfeld kontra Németország [NK], 31871/96. sz., EJEB 2003-VIII
Sousa Goucha kontra Portugália, 70434/12. sz., 2016. március 22.

Spišák kontra Cseh Köztársaság, 13968/22. sz., 2024. június 20.
Springett és társai kontra Egyesült Királyság (hat.), 34726/04. sz. és további 2, 2010. április 27.
Stafford kontra Egyesült Királyság [NK], 46295/99. sz., EJEB 2002-IV
Stasi kontra Franciaország, 25001/07. sz., 2011. október 20.
Stec és társai kontra Egyesült Királyság [NK], 65731/01. és 65900/01. sz., EJEB 2006-VI
Stoica kontra Románia, 42722/02. sz., 2008. március 4.
Stott kontra Egyesült Királyság, 26104/19. sz., 2023. október 31.
Stoyanova kontra Bulgária, 56070/18. sz., 2022. június 14.
Străin és társai kontra Románia, 57001/00. sz., EJEB 2005-VII
Strøbye és Rosenlind kontra Dánia, 25802/18. és 27338/18. sz., 2021. február 2.
Stummer kontra Ausztria [NK], 37452/02. sz., EJEB 2011
Svéd Mozdonyvezetők Szakszervezete kontra Svédország, 1976. február 6., „A” sorozat 20. sz.
Szolcsán kontra Magyarország, 24408/16. sz., 2023. március 30.

—T—

T. kontra Egyesült Királyság [NK], 24724/94. sz., 1999. december 16.
T.C. kontra Olaszország, 54032/18. sz., 2022. május 19.
T.M. és C.M. kontra Moldovai Köztársaság, 26608/11. sz., 2014. január 28.
Taddeucci és McCall kontra Olaszország, 51362/09. sz., 2016. június 30.
Talpis kontra Olaszország, 41237/14. sz., 2017. március 2.
Terna kontra Olaszország, 21052/18. sz., 2021. január 14.
Thlimmenos kontra Görögország [NK], 34369/97. sz., EJEB 2000-IV
Timishev kontra Oroszország, 55762/00. és 55974/00. sz., EJEB 2005-XII
Tkheldze kontra Grúzia, 33056/17. sz., 2021. július 8.
Toplak és Mrak kontra Szlovénia, 34591/19. és 42545/19. sz., 2021. október 26.
Turan Cakir kontra Belgium, 44256/06. sz., 2009. március 10.

—U—

Ünal Tekeli kontra Törökország, 29865/96. sz., EJEB 2004-X

—V—

V. kontra Egyesült Királyság [NK], 24888/94. sz., EJEB 1999-IX
V.C. kontra Szlovákia, 18968/07. sz., EJEB 2011
V.I. kontra Moldovai Köztársaság, 38963/18. sz., 2024. március 26.
Valkov és társai kontra Bulgária, 2033/04. sz. és további 8, 2011. október 25.
Vallianatos és társai kontra Görögország [NK], 29381/09. és 32684/09. sz., EJEB 2013
Valiullina és társai kontra Lettország, 56928/19. sz. és további 2, 2023. szeptember 14.
Van der Mussele kontra Belgium, 1983. november 23., „A” sorozat 70. sz.
Van Kück kontra Németország, 35968/97. sz., EJEB 2003-VII
Varnas kontra Litvánia, 42615/06. sz., 2013. július 9.
Vejdeland és társai kontra Svédország, 1813/07. sz., 2012. február 9.
Vermeire kontra Belgium, 1991. november 29., „A” sorozat 214-C. sz.
VgT Verein gegen Tierfabriken kontra Svájc, 24699/94. sz., EJEB 2001-VI
Vieru kontra Moldovai Köztársaság, 17106/18. sz., 2024. november 19.
Virabyan kontra Örményország, 40094/05. sz., 2012. október 2.
Vojnity kontra Magyarország, 29617/07. sz., 2013. február 12.

Volodina kontra Oroszország, 41261/17. sz., 2019. július 9.
Vool és Toomik kontra Észtország, 7613/18. és 12222/18. sz., 2022. március 29.
Vrountou kontra Ciprus, 33631/06. sz., 2015. október 13.

—W—

Wa Baile kontra Svájc, 43868/18. és 25883/21. sz., 2024. február 20.
Weller kontra Magyarország, 44399/05. sz., 2009. március 31.
Willis kontra Egyesült Királyság, 36042/97. sz., ECHR 2002-IV
Wolter és Sarfert kontra Németország, 59752/13. és 66277/13. sz., 2017. március 23.
Wysowska kontra Lengyelország (hat.), 12792/13. sz., 2018. január 23.

—X—

X kontra Törökország, 24626/09. sz., 2012. október 9.
X és társai kontra Albánia, 73548/17. és 45521/19. sz., 2022. május 31.
X és társai kontra Ausztria [NK], 19010/07. sz., EJEB 2013
X és társai kontra Írorság, 23851/20. és 24360/20. sz., 2023. június 22.

—Y—

Y és társai kontra Bulgária, 9077/18. sz., 2022. március 22.
Y.Y. kontra Törökország, 14793/08. sz., EJEB 2015
Yocheva és Ganeva kontra Bulgária, 18592/15. és 43863/15. sz., 2021. május 11.

—Z—

Zăicescu és Fălticineanu kontra Románia, 42917/16. sz., 2024. április 23.
Zakharova és társai kontra Oroszország, 12736/10. sz., 2022. március 8.
Zarb Adami kontra Málta, 17209/02. sz., EJEB 2006-VIII
Zeggai kontra Franciaország, 12456/19. sz., 2022. október 13.
Zehnalová és Zehnal kontra Cseh Köztársaság (hat.), 38621/97. sz., 2022. május 14.
Zeïbek kontra Görögország, 46368/06. sz., 2009. július 9.
Zhdanov és társai kontra Oroszország, 12200/08. sz. és további 2, 2019. július 16.
Žičkus kontra Litvánia, 26652/02. sz., 2009. április 7.
Zornić kontra Bosznia-Hercegovina, 3681/06. sz., 2014. július 15.